સુરેખા હરણ.

બનાવનાર,

વ્યાસ વલ્લભરામ સુરજરામ—અમદાવાદ.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

બુકસેલર નારણલાલ મોતીલાલ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

તથા

બુકસેલર જેઠાલાલ મનસુખરામ ભટ.

મુ. ડાકોર.

આવૃત્ત ૯ મી પ્રત ૫૦૦૦ સને ૧૯૨૪.

અમદાવાદ-શાહપુર નવીપોળમાં આવેલ શ્રી 'પ્રજાહીતાર્થ' મુદ્રાલય' માં
પટેલ ડાહ્યાભાઇ દલપતરામે છાપ્યું.

કીંમત ૦-૧૨-૦

सुरेणा दृष्टांतनुं चित्र.

સુરેખા હર્ણ.

કડવું ૧ રાગ ધનાસરી.

પ્રથમ પહેલો પાય પડું છું શંકર સુત ગણેશ, સરસ્વતી રહો રસનાયે, ખામી ન આવે લેશ. ॥ ૧ ॥ સુરેખા હર્ણનું કરૂં, કૃષ્ણ તણાં છે ચરિત્ર; ભક્તના સુતને સાહાતા કીધી, કથાયે પર્મ પવિત્ર ॥૨॥ પાન્ડવ ગયેલા છે વન વીસે, કુંવર વીદુર ઘેર; કુન્તા સુભદ્રા અભેમન્યું રહેછે આનંદભેર. ॥૩॥ બળદેવજીએ વિવા કરેલો, રાજસોઇ યજ્ઞમાંય; પોતાની બાળક પુત્રી દેવાનું. નીસ્ચે કરેલું ત્યાંય, ॥ ૪ ॥ પાન્ડવ વનમાં જવાથી એમનું, મન થયું ઉદાસ; પુરણ લાગ્યા પસ્તાવાને, સુજે નહિ કોઇ પાસ. ॥૫॥ વીવા કર્યો મેં અભીમન્યુનો તવ દાહાડા થયો હાવો; નીરધનનો સુત આવે વરવા, મુને ન વીતે લ્હાવો.॥ ॥ ૬ ॥ કન્યા કાળ થયો કુંવરીનો તેડાવું અભેમન; એકલો આવે નથ શું શોભે, ન હોય જોડે જાન. ॥૭॥ ભીસ્મ કૃપાચાર દ્રોણ જેવાને, લાવે તાણી ડોશી; સુંદરીમાં સુભદ્રા આવે, બીજી કુન્તા ડોશી. ॥ ૮ ॥ વહેવાર કરવા વિદુર આવે, ભક્ત જનમના ભારે, ટીલું ત્રણ ગજનું તાણીને, છઇયાં હસાવી મારે. ॥૯॥ તાલને કીડતાલ મ્હોટા મંજીરા,વગાડીને કરે ચાળા; છપન છાપા છાતીયે કરે; ડોકમાં દસ વીસ માળા. ॥૧૦॥ ગાય ગીતાં ગોવીંદ વરનાં, ભગવત ભગવત ભણે; હોઠ બબડાવે જીભ ફફડાવે ભમરા પેરે ગણગણે, ॥૧૧॥ લ્હાવો ન વિતે સંસાર રીતે, હાસ્ય કરે સહુ લોક; ગરિબને ઘેર ન દેઉં કન્યા, વિવા આજથી ફોક. ॥ ૧૨ ॥ છત્રપતી દુરીયોધન છે તે, ગ્રસ્ત ઘણો ભુપાળ; ભાણુમતી છે ભામનીને, લખમણ જેનો બાળ. ॥ ૧૩ ॥ તેનો વીવા કરી દેઉં કન્યા અન્યા કહે નહી કોય; જાન જથો લેઇ ભુપત આવે, આનંદ મુજને હોય. ॥ ૧૪ ॥ એમ વિચારી બિર મોરારી, બોલાવિ પુછે પ્રશ્ન; દ્વારપાળને મોકલ્યો તે, તેડી લાવ્યો શ્રી કૃષ્ણ. ॥ ૧૫ ॥ વિઠુલ પ્રત્યે વદે વડા વિર, કલ્પના મેં એક કરી; હસ્તીનાપુરના છત્રપતીને લખો કંકોતરી. ॥ ૧૬ ॥ પ્રભુ કહે કંકોતરી શાની, સમજાવો શુભ અર્થ; બળદેવ બોલ્યા અભીમન્યુનો, વિવા કીધો વ્યર્થ. ॥ ૭ ॥ નીરધન થયા સુત

સતીના, વન પધાર્યાં પ્રીતે; એકલો કુંવર વરવાને આવે, મુને ન લ્હાવો વીતે ॥ ૧૮ ॥ માટે ને વીવા ફોક કરિને, કરું હું રૂડી પેર; સુત સભાગી છત્રપતીનો, દુરીયોધનને ઘેર ॥ ૧૯ ॥ કુરૂ રાજાના કુટુંબનો એ, લક્ષમણો છે નામ; જાનજ લાવે છત્રપતીતે, શોભી રહે ઘર ગામ ॥ ॥ ૨૦ ॥ માટે વીવા કરૂં લક્ષમણાનો, કંકોતરી લખો વીર; એવાં વાંકાં વાયક સુણી, બોલ્યા શામ શરીર ॥ ૨૧ ॥ વડીલ વીરા આ શું બોલો વિરૂધી વચન એજ; સુભદ્રા ભગનિ પોતીકી, અભીમન્યુ ભાણેજ ॥૨૨॥ વ્હાલાને માથે વિપત પડી, વ્હાલાના વેરી શું થૈએ; ઉમરો મુકી કુંમરો પુજવા, કદી કાળે નવ જઇએ ॥૨૩॥ વિપતવેળા સમાનોસાથી, થાય સગો તે સાચો; ઘર શોભે તેવો સુત એછે, શું લક્ષમણપર રાચો ॥૨૪॥ રાજ્ય ગયું ને દ્રવ્ય ગયું પણ નથી ગયું એનું કર્મ; એક મુકી બીજો કરવો તે, નહિ જદુકુળ ધર્મ ॥૨૫॥ લક્ષ્મી હોય ને જતિ રહે છે, ન હોય ને ત્યાં થાય; વિવા ભંગથી ભાણેજ ભગની, એકેનાં દલ દુભાય ॥૨૬॥ વલણ ॥ દલ દુભાશે બેઉનાં, દેશે દારૂણ દોશ; વેણ વલ્લભના નાથના, સુણી વ્યાપ્યો રોશ ॥ ૨૭ ॥

કડવું ૨ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા બળદેવજી મુખ વાણી, મેં વાત વીરા તારી જાણી; તમે કીધાં ઘણાં વેવિશાળ, એકે ન મળ્યો ભુપાળ ॥ ૧ ॥ તેથી દલડું તમારૂ દુભાય, માટે મુને કહોછો નાય; લેઉ છત્રપતીનો હું લ્હાવો, તેથી ઝાંખા પડી તમે જાશો ॥ ૨ ॥ કરે વીશ્વ બધુ વાત, સોંપ્યો બળદેવે ભુનાથ; કરી કૃષ્ણ થકી સરસાઇ, માટે દાજે બળો છો ભાઇ ॥૩ ॥ એમ સુણીને વદે શામ, વીરા કરો એ કામ; લાવો લખું કંકોતરી, પત્ર લઇ બેઠા શ્રી હરી ॥૪॥ બળીભદ્રજી તેમાંલખાવે; છત્રપતી શીરોમણીક હાવે:સુભ શોભીતા દુરીયોધન,રૂપે રુડો તમારો તન ॥૫॥ અમે તે વર માગી લીધો, અભીમન્યુનો ફોકજ કીધો; માસ વૈશાખના દવાદશી, પધારો નીરભયથી ધશી ॥ ૬ ॥ જાન લાવજો આવજો વેહેલા પધારો દ્વાદશીએ પેહેલા; લગ્ન પુર્ણમીને દન, પણ પ્રથમ આવો રાજન ॥ ૭ ॥ ચાર દન રેહેજો મુજ ધામ, જાન લાવો શોભે ઘર ગામ; એમ પુરણ લખી મોરારિ, વદે વિર પ્રત્યે ગીરધારિ ॥ ૮ ॥ લાવો કુમ કુમ છાંટણાં કરિએ, માગી કંકાવટી શ્રિ હરિએ; ગયા બળદેવ કંકુ લેવા, છાનુ લ-

બે દેવાધિ દેવા ॥ ૯ ॥ જોઇ વિચારી આવજે રાય, નવ જાણિશ તુજ કન્યાય;શીંહનું ભક્ષ ન લે શીઆળ,સામોછે અરજુનનોબાળ ॥૧૦॥હંસ ભક્ષ શું પામે કાગ, કુત્તાશી ભમરાને ક્યાં બાગ; એમ લખ્યું છાનું છ બીલે, બળદેવ વીના એકીલે ॥ ૧૧ ॥ આવ્યા હળધર કુમકુમ લાવ્યા; પ્રભુએ છાંટણા છંટાવ્યા; તેડયા સેવક દીનાનાથ, આપી કંકોતરિ તેને હાથ ॥ ૧૨ ॥ જાવો જાદવ હસ્તીનાપુર; દુરિયોધનને દયો જરૂર, લેઇ ચાલ્યા અનુચર ચાર, આવ્યા પુર સભા મોઝાર ॥ ૧૩ ॥ બેઉ ભુજથી જુહાર કરી, રાયને કર પત્રીકા ધરિ; કુમકુમ જોઇ રાજન, વદે મામાની પ્રત્યે વચન ॥ ૧૪ ॥ વાંચી જુઓ શકુની મામા, ઉભા જાદવના જોધ સામા; મામા વાંચે સભાની માંય; બેઠા વિદુર ભીશ્મ પીતાય ॥ ૧૫ ॥ કહે શકુની સાંભળરાય, થયો તુજ સુતનો વિવાય; થયા વેહેવાઇછપન ક્રોડ, થયા બળદેવને રણછોડ ॥ ૧૬ ॥ તારા ભાગ્યનો દિવસ જાગ્યો, અભેમાનનો વિવા ભાગ્યો; એવું સાંભળતાં રાય રીજ્યો, હવે ન મળે મુજ તુલ્ય બીજો ॥ ૧૭ ॥ જદુનાથે કારજ શુભ કરીયું, મારા કર્મનુ પાં દડું ફરીયું; પ્રભુ પાંડવનું હેત તુટયું, હવે સગપણ એમનું છુટયું ॥૧૮॥ આખી અવનિ કરૂં જેર, થયો ઇંદ્રથકી સમશેર, મુજ સામુ કોઇ નવ થાય થાયતો આવે જાદવરાય ॥ ૨૦ ॥ એમ સુણિ શકુનિ કહે છે, જો લ્યા પત્ર નીચે શું લખે છે; કહ્યું છે આવજો વીચારી, લખ્યું છે નથી કન્યા ત્હારી ॥ ૨૧ ॥ એવું સાંભળી બોલ્યો ભુપાળ, લખીતંગ છે શ્રી ગોપાળ; એમનિ લખી વાત લ્યો શીધિ, આતો મોહને મશ્કરી કીધી ॥૨૨॥ વેહેવાઇ જાણિ દેવાધી દેવ, હાંશી કર્યાની એમની ટેવ; હોયવેહે વાઇ મશ્કરી કરે, લ્હાવો વીતે મ્હારૂ મન ઠરે ॥૨૩॥ એમ કહીને ઉઠયો રાજન; ગયો ભાણુમતીને ભોવન; રાણી પ્રત્યે કહે છે રાય; થયો પુત્રત ણો વીવાય ॥ ૨૪ ॥ થયા વેહેવાઇ પુન્ય શ્લોક કર્યો શત્રુનો વીવા ફોક; અભીમન્યુની કન્યા જેહ, થઇ આપણિ સુરેખા તેહ ॥ ૨૫ ॥ આવ્યા દુત હરિના ચાર, તેડી ભાણે કરો કંસાર; તેવું સુણિ રાણિ હરખાણી, સજ્યા સણગાર ઉલ્લટ આણિ ॥ ૨૬ ॥ વસ્ત્ર વિધવિધ ધારણ કીધાં છત દેખાડવા પેહેરિ લીધાં પુલીપુલાશોમાં ફરતી, તેડયા લગનિયાઆ દરથી ॥ ૨૭ ॥ આપી આસન ભોજન દિધાં, સુત તણા ત્યાં વખાણ કિધાં; મારે લક્ષમણો જેહ બાળ, ભણ્યો ગણ્યોને રૂપે રસાળ ॥ ૨૮ ॥ બળીભદ્રનું ભાગ્ય ઉઘડીયું, છત્રપતીનું છોકરૂં જડીયું; એનાં આવ્યાંતાં માગાં અનેક, પણ મેં નવ માન્યું એક ॥ ૨૯ ॥ વિસ્વમાં સહુ

નાથી મ્હોટા, અમારે શા કંન્યાના ટોટા; એમ કરી બોલાવ્યો સૂત, જો યો જાદવે કાળો ભુત ॥ ૩૦ ॥ લાગ્યુ શેવકને મન દુખ, વર દેખીને મરડયું મુખ; કયાં હંસ અને કયાં કાગ સોભશેનહી કન્યા સોહાગ ॥૩૧॥ હળધરને ન ખોટું કહેવાય, ધણીનું સુજ્યુ ઢાંકણિ માંય; આતો વેવણ ગરવજ આણે; વરને વરની મા વખાણે ॥ ૩૨ ॥ એવું સમજીને ઉભાથાય, માગી જાદવ જોધે વિદાય; આજ્ઞા લઇને પરવરીયા, સહુ કઉરવ હરખે ભરીયા ॥૩૩॥ સભામાં બોલ્યો દુરીયોધન, કેવો રઝળ્યો છે અભેમન; હવે ઉતર્યું પાંડવ નુર, સુણી હલ દુભાયે વિદુર ॥ ૩૪ ॥ સભા વિશે ઉભા થયા, અતી ઉદવેગથી ઘેર ગયા; કહી કુન્તા સુભદરાને વાત સુણી અબળા કરે આંસુપાત ॥ ૩૫ ॥ અભીમન્યું પોતાનો બાળ, ગયો ભણવાને નિશાળ; તેના જાણવામાં નથી પેર થયો કલેશ વીદુરને ઘેર ॥ ૩૬ ॥ બેઠા ચોક વિશે વિદુર, દુખે ઉભરાયુ આપનું ઉર, રૂવે પરસાળમાં કુન્તા, મોઢે રડયા કરે સુભદ્રાય ॥ ૩૭ ॥ દેવ દુખના દિવસ આવ્યા, પુરવના દોશે હલડા દુભાવ્યા ॥૩૮॥ વળણુ ॥ હલદુભાવ્યા દોશથી, નેત્ર વહે જળધાર; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે, સુણો શ્રોતાસાર.

કડવું ૩ રાગ આવળીથાનો.

કુંતાજી વલવલતારે રે રે હો, દેવ દહાડો રૂઠીઓરે; ટેક પ્રભુમ્હારા નવે ગ્રહો થયા વાંકા, ગ્રહસ્થ મટીને થયા રઝળતારાંકા, વટી માઝાઝાઝા જગતમાં પડયા જાંખા, દુલ્યા દુનીયામાં રે રે રે હો. અન્નોદક ઉઠીયોરે ॥૧॥ શ્રીયાં પાપે સુખની વ્રતી ઉથાપી, ક્રીધોપાંચે પુતરોથી પડપંચ પાપી, મતી બગલે સુતે દુતમાં ગાદી આપી, કર્મ કઠોરૂં જાગ્યું રે રે રે હો ધર્મ ધારીંધર ભુલીયોરે ॥ ૨ ॥ દુખીયા દીકરા ગયાછે વનકુળ વહેશે, ત્યારે જપ્યો દુરિયોધન જનમનો ઝેરી, જાદવ કુળ જે વ્હાલું તે વ્હાલા થયા વહેરી, વિવા સુતનો ભાગ્યો રે રે ર હો કન્યા વિના ઝુલીયોરે, ॥૩॥ આ દિકરે ન દીઠું તાતજીતણું સુખ, જનમી સમજ્યો સુખમા ત્યારે આવ્યું દુખ;કરેકુંવર લેવાઇ ગયેલે મુખ, છે છેયો ઓશીઆળોરે રે રે હો પરઘેર ભરે પેટડુરે ॥૪॥ થયું નહી સગુકોએને મોસાળ, ભાણેજ ભમતો મેલી ભાગ્યું વેવીશાળ, કેમ વિરોધિ થયા હળધર ને ગોપાળ, શતરૂ કર્યા રાજીરે રેરેહો; મુકયુ છોરૂ છેટડુરે ॥ ૫ ॥ વળણુ ॥ કુનતાજી એમ કળકળે, વિદુર સુભદ્રાય; નીશાળેથી આવીયો, અભેમાન જે રાય.

કડવું ૪ રાગ સવઈયો.

અભીમન્યુ નિશાળેથી આવ્યો, અરજુનનો કુમાર; દાદા દાદા કહી બારણેથી પાંચ કર્યાં પોકાર ॥ ૧ ॥ નીત્યાંન વિદુર કુંવર માટે, મીઠાઇ મેવા મંગાવે; નિશાળેથી આવે એટલે, હેતથી ધણી બોલાવે ॥ ૨ ॥ આવો કહિ ઉછંગ બેસાડે, રૂદયા સરસો ચાંપે; મુસ્તક ઉપર હાથ ફેરવિ, મીઠાઇ મેવા આપે ॥ ૩ ॥ રખે કુંવરને ઓછું આવે, સાંભળે કાકા કે બાપ; એવું જાણીને લાડ લડાવે, સંભાળ રાખે આપ ॥ ૪ ॥ તે દીન કુંવરે બોલાવ્યા પણ, નવ બોલ્યા વીદુર; અભીમન્યુને ખોટું લાગ્યુ, ભરાઇ આવ્યું ઊર ॥ ૫ ॥ અરેરે દાદા કેમ ન બોલ્યા, પાંચ કર્યા પોકાર; બાપ કાકા વણકોણ બોલાવે, ઓશીઆળો અવતાર ॥ ૬ ॥ આંસુડાં આવ્યાં આંખમાં ને, ધશી ધામમાં પેઠો; દાદાને રડતા દીઠા, તેની પાસે પુછવા બેઠો ॥ ૭ ॥ કેમ રડો છો કેમ રડો છો, શો કલેશ મનમાં વ્યાપ્યો, કરગરી પુછયું પણ દાદે; ઉત્તર એક ન આપ્યો ॥ ૭ ॥ એટલે મન ઉભરાઈ આવ્યું, કુંવરનું તે વાર હું ન બાપો તે કોણ બોલાવે, આંસુ વહ્યાં ચોધાર ॥ ૯ ॥ આક્રંદ કરતો આંસુ ભરતો, કુંતાજી કને જાય; શી સોચનાથી રડવા બેઠાં ઓ મા હારી વ્રદ્ધ માય ॥ ૧૦ ॥ બાપ કાકા મારા વન ગયા તે, તને શુ સાંભરી આવ્યાં; તે તણે દુખ દિલ દુભાયું, અતી આંસુડાં લાવ્યાં ॥ ૧૧ ॥ એમ કહ્યું પણ વચન ન વધ્યાં, છોકરૂં પડયું છોછું; રૂદે ફાટે તેમ રડવા લાગ્યાં. ઉરમાં આવ્યું ઓછું ॥ ૧૨ ॥ માતા કહી માનું મોઢું હલાવે આંસુ વારંવાર લુછે; ઢાંકેલું મોહોડું માનું ઉઘેડે. વાંકો વળીને પુછે ॥ ૧૩ ॥ તો પણ કુંતાએ કાંઇ ન કહ્યુ, આક્રંદ કરતો જાય માળ પર ચડતો રડતો રડતો, જ્યાં છે જનેતાય ॥ ૧૪ ॥ સુભદ્રાને આવીને પુછયું શું છે મારી માત; શા દુઃખમાં ડુબ્યાં છો જનેતા કરો છો આંસુપાત ॥ ૧૫ ॥ ઓશીઆળાં થઇ આક્રંદ માંડયું; લેવાઇ ગયું છે મુખ, બાપ કાકા મારા વન ગયા છે, તે શું સાંભર્યું દુખ ॥ ૧૬ ॥ તે દુખથી તમે રડતાં હોતો, મોહન કરશે મેહેર; દ્વાદશ વરસ જતાં રેહેશે ને, કાલે આવશે ઘેર ॥૧૭॥ દ્રવ્યગયુ મા તેની સોચના; હોય તો તો હયો જોઇ;જનમ્યા જે જે પ્રાણી તે તે, સંગ ન લાવ્યા કોઇ ॥૧૮॥ નથી લાવ્યા નથી લઇ જવાના, સત્ય માનો મનમાંય; નહોયને થાય થયેલું જાય, વ

ળા વેળાની છાંય. ॥ ૧૯ ॥ આ સઘળુ સમજો છો પોતે, કેમ રડો છો માત; કોઇએ તમોને દુભ્યાં હોય તો, તે કહો મુજને વાત, ગાળ દીધી હોય કોઇ પાપીએ, તો જીભ તેની કહાડું; હાથ કોઇએ ઉપાડયો હોય તો, કાંડાં તે તણાં વહાડું. ॥ ૨૦ ॥ તેમ છતાં તમે કેમ રડો છો, રડવે શું દુખ જાશે; ભાગ્યશાળીછું સુત તમારો, આગળ આનંદ થાશે.॥૨૧॥ સુતનું સાંભળી સુભદ્રાને, ચટકી ચીતમાં લાગી; આગળ તે શું સુખ થવાનું, તું જનમ્યો નીરભાગી. ॥ ૨૨ ॥ સભાગી સુતને દુખ ન પડે ઓરે મારા તન; જનમ જ્યારે થયો તારે, પાંડવ પધાર્યા વન. ॥ ૨૩ ॥ તારે પગલેથી પીડા પડી,દુખ પડયું બહુ પેર; અભીમન્યુ કહે મારે ચરણે યજ્ઞ થયો આપ ઘેર. ॥ ૨૪ ॥ વડીલ દાદા પાન્ડુ રાજા, તે પામ્યા સુભ ગતી; પુત્રને પગલે સારૂ થયું, હું નીરભાગી નથી. ॥ ૨૫ ॥ શુણી સુભદ્રા સુત કહે છે, હરયા શત્રૂ લોક; ભાગ્યશાળી હોયતો તારો, ન થાય વિવાહ ફોક. ॥ ૨૬ ॥ બળભદ્રનો જીવ ભમ્યો તે, વેવીશાળ ન રાખ્યું; સાચા સ્નેહી શત્રૂ થયાજો, સગપણ કહાડી નાંખ્યું. ॥ ૨૭ ॥ કુંવર કહે પેર મેં જાણી, એ વાતમાં સો દ્વેશ; કાચા વીવાહની કન્યા ગઇ છે, તેમાં શો આવડો કલેશ. ॥ ૨૮ ॥ કન્યા ગઇ તો ભલે ગઇ મા, હજી હું મ્હોટો થાઉં; બાપ કાકા મારા જીવે છે તો, લક્ષ કન્યા એવિ લાઉં. ॥ ૨૯ ॥ તેને સારૂ કલપાન્ત ન કરો, માનીલ્યો મન સુખ; સુભદ્રા કહે કન્યા ગઇ છે, તેનું નથી મને દુઃખ, ॥ ૩૦ ॥ સાચા શત્રૂ હરખ પામ્યા, તે પ્રગટયું છે ઝેર; આપણી કન્યાનો થયો વિવાહ, દુરી યોધનને ઘેર. ॥ ૩૧ ॥ લક્ષમણાનું લગ્ન લીધું, દગ્ધ થયું મમ ઉર; તે વેદનાથી કુન્તા રડે છે રડે છે વૃદ્ધ વિદુર. ॥ ૩૨ ॥ કુંવર કહે મીથ્યા રડોછો, છો ગઇ શત્રૂને ઘેર; તેમાં શું ગયું આપણું મા, એ વાતનું શું વ્હેર ॥ ૩૩ ॥ એવાં વચન સુતના સુણી, ક્રોધે ભરાણાં માત; જા નંદન નીરભાગી કહીને, મારિ રૂદેમાં લાત. ॥ ૩૪ ॥ લાત મારિને માત કહે છે, ઉઠયો તું દેવની વેઠ, દીકરો આવ્યો પણ તું મારે, દીકરી પડયો પેટ. ॥ ૩૫ ॥ ક્ષત્રી કન્યા ન જવાદે પોતાની કરે મોટો સંગ્રામ; પણ તેં કુખ વગોવિ મ્હારિ, બાપનું બોળ્યું નામ. ॥ ૩૬ ॥ કાયર કુંવર ગાદી લજાવિ, શાને તું જનમ્યો જોધ; એવાં વાયક માતનાં સુણી, કુંવરને થયો ક્રોધ. ॥ ૩૭ ॥ સાંભળો માતા, વાળો શાતા, નહિ લજવું માબાપ; એજ સુરેખા વરૂં નહિ તો બ્રહ્મ હત્યાદીક પાપ. ॥ ૩૮ ॥

એમ કહીને નિચે ચાલ્યો, ઉઘેડયો ભંડાર; પોતાનિ પેટિ માંહીથી લિધાં, વસ્ત્ર અને શણગાર ॥ ૩૯ ॥ સુકનમાં મુખવાસ ખાધો, મુખડું કીધું લાલ; ઉપાન ચર્ણમાં ધારણ કીધાં, પ્હેરી લિધો સુરવાળ. ॥૪૦॥ કવચ બકતર કમ્મર પટો, અંગ સુણી ઉલટ; જરીનો જામો પ્રેમે પ્હેર્યો મુસ્તક પર મુગટ ॥ ૪૧ ॥ કાનમાં કુંન્ડળ લોલક લળકે, કોટમાં કાવળ હાર; કટી કશી પટકેથી બાંધી; તેમાં ખોસ્યાં હથીઆર. ॥ ૪૨ ॥ ખપવા ખંજર સાંગ્યને ત્રિશુળ, જમઇયા કટાર; ગુપ્તિ ગેડિ ને ગદા લિધી; તરકસ તીર તરવાર. ॥ ૪૩ ॥ કર્વત કુહાડા ભાલો ફરશી, કમ્મર સાથે બાંધે; બાણનો ભાથો બાણે ભરેલો ધનુષ્ય ભરાવ્યું ખાધે ॥ ૪૪ ॥ કારમી કીકીયે કુંવર ચાલ્યો, વિદુરને પડયો પાય; ઓરે દાદા દો આજ્ઞા હું લાવું એ કન્યાય. ॥ ૪૫ ॥ વિદુરજી જોઇને અભરાયા, આ ખેલ કોણે લડાવ્યો; ચાંન્ડાળ બુધી કોણ મળ્યું તે, કુંવરને ચડાવ્યો. ॥ ૪૭ ॥ સુણી સતી કુંન્તાજી આવ્યાં, ત્યારે દીઠો તે ઠામ; કંન્યા લાવવા સુત ચડાવ્યો, સુભદ્રાનું કામ. ॥ ૪૭ ॥ બેટા તને તારી માયે કહ્યું, શું તે કહે માંડિ વાત; અભેમન્યું કહે કન્યાને માટે, કરે છે આંસુપાત ॥ ૪૮ ॥ સુભદ્રાને દીધી શીખામણ, રડિશમાં મુજ માત; કન્યા ગઇ તો છો ગઇ કહ્યું, ત્યારે મારિ મને લાત. ॥ ૪૯ ॥ દીકરો નથી, દીકરી છે તું, લજાવ્યો, અરજુન બાપ; તે સાંભળી કન્યા વરવાને, માંથે લિધુ છે પાપ ॥ ૫૦ ॥ દ્વારિકામાં પરવરૂને કરૂં, સુરેખા કેરૂં કરૂં હરણ;જીવશું તો આવશું જીતિને, નહીતો પામશું મરણ ॥૫૧॥ વળણ ॥ એવાં વચન સાંભળી, કોપ્યા કુન્તા માત, ઉતર હેઠિ પાપણી, કયાં કર્યો ઉતપાત. ॥ વલણ બીજું ॥ સુણિ સુભદ્રા ઉતરિ, થર થર કંપી કાય; વદે વલ્લભ ભ્રાતાજનો, શું કહે છે કુંતાય.

કડવુ ૫ રાગ સિન્ધુ.

વિવેક વણ વહુજી, દીકરાને દુભાવ્યો શાથી, ઘેર ગોદો ઘાલવા ઘેડાપો શીખિ લાવ્યાં કયાંથીરે, વિવેક વણ વહુજી. ॥ટેક ॥ હરિ ફરિ મારે એક છોકરૂ, તેણે વેળા વળશે ગોળી હશે તો ગોળી ઢાંકણાં, જોઇશે તેટલાં મળશેરે; વિવેક વણ વહુજી, ॥ ૧ ॥ હઠ ચઠી અભીમન્યુને સામ્રથ કોણ રખાવવા; જોહોલ વહુ જોઇએ તમારે સાસુપણું દાખવવારે;

વિવેકણ વહુજી. ॥ ૨ ॥ સાસુનીતો બીક હોયે શાની, સ્વામી વન સંચરીયો ધણિ વીના ધણીઆપું માંડી, આશો જુલમ કરીયોરે, વિવેકવણ વહુજી. ॥૩॥ પુત્રને પુંઠપક્ષ મળે નહી પીતા નહી કાકા; પીયર ના પુરાં નહીને, માંડયાડોળ ડમાકારે; વિવેકવણ વહુજી ॥૪॥ છાછે છકી ગઇ છેક છાંછવી, છઇયાને છકાવ્યો, તેં જાણ્યું મને પુછનાર કોણ છે, બાળકને બકાવ્યોરે. વીવેક વહુજી. ॥ ૫ ॥ આવાં ગુણથી પીયરી માંયે, તુજ સંભાળ ન લીધી; વળગણિ શોધતાંવસ્યાં સાશરીયે, પરણાવી નાંખી દીધિરે, વીવેક વણ વહુજી. ॥ ૬ ॥ ભાઇ તો શત્રુ થઇ પડયાને, શા પર હુંપદ આણ્યાં; કદી નહીને આજ મેંતો આવડાં ડાહ્યાં જાણ્યાં રે વીવેક વણ વહુજી. ॥ ૭ ॥ ક્રોધે જનુની પણું જણાવ્યું, લાત રુદયામાં દીધી; ઠીક કેડ કસી પાઘડી બાંધી, આખી મરદાઇ કીધીરે, વિવેકવણ વહુજી. ॥ ૮ ॥ કૌરવ જાદવ જમાડી જેવા, નદે કુંવરને મેલી એકલું અટવાય ઓથ વિનાનું, ત્યાં કોણ એનું બેલીરે; વિવેકવણ વહુજી. ॥ ૯ ॥ શું કરૂ સંસારની સરમે હું, તુંજ પ્રત્યે નવ ચાલ્યું; આ દીકરો દુશમનમાં ચાલ્યો, જીભડીએ ધ્રબ ધાલ્યુંરે; વિવેક વણ વહુજી ॥ ૧૦ ॥ ચાહ્ય તેમ કરી રાખ્ય કુંવરને; વિપ્રીત વાત ફેરવિ વલ્લભ વદે શ્રોતાજન સુણો, રૂધીર રેલ રેલાણીરે. વિવેકવણ વહુજી. ॥ વળણ. ॥ શબ્દ સતીના સાંભળી, પડી પેટમાં ફાળ; કર ઝાલ્યો કુંવર તણો, નહી જાવા દેઉં બાળ. ॥

કડવું ૬ રાગ મારૂનો પરજ.

મારા જાયારે નહી જાવા દેઉ તુજને; જાવુ હોયતોરે નાશ કરી નાંખો મુજને. ॥ ૧ ॥ પીંન્ડ પાડુરે કાહાડુ પાપી પ્રાણ માહરો, ભુલ માહારીરે, વાંક નથી તન તાહરો. ॥ ૨ ॥ તાત વનમાંરે, મનમાં એ કેવું લાવશે, રડયા કૌરવરે, કાળ રૂપ તુજપર આવશે, ॥ ૩ ॥ જમજેવારે જાદવ ઝાઝા જોરાવરો, તેના સામારે, યુદ્ધ તણી હઠ પરહરો. ॥ ૪ ॥ હોય પાપીરે, તેવા શું રાઢ ન કીજીયે, છો બાળકરે બળીયા શું બાથ નદીજીએ. ॥ ૫ ॥ પક્ષ વીનારે મુમત હાવો ન ઝાલવો કાલા કુંવરરે, કંથેરે કર નવ્ય ઘાલવો. ॥ ૬ ॥ નહી પોહોચોરે, પુઠવના લાંબી દોડમા; શાને ઘાલોરે, હાથ એ વાઘની બોડમાં ॥ ૭ ॥ નથી જોઇતીરે, કંન્યાએ કાળા [illegible]ની, કેમ વરીયેરે, દારા છે દારૂણ દેશની. ॥૮॥ કૈશજી

વતોરે, લક્ષ નારી એવી આવશે, બાપ કાકારે, સામ્રથ તે ઘણું લાવશે. ॥ ૯ ॥ સહુ ક્ષત્રીયેરે, વીવા ફર્યા જ્યાં ભાળીયા; તવ આવશેરે મન ગમતા વેવિસાળીયા. ॥ ૧૦ ॥ ખોટ શી છેરે, કન્યાનો કાળ પડયો નથી, મુકો મુમતરે, માતા હું તારી મરૂં મથી. ॥ વળણ. ॥ એમ સુભદ્રા વલ વલી, પ્રગટયો કુંવર તન તાપ, પેહેલું ન માન્યું માવડી, હવે બ્રહ્મહત્યા પાપ.

કડવું ૭ રાગ ચોપાઈ.

અભીમન્યુ કહે માત મ્હારિ, નીશ્ચે વરવી સુરેખા નારી લીધું છે બ્રહ્મહત્યાનું પાપ, બેશી રહુ તો લાજે બાપ. ॥ ૧ ॥ લાજે જનેતા તાહ્યરી કુખ, કેમ વ્યર્થ થાયે વદયુ મુખ; પાળે નહી તેને શુ કરવું, ભલું તે જીવ્યા કરતા મરવું.॥૨॥તવ વીદુરે કીધો વિચાર,રોકયો રોકયો રોકાશે નહી કુમાર; એમ જાણી વીદુરજી બોલે; ધન્ય સુત નહિ કો તુ તોલે. ॥ ૩ ॥ ભલે જાવાનું આદરો તન, એક માની લ્યો મારૂં વચન; દીવશે નાસરવું નહી બાળ, સુખે સંચરો સાયંકાળ ॥ ૪ ॥ તેનું કારણસાંભળ સુત, જાતા જાણે કૌરવો કપુત; પડે પુંઠળ પાપી પ્રાણી, કરે વીઘ્ન અતી દ્વેશ આણી. ॥ ૫ ॥ માટે જાએ મોડી પડે રાત, સંગ લેજે તું તાહ્યરી માત; તવ અભીમન્યુ કહે વારૂ, વેણ શીશ ચડાવું તમારૂં ॥ ૬ ॥ નીશા પડે નીકળશું ગામ, પણ સુભદ્રા આવે શું કામ; ત્યારે વીદુર કહે મુજ તન, એને આવે થાશે લગન ॥ ૭ ॥ તુજ સાથે સુભદ્રા આવે, એના બે બંધુને સમજાવે; કલેશ કરીને કષ્ઠ કપાવે, કરગરીને કંન્યા અપાવે. ॥ ૮ ॥ સુણીસુત વદે મુખ એમ, વ્રધ્ધ થઇ ભુલો છો કેમ; આડા સંગ કરવો પડે અન્યા, નાવે કરગરે કરજને કન્યા ॥ ૯ ॥ વદે વીદુરજી સુણ બાળ, થાયે ખુશીથી જો વેવીશાળ; તો તો હેત રહે હંમેશ, નવ માને તો છે પછી કલેશ ॥ ૧૦ ॥ સુણી સુત ટાઢે થઇ બેઠો, જાવા ચીત ચીતરચટ પેઠો; એવે દીનમણી બેઠો મેર, પેહેર્યા વસ્ત્ર આભુશણ ફેર. ॥ ૧૧ ॥ લીધા આયુધ કમર કશી, તવ સુભદ્રા શંગે ધશી; લીધી ગાંસડિ વસ્ત્રનિ માત; ત્યાર થયા અભેમાન સાથ ॥ ૧૨ ॥ રથ કહાડયો કુંવરે બાહાર, તેણે જોતર્યા ચાર તોખાર; તવ આદી બેઠી સુભદ્રાય, રખે મુને મુકિ સુત જાય, ॥ ૧૩ ॥ ભક્ત વિદુરે

આગના આપી, દેઈ શીખ કુન્તા રૂદેચાંપી; બેટા ટંટાનો તંત ન ધરીયે, કરી થાય તો બળ નવ કરાયે ॥ ૧૪ ॥ નથી પુઠ કે પક્ષ એ બાળ, કદી લાંબી ન ભરિયે ફાળ, ધાર્યું થાશે હરીનું એ તંન, પછી વિદુર વધા વચન ॥ ૧૫ ॥ સુણો સુભદરા સુંદરી, કેહેજે તુજ વીરને કરગરિ; સગા સાથ સહુ ભેળાં કરજે, માને નહી તો મરણું આદરજે ॥ ૧૬ ॥ એમ કહી દીધિ આગનાય, બેઠો કુંવર રથની માંય; એક ભુજે ગ્રહ્યા આછોડા લીધી ચાબુક હંકાર્યાં ઘોડા ॥ ૧૭ ॥ ડગ ભરવાને વાજી જાય, તેવી સનમુખ આવિ ગાય; જોઈ માન્યું વીદુરનું મન, જાઓ ફતેહ થયા શુકન ॥ ૧૮ ॥ હાંકી અશ્વને પંથે પળીયો, નગના દ્વાર બ્હાર નીકળીયો; તવ શબ્દ શીઆળના થાય, માઠા શુકન ત્યાં દેખાય ॥ ૧૯ ॥ પણ ગણગાર્યું નહી કુમાર, પુરપાટ હંકાર્યા તોખાર; પગ પડઘીને રથ ધધડાટ, જાતાં જાતાં આવી બે વાટ ॥ ૨૦ ॥ અભેમન્યુ ઉભો ખમચાઈ, રાખ્યા ઘોડાના અછોડા સાહી; કહે માતા કેઈ દીશે વળીયે, ડાબે કે જમણે પંથ પળીયે ॥ ૨૧ ॥ તમો ભોમીમાં નીત્ય જનાર; કીયે રસ્તે દ્વારામતી સાર; તવ જાણ્યું અશરણા સરણ, આવે ભાણેજ કરવાનેહરણ ॥ ૩૨ ॥ પણ પંડે એકલો આવે, એનું બળ કદી નહી ફાવે; મ્હારા ભક્તનો પુત્ર એ સાચો એને પડવા ન દેવો પાછો ॥ ૨૩ ॥ પેહેલું બળદેવને મેં કહ્યું; મ્હારૂં કહ્યું મ્હોટાએ ન લહ્યું; સમજાવ્યા હતા બહુ પેર, તોયે ગયા કૌરવને ઘેર ॥ ૨૫ ॥ એમનું ધાર્યું થવા ન દેવું, વરે ભાણેજ હું જસ લેઉં; પણ એકલો શું ધાર્યું કરસે, નહી મનસુબો પાર ઉતરશે ॥ ૨૫ ॥ એમ જાણ્યું શ્રી રણછોડ, મેળવું એની જોડે જોડ; કેમ જાયે પ્રભુ વર ચુકી, ભગનીને ભુલવણિ મુકી ॥ ૨૬ ॥ સુતે પુછ્યું સુભદરાને જ્યારે, કરી વિચાર બોલ્યા તે ત્યારે; બેટા મારગ ડાબે ચાલો, એહ પંથ મોસાળનો ઝાલો ॥ ૨૭ ॥ વળણ ॥ એવા વાયક સાંભળ્યાં, માતાના જે વાર, કહે વલ્લભ રથ ફેરવ્યો, હાંક્યા તવ તોખાર.

કડવું ૮ રાગ સાખી.

અશ્વ હંકાર્યાં ડાબે પંથે, ઘણિ લાંબી વહી વાટ; એટલે મારગ આવી રહયો, આવ્યું વન સપાટ ॥ ૧ ॥ દીસા ભુલ થયો તવ કુંવર, અરણ્ય ચાલ્યો જાય; જેમ વળે તેમ અરણ્ય આવે, ગુંચાયો મહવર મા-

ય ॥ ૨ ॥ પાછા વળ્યાનિ સુજ ન પડે, રાત અંધારી ઘોર; સણુસણુ રૂજની સુંસવે છે, તમરા કરે બકોર ॥ ૩ ॥ કુંવર રખડે વિકરાળ વગડે, બહુ બાવળના ઝાડ; ટેકરા ખાડા કોતર ડુંગર, પરવત પહાડ ને તાડ ॥ ૪ ॥ નદીનાં નાળા; ઝાડનાં જાળાં, ઝાડી જાડી પડેલી; કાંટા કંથેર વાચકીનાં, લાંબી વ્રક્ષનિ વેલી ॥ ૫ ॥ ખેર આખરને ખાજરી છે, ખરસાણી ખારેકી; પત્ર વડે પવનથી ખખડે, ભયંકાર ભાસે નળેકી ॥ ૬ ॥ રાફડામાં સાપ શબ્દ કરે છે ચીતાળ પડીયા આડા; નાગફણા માંડીને ફરે છે, નોળીયા વછીયર વાડાં ॥ ૭ ॥ સાહુડી શીઆળ સુવર સસલા હરણ મ્રગને હસ્તી, ભુંડ રોઝાને રિંછડાં રખડે, સીંહ ચીત્તા વાઘ વસ્તી ॥ ૮ ॥ તનછ ચંદનઘો પાટલાઘો, કરચલાં કાચંડા; ઘુવડ ચીબડી ઘોર કરે છે, ઉંટ સુને ઉડઅંડા ॥ ૯ ॥ એવા વનમાં વાટે વહે છે, ગુફામાં ગુચવાય; ઝાડનાં જડીયાં ડાળાં પડીયાં, પીંન્ડાં તેમાં ભરાય ॥ ૧૦ ॥ રથ ન હાલે ઘોડા ન ચાલે, ઘણાક પાદ પછાડે; અંધારે સુત હેઠો ઉતરી, બળે કળે રથ કાહાડે, ॥ ૧૧ ॥ મુખ પોકારે ચાબક મારે, ધરે વાજી પર રિશ, એ દુઃખ દેખી સુભદરાજી, થઇ ગયાં અપશોશ ॥ ૧૨ ॥ અરેરે દિકરા ભુલ્યાંને ભુલ્યાં સંતાપ આવ્યો આવો; અભીમન્યુ કહે માતા મુને પરણાવવા લ્યો લ્હાવો ॥ ૧૩ ॥ ॥ મોહોડ વાલી લ્હાવ લેવા તે, આ કર્યા વીના ન ફાવે; દુખ વેઠયા વણ માતા મ્હારી; કયાંથી વ્હેલી વહુ આવે ॥ ૧૪ ॥ એવાં મર્મનાંવચન સુણિ, માતાએ નીચું ઘાલ્યું; પછી કુંવરે વિચાર કરી, ધનુશ હાથમાં ઝાલ્યું ॥ ૧૫ ॥ શાને શારૂ કષ્ટી વેઠું વીદ્યા છે મુજ પાસ; અગનાસ્ત્ર થી અગ્નિ મુકી, પંથ કરૂં પ્રકાશ ॥ ૧૬ ॥ તીમ્મર નાસે મારગ ભાશે, થાશે અસ્વને સુખ; છતી વિદ્યાયે સાને સારૂ, વેઠું વેઠાવું દુઃખ ॥ ૧૭ ॥ એવું જાણી એક બાણ લીધુ, મંત્ર ભણી તે વાર; અગ્નાસ્ત્રનું મુકિયું તે પાવક પ્રગટયો સાર ॥ ૧૮ ॥ ઝાડ બીડ સળગવા લાગ્યાં, તીમ્મર પામ્યું નાસ; વધ્યો વન્હી વનને વિશે; ઘણો થયો પ્રકાશ ॥ ૧૯ ॥ તે અજવાળે અશ્વો ચાલે, કુંવર મ્હાસુખ ધારે પ્રજ્વળ પ્રકાશ પાછળ રેહે કે આગળ બીજું મારે ॥ ૨૦ ॥ એવિ રીતે સળગાવતો ચાલ્યો સુભદરાનો તન; સુખ રૂપે જાતાં જાતાં ત્યાં આવ્યું હેડંબા વન ॥ ૨૧ ॥ તે વન વીશે રાક્ષસ રહે છે, માયાવિ વિકરાળ; ત્રણ ત્રણ તાડના ઉંચા દહાંતો, બાગ તણા રખવાળ ॥ ૨૨ ॥ તેનું રાજ્ય કરે છે સા

ક્ષણિ, રાણિ હેડંબા નામ; તે પ્રમદા પરણેલી ભીમને, વશી વાસી વ-ન ધામ ॥ ૨૩ ॥ પુત્ર તેનો ગટોરગછ નામે, માયાવી બળવાન; તે વન સળગાવ્યું સુસવાટે, અરજુનને સંતાન ॥ ૨૪ ॥ પવન ઝપાટે સુ-ર સપાટે, આગ અતી ઘણી લાગી; ભબક ભબક વ્હનીના જોઇ અસુર ઉઠયા જાગી ॥ ૨૫ ॥ અરેરે આફત કોણે કીધું, રોશમાં વાળી રિસ; ધાજોરે ભાઇ ધાજો કહીને, પાપીએ પાડી ચીસ ॥ ૨૬ ॥ તે સ-બ્દ સુણીને સહુ જાગ્યા, તોફાની થયા ટોળે; આયુધ લીધા હાથમાંને ઉપડયા ફાટે ડોળે ॥ ૩૭ ॥ આપણિ રાણિના ભય થકી, કોપ્રાણીથી ન વ અવાય; અંત્રીક્ષના ઉડનારા પક્ષી, આ મારગે નવ જાય ॥ ૨૮ ॥ દેવ દ્રષ્ટી નવ નાંખી શકે તો; બીજાનો શો ભાર; અતુળીક બળીયો ન જાય કળીયો રાણી તણો કુમાર ॥ ૨૯ ॥ તેવાના બાગમાં આગ મુકી, કોણે જણાવ્યું જોર; ચાલો ઝાલો ભાલા ભુજે, પકડી લાવિએ ચોર ॥ ૩૦ ॥ એમ કહીને શહસ્ત્ર સુરા, તૈયાર થયા ચડી ચોટે; ફલંગ ભર-તા દહિત ન ડરતા, દોડયા દડબડ દોટે ॥ ૩૧ ॥ ત્રીતાડ ઉંચા નાકે ભુચા, હાથ હાથ લાંબા દંત; કાન સહુના સુપડા સરખા, બીહામણા બળવંત ॥ ૩૨ ॥ ચાલ્યો ચોટે દારૂણ દોટે, ભુમી ભાર ભરપુર; રથ-માં બેઠાં સુભદરાએ આવતો દીઠો અસુર ॥૩૩॥ અરેરે દેવ દૈત આટલા કાહાડશે પુત્રના પ્રાણ; હું નિરભાગણિ આશું કીધું; જાન ફીટી થશે; કાંણુ ॥ ૩૪ ॥ ભયંકર ભય ભાસવાથી, મ્રતક મુરછા ચડી; સુભદરા મુરછાંગદ થઇને, રથમાં ઢળી પડિ ॥ ૩૫ ॥ વળણ. પ્રાણ ઉંચો ચડિ ગયો ન રહી શુધ બુધ સાન; કહે વલ્લભ તે જોઇને, મન ધારયુ અભેમાન ॥ ૩૬ ॥

કડવું ૧૦ રાગ લલીતની છાયા.

અરર શું થયું માત માહરી; પુરણ ના પડિ હોંશ તાહરી ॥ ૧ ॥ ધરણ તું ઢળી; રાંક માવડિ; મરણ તુલ્ય શું રથમાં પડિ ॥ ૨ ॥ લ-ગન ધારીયું દીકરા તણું; મન વારીયું, વાર તેં ક્ષણું ॥ ૩ ॥ હઠ કરી અતી નાર લાવવા; રથ ચડિ ગયાં, સંગ આવવા ॥ ૪ ॥ રતન માતરે, હાથ હું ચસ્તુ જીભલડિ લઇ, દંતમાં ડશું ॥ ૫ ॥ અરણ્યમાં પડયો તાત જે હતો; રઝળતો કર્યો માતા તેં છતો ॥ ૬ ॥ ઉછંગ લે

ઇને, કોણ પાળશે; નજર મીષ્ઠથી, કોણ ભાળશે ॥ ૭ ॥ અવર માત કો, માહરો નથી;-હ્રદય ચાંપીને, તુ હશી જતી ॥ ૮ ॥ રમીશ બેશીને, કેઇ મા કને; અગન ઊઠીરે, માત મુજને ॥ ૯ ॥ જીવત ધીક છે; માહરૂં હવે; મળીશ માવડી કયે ભવે ॥ ૧૯ ॥ નયન આંસુડાં જાય છે અતી; વલ્લભ ઓચરે, આવી આ ગતી ॥ ૧૧ ॥ વળણ રડતો રૂદે ફાટતું, આંસુ ચાલ્યા જાય, હહિતો દેખી કુંવરે વીચાર્યુ મનમાંય.

કડવું ૧૧ રાગ સવઇયા

વૈશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજેરાય, વિસ્તારી તુજને સંભળાવું સુરેખા હરણ મહીમાય ॥ ૧ ॥ મન વિચાર્યુ અભીમન્યએ ધારયુ રડયામાં રોળાઇ જાશું; કઠણ કાળજુ રાખુ મહારૂં લુછી નાંખ્યાં આંસુ ॥ ૨ ॥ જાણ્યું કે અસુર ઉત્પાત કરશે, મરશે મહારી માડી; પ્રાણ બ્રહ્માંડ છે જનેતાનો એકાંન્ત દેઉં સુવાડી ॥ ૩ ॥ બે ઘટીકાએ આવશે શુદ્ધી, રહેવા હઉં રથ માંહ્ય; પણ પાપીનો પ્રહાર પડે તો, માતાનો પ્રાણ પળાય ॥ ૪ ॥ એમ જાણી રથમાંથી ઉતરિયો, કટી કષીને બાંધે; જનુની પડી શુધ બુધ વિના, કુંવરે લીધિ ખાંધે, ॥ ૫ ॥ લેઇને પળીયો કુંવર બળીયો, એકાન્ત જંગલ ઝાડી; વ્રક્ષ ગુફામાં વસ્ત્ર હોરાડી ભુમી માડી સુવાડી ॥ ૬ ॥ અસુર સાથે સંગ્રામ કરવો, ધારીને આવ્યો કુમાર; ઘોડાના અછોડા ગ્રહીને રથે, લઇ બેઠો હથીઆર ॥ ૭ ॥ એવામાં અસુર આવી પહોંચ્યા દુષ્ટજનો દેઇ દોટ, કુંવરનો રથ ઘેરી લેઇને, ઉભા વળીને કોટ ॥ ૮ ॥ લોચન રાતાં કરોધે ન માતાં, વધ્યા અસુરો વાણી; કોણ તું છે ને કયાંથી આવ્યો, બાળક મનુશ પ્રાણી ॥ ૯ ॥ કેઇ નાતને જાતજ તારી, કીયું ઘરને ગામ; કોણ માબાપનું છોકરૂંછે, કોણ તારૂં નામ ॥ ૧૦ ॥ અભીમન્યુ કહે શું સહુ પુછો, નાતને જાત અનુપ; લાંબુ કહ્યાં કરતાં કહુ થોડું સકળ ભુમીનો ભુપ ॥ ૧૧ ॥ દાંનવ માનવ સર્વનો રાજા; રઇયત તમે મ્હારી; તે સાંભળીને કરોધ વ્યાપ્યો દુષ્ટ જનોને ભારી ॥ ૧૨ ॥ ન્હાને મ્હોડે ન બોલ મ્હોટું, ખોટું વગર વિચાર્યું; બાગમાં આગ લગાડી માટે, મરણ તારૂ ધાર્યું ॥ ૧૩ ॥ જેમ ફાવે તેમ બકયા કરે છે, આયુશ ટુંકો કાહાવ્યો; જો જે અલ્યા જીવતો નથી જવાનો, કાળ તારે શીર

આવ્યો ॥ ૧૪ ॥ અભીમન્યું કહે કાળ કરો શું. કોણ હણે મમ કાય; જો તમે જીવ્યાનો ખપ કરશો તો, નાશી જાઓ પડી પાય ॥ ૧૫ ॥ તે સાંભળીને કુમતી કોપ્યા, કહાડી નાંખ્યો પ્રાણ; ભાલા લીધા ભુજમાંને કરી રહ્યા ધુમરાણ ॥ ૧૬ ॥ ઉછળીયા બળીયા મળીયા છે, માયાવી મ્હાવીકરાળ; ધશી ધશીને ધાયા કરકશા, ફટક દેતા ફાળ ॥ ૧૭ ॥ ઉંચા નીચા અચળ ઓાટા, વળી ગરજના ગાજે; લાગ આવે તેમ લાતો ફેરે, રથ તોખારને ભાંજે ॥ ૧૮ ॥ લડત લડે લાંબા પંજે, મારો મારો મુખ ભાંખે; વાંસડાના ફાંસડા ઉખેડી, કુંવર ઉપર નાંખે ॥ ૧૯ ॥ જોર જુલમ જોઇ જંગલીનો કોપ કર્યો અભિમાન; ધનુશ ચડાવી ટંકાર કીધો, ઉપર લીધાં બાણ ॥ ૨૦ ॥ મ્હા ક્રેશ ધારે બાણજ મારે, મુમતદેવા મુકાવિ; અસુર આડાને અવળા ખશી, આયુધ દે ચુકાવી. ॥ ૨૧ ॥ તાકી તાકી તન તોડીને મારે, પણ પાપીને નવ વાગે; વાગે કદાચીત કોઇકને તો ખોડખામી નવ લાગે ॥ ૨૨ ॥ પ્રાણ ન જાયે ઘાત ન થયો; અસુર એવાને જોવા; કુંવર લાગ્યો વિમાસવાને, આ જીવ જાતી કેવા ॥ ૨૩ ॥ માતાને ઉદર રહ્યો હતો હું, ગર્ભ અષ્ટાદસ માસ; તવ કોકા વીધા વાંચીતી, મમ મામા અવિનાશ ॥ ૨૪ ॥ તેમાં એવો હેતુ આવ્યો હતો કે, માયાવી હોય જેહ; ખડગ ન વાગે વાગે ન લાગે, પતન ન થાય દેહ ॥ ૨૫ ॥ તેમાંના અસુર ભાસે છે આ, જેમ ફાવે તેમ ફાલે, તેવી જાતના ઉપર એકલું શીવજીનું બાણ ચાલે ॥ ૨૬ ॥ એવું જાણી ઉલટ આણી. કામ કુંવર કીધું; મહાદેવજીનો મંત્ર ભણીને. એક બાણ તવ લીધું ॥ ૨૭ ॥ ફેરની પુંહડી ફરીને ફેંક્યું થયો કારમો કોપ; જે જે જોદ્ધાને બાણ અડ્યું, રાક્ષસ થયા લોપ ॥ ૨૮ ॥ નવસેને નવાણું હણાયા, કુંવર કળીયો માડો; એક બચી ગયો રાક્ષસ સહુમાં, તે જીવ લઇને નાઠો ॥ ૨૯ ॥ જાતાં જોયો અભીમન્યુએ, સબળો લીધો સાર: છોને એ જાય જીવતો જઇ કેહેશે સમાચાર ॥ ૩૦ ॥ વળણ ॥ રાક્ષસ નાશી આવીયો, હેડંબા ભોવન; જાગો જાગો માવડી, શું કરો શયન.

કડવું ૧૨ રાગ સોહણીની ચોપાઇ.

આવી અસુરે ગરજના કિધી. સાંભળિ બળવંતિ બિધી, ઉઠી આ

વિ વીપ્રીત મન જાણી, શુ છે શું છે પુછે છે રાણી. ॥ ૧ ॥ જોયું વન સળગતું જ્યારે, બની બાવરિ બાળા તે વારે; કોણે કરમ કર્યું આ-જ આવું વધ્યો વહનિ શી રીતે સમાણું, ॥ ૨ ॥ સુણી દહીત કહે એ માડી, બાળી નાંખી બધી વન વાડી; જાગી ઉઠયા અમો સહુ દાસ, શત્રૂ કરતાનો કીધો તપાસ ॥ ૩ ॥ કોઇ મનુશ જાતી છે બાળ, આવ્યું રૂજની વન વીકરાળ, પંડે એકલો નથી કોઇ સંગ; બોલે નીરભય હીમત અંગ. ॥ ૪ ॥ અમે માંડી તે સાથે લડાઇ; કરી પ્રાણ લેવાની ચડાઇ; પણ પડી નહી કુંવરને વેઠ. એક બાણે પોંહોચ્યા સહુ ઠેઠ. ॥ ૫ ॥ આવ્યો એકલો જીતતો માડી. નવ્ય આવ્યું તે તુંને ઉડાડી, સુણો દીલમાં દુભાણી દારા; રેહેજે ઉભો અનુચર મ્હારા. ॥ ૬ ॥ કહી ગઇ તે સાતમે માળ; આવી સુતો જ્યાં પોતાનો બાળ, ક્રોધે ભરી લોચન રક્ત માત: મારી તનની રૂદેમાં લાત. ॥ ૭ ॥ ઉઠય સુત થયો સંતાપ; આવ્યો બળીયો કોઇ તારો બાપ; જેને આમ લાગે અતી વન, તોએ દળીદ્રી તું કરે સયન. ॥ ૮ ॥ માર્યા સહસ્ત્ર શેવક એક પલમાં ઘાણ કાહાડયો ભધો બહુ બાળમાં; હજી હામ રાખી રહ્યો ઉભો, એનો શો હશે મનસુબો. ॥ ૯ ॥ એવાં વચન માતનાં સુણી, ઉઠયો ગટોરગછ માહા ખુની; કરી ગરજના કોપે ચડીયો; સાતમે માળથી ભોંય પડીયો. ॥ ૧૦ ॥ દીઠો વીકરાળ વહનિ વનમાં; લાગી તપત ઘણી તેના તનમાં; ઉડે અગની તણા અંગારા, થાય ભડકા ભારે ભભકારા, ॥ ૧૧ ॥ સળગે વનસ્પતી સુસોટ; વળે ધુમ્રના ગોટે ગોટ; દેખી દેખીને મ્હા રીસ વ્યાપી, કોણ આવ્યો એ હરૂન્ય પાપી. ॥૧૨॥ પુછયો સેવકને સમાચાર; તેણે કહયો વાત વીસ્તાર; જાણી ખબર ખુનસે ભરાયો, જુધે જાવા હેડંબાનો જાયો. ॥ ૧૩ ॥ વળગ્યુ, ખુનસે ભરાયો ખારીલો; જુધે જાવા મન; વદે વલ્લભ પછી શું થયું; સુણો શ્રોતાજન.

કડવું ૧૩ રાગ ધન્યાશરી.

વાયુના નંદનનો એ નંદન, નિકંદન મન ધાર્યું; ઝેર વધ્યું વીશ તુલ્ય વપુએ, મહા વિપત વીચાર્યું ॥ ૧ ॥ થયો ઉતાવળો અતી આકળો; દારૂણ દીલમાં દ્વેશ, માયાવીએ માયા રચવાને; મુસ્તક છોડયા કેશ. ॥ ૨ ॥ રીશ કરીને શીશ ધુણાવી, પછાડયું પાશાણ માંય,

જુજુ જેવડા શહસ્ર જંતુ, ખરી પડયા તવ ત્યાંય. ॥ ૩ ॥ પવન પ્રથાવે સ્પર્શ થયો કે હરન્ય થયા અસુર; સરીર પોહોળા પુષ્ટ ઘણેરા, લાંબા ત્રિતાડપુર ॥ ૪ ॥ ધ્રુજાવે ધરણુ મુક્તા ચરણુ, આવી કરે ચકચુર; એવા યોદ્ધા ઉત્પન દિધા, ક્રોધ ભરેલા ક્રૂર. ॥ ૫ ॥ દેખીને આનંદ પામી હેડંબા, હું પણ રૂપે થાવું; બેટા ગટોરગછ તારી સાથે પુરણુ પક્ષે આવું ॥ ૬ ॥ છે ઘણો સુરો પરાક્રમે પુરો, વીઘ્નનો કરનાર; તે વણુ રાત્રિયે રણુ ન નીકળે, એ સાહારા કુમાર. ॥ ૭ ॥ તું બાઝજે પણુ અળગી ઉભી, કરિશ તારી રક્ષ; જો તે જોરાવર ઘણો હશે તો ગળે ઝાલી કરૂં ભક્ષ. ॥ ૮ ॥ સાંભળિ સતીનો સુત બોલ્યો; જાણી જનેતાની વાત; પુરૂશે પુરૂષ પરાક્રમ કરીયે, કામ નહી તારૂં માત. ॥ ૯ ॥ યુધ્ધ કરતા હાર હું પામુ, તો તું આવજે ધાઇ; એકલાને હણુવો છે તેમાં શી કરવી સરસાઇ. ॥ ૧૦ ॥ એવું કહ્યું તવ બોલી હેડંબા, પધારો મ્હારા બાળ; બે ઘડિ રહીને આવીશ જોવા, છે મુને પેટમાં ફાળ. ॥ ૧૧ ॥ ॥ વળણુ ॥ માયે દીધી આગના, ગટોરગછ બળવાન, વ્યાસ વલભમુખ ઓચરે, શેન્ય કર્યું સાવધાન. ॥

કડવું ૧૪ રાગ નાટકમાં ચાલો ભૈયા ચાલો એ રાગ.

ચાલો દક્ષતો ચાલો ઝાલો, હાથે હથીઆર; છાકમાં છકેલો કોઇ બાગ બાગ બાળનાર. ॥ ૧ ॥ જુલમ વાપરે, શું સર્વનો સરદાર; ફાટેલો તે કોણુ છે એ દક્ષત મારનાર. ॥ ૨ ॥ બાંધો કેહેડ કશી કશી ધશી ધશીને, પીટંપીટા મારો રીંટા, ધશિ ધશિને ॥ ૩ ॥ ઉઠો ઉઠો કુટો લુટો લાજ તે તણિ; શિશ બે ધરાવી આવ્યો, આપણા ભણિ ॥ ૪ ॥ એવું સુણિ સર્વ ઉઠયા, હરાવિ ન હોડ; હાથમાં આયુધ લેઇ, જાય જોડાજોડ. ॥ ૫ ॥ ધમક ધમક ધરણુ ધ્રુજે, ચમક ચમક ચાલ, પરડ પરડ પગલાં પાડે, શત્રુને છે સાલ. ॥ ૬ ॥ ધબડ ધબડ કરે ધબાકા, ફાટયાં રહ્યાં લોચન; પરઘી પગની સાંભળી કાને ક્રીરીટધરને તન. ॥ ૭ ॥ ચેતન બનીને આતુર ઉભો. આપ અતી હોંશીઆર; અસુર આવ્યા દોડતા દોડતા, સાથે છે સરદાર. ॥ ૮ ॥ રથજ દીઠો અભીમન્યુનો, પડી ગયા સુસોટ; વચમાં ઘેરીને આગળ પાછળ ઉભા કરીને કોટ ॥ ૯ ॥ વળણુ ॥ કોટ કરિ ઉભા રહ્યા, દેવી દારૂણુ દુખ; કહે વલ્લભ સુત ભીમના, રહ્યો કુંવર સનમુખ.

કડવું ૧૫ રાગ સાખી.

કુંવર સામો માયાવી ઉભો, ગટોરગછ બળવાન; સઘળી દિશા દ્રષ્ટી કરીને, જોઇ લીધું અભીમાન ॥ ૧ ॥ ત્રીતાડ ઉંચા સરવ દીઠા, એક મનુશ આકાર; કુંવરે જાણ્યું સર્વ તણો છે, સનમુખ તે સરદાર ॥ ૨ ॥ એવું જાણી અભેમાન બોલ્યો, કોણ છો શા મનસુબા ભુપતી જુણી મુજ સામી શી, અરજ કરવાને ઉભા ॥ ૩ ॥ સાંભળી સુત હેડંબાનો બોલ્યો; બકે શું વણ વીચાર્યું; મ્હોત ભમે છે તારે માથે પ્રત્યુ થશે અણધાર્યું ॥ ૪ ॥ કોની નાતને કોણ જાત તું; કોઇ દીશા ઘર ગામ, કોના કુળનો કુંવર છુ તું, તાત તણું શું નામ ॥ ૫ ॥ અભીમન્યુ કહે શું પુછે છે, માંડીને મુજ વાત, તાહરી જ્ઞાતીને જાતી શી છે, કોણ છે તારો તાત ॥ ૬ ॥ મુમત લેતાં નામ ન દેતાં, વીખાણ આપ વડાઇ; જો તાતજી તણાં નામ કહુતો, થાય નહી લડાઇ ॥ ૭ ॥ પણ જુવાનીયાછે બાળ ચેષ્ટા, હુંપદ બહુ મન આણે; શીઆળ સીમમાં કુતરૂં ગામમાં, તેવી રીતે મત તાણે ॥ ૭ ॥ ગટોરગછ કહે સુણ છોકરા, વાંકાં વદેછે વચન; કયાંથી તું આવ્યો આ ભુમીમાં, લગાડયું મ્હારૂં વન ॥ ૯ ॥ અભીમન્યુ કહે ભુપતી હું છું, સકળ ભુમી છે મ્હારી કેટલા વર્ષથી અહી વસ્યો તું, વાત ખરી કહે તારી ॥ ૧૦ ॥ સાચે સાચું કહેજે નહી તો ઉપજે દુઃખ આડુ, વણ રજાએ વશ્યો છે વનમાં, લાવ્ય ભુમીનું ભાડું ॥ ૧૧ ॥ ભાડા વીના રેહેવા નવ દીજે; લીજે ધન માલ લુંટી; પાય ન પડે ને બાકરી બાંધે આયુશ દોરી ખુધી ॥ ૧૨ ॥ વચન સુણિ ખડ ખડ હસ્યો હેડંબાનો તન જુઓ દેતો ભાડું આ માગે, ભાડે હું વસ્યો વન ॥ ૧૩ ॥ શું છાકમાં છકયું છે છોકરૂં, જેમ ફાવે તેમ બોલે; દેવ ધરા ધરિ ડરે મહારાથી, ન ગણું તરણા તોલે ॥ ૧૪ ॥ સાંભળરે રથના બેસનારા નથી તું મુજ સમાન; શેશની સામું અળશીયું જેમ સીંમની સામુ સ્વાન ॥ ૧૫ ॥ સાગર આમળ ખાબડું જેવું કનક કને કથીર, તે પ્રમાણે તું મુજ સામો, શું રહયો રાખી ધીર ॥ ૧૬ ॥ તેવું સાભળી કુંવર બોલ્યો, પારથનો સંતાન. કીંમત નથી તુજને મ્હારી; થઇ હીંમતવાન ॥ ૧૭ ॥ અનેક તમે એકલો હું છું, જો જો હાથ મારા; માહરી આગળ કેવા તમો છો, એક ચંદ્ર બહુ તારા ॥ ૧૮ ॥ સુર્યના સામા દીપક કોટીક, મેઘ ધારા કનક છાંટા, તેવી તમે છો કેવા જેવા, ભાલા ની આગળ કાંટા

॥ ૧૯ ॥ વળણ. ॥ એમ વચન અભીમન્યુનાં સાંભળી કોપ્યો અપાર; કહે વલ્લભ તવ બોલીયો, ભીમ તણો કુમાર. ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૧૬ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યો ઘટોરગછ મુખ એમ; સહુ જોઈ રહ્યા છો કેમ મારો ઠેર કેર કરો ઝાઝો; બહુ બોલીને શું જાય સાજો. ॥ ૧ ॥ બામમાં આગ મુકી અપાર, મારો મહા મન મેલીને માર; ચુંથો ચામડીને હાડ ભંગ; એનું આખું રહે નહિ અંગ. ॥ ૨ ॥ કોઈ બાઝે ન આપ સંગ; વાળો રોસણ રીસને રંગ; એવું કહેતામાં કોપ્યા અશુર, રાતા તાતા થયા ભરપુર. ॥ ૩ ॥ ફેંકે ફાંસડા વાંસડા કહાડી મારે પાશાણ જંગલી ઝાડી; ગ્રહ્યા અભીમન્યુએ હથીઆર; લેઈ બાણ દેવા માંડયો માર. ॥ ૪ ॥ તવ વ્રકોદરનો તન, કરી ગરજના ગયો ગગન; જઈ વનમાં પાછો આવે; પ્રાહાડ પહાડને તાડજ લાવે. ॥ ૫ ॥ નાખે અંત્રીક્ષથી ધરા સુર, ચેતી કુવર કરે ચકચુર; કરે કકડા આવી અંગ વાગે; પણ બાણોથી પરવત ભાગે. ॥ ૬ ॥ ઝાડ તાડ કરે છે છેદન, પાછો પડતો નથી અભેમન; એમ લડતાં બે વડતાં શું કીધું; મંત્ર ભણી શંભુ બાણ લીધું. ॥ ૭ ॥ ફરી ધુદડી ફેંકયું જ્યારે, સહસ્ર દહિત થયાલોપ ત્યારે; દેખી વનવાશી ક્રોધ ભરીયો, માયાવી નર નીચે ઉતરીયો. ॥ ૮ ॥ એણે પછાડયું શીશ વિસ વાર કર્યા અસુર વિસ હજાર, ટોળે ટોળાં ને ફાટેલા ડોળા ફેંકે ફરશિને ગોફણ ગોળા. ॥ ૯ ॥ ઢેપાં ઢેખાળાં ધારિને મારે, પાપી પ્રચંડ પોક પોકારે; દૈત્યને સોંપી ગયો ગગન; રહ્યો અંત્રિક્ષ હેડંબા તન. ॥ ૧૦ ॥ કરે ઉંચે રહી અતી જોર; ભલો હાથ આવ્યો છે ચોર; એમ કર્યા કરે બકોર; આગ મુકી એ હરામખોર. ॥ ૧૧ ॥ કરે કુંવરને કૂર દ્રષ્ટિ, પડે પાસાણની મ્હાવ્રષ્ટિ, ખશે ખેવાડુ બાળવે અંગ, તોયે ગાત્ર ઘણું થાયે ભંગ. ॥ ૧૨ ॥ ધ્રુજ્યા થર થર કુંવરના ચરણ, જાણ્યું નીશ્ચે આવ્યું આજ મરણ; નહી જીવિયે જીવડો જાશે; મ્હારૂ ચામ્ર રણમાં ચુંથાશે. ॥ ૧૩ ॥ નીસ્ચે મરવું તો રડવું શા માટે, બહુ બાણ છોડયા શુસવાટે; એક લીધું મોહાસ્તર ભણિ, નાંખ્યું ગગન જાણિને ધણિ ॥ ૧૪ ॥ ભોકાયું ભિમ શુતને જઈ, પેઠું પુરણ રૂદીયા મહિ; તવ પ્રાણ બ્રહ્માંડે ચડાયો નવ જોજન જઈ દુર પડિયો. ॥ ૧૫ ॥ રહી નહી એને શુદ્ધ સાન, પડયો ભુમીમાં થઈ બે ભાન;

ભાન; પછી કુંવરે શું કામ કીધું, શીવ મંત્ર ભણી બાણ લીધું. ॥૧૬॥ નાંખ્યું બહુ બળથી કરી કોપ, થયા અસુર સઘળા લોપ; ઉભો એવે થઇ ઘડી ચાર, વળી મુરછા ભીમ કુમાર. ॥ ૧૭ ॥ ઉઠયો રૂઠયો ભરાયો ટેક, કીધા અસુર હજાર એક; ચલો શેવક સુંરપણું કરીયે, પ્રાણ શત્રુ તણો પરહરીયે. ॥૧૮॥ લેઇ ટોળુને આવ્યો બળીયો, દેખી દુશમન બહુ કળકળીયો; કરો બળ હોનારૂ હોય, ઝાહાડ પહાડ ન મારશો કોય. ॥૧૯॥ મારો ઝપાટો જણાવો જોર, કરો ધુળે અંધારૂ ઘોર; નાખો રેણું થશે અંધકાર. તેણે ગભરાવી દેવો કુંમાર. ॥ ૨૦ ॥ વળણ ॥ ગભરાવો એ છોકરૂં, ઉછાળો ભુભાગ; નેત્ર ન સુજે એટલે, ફાવે મહારો લાગ.

કડવું ૧૭ રાગ જીવાદી ધુમસ.

આજ્ઞા આપી અસુર જીવને, ખુંખાર્યાં રાક્ષસ લોકજી; ઘણાક ગાજ્યા વડવા બાજ્યા; પાડતા પોકા પોકજી. ॥ ૧ ॥ જોર કરે કળકળે કારમા તે, મારોમારો મુખ ભાખેજી; ખોબે ખોબે ધુળ લેઇને, કુંવર ઉપર નાખેજી. ॥ ૨ ॥ લોચન મીચી નજર નીચી, રાખીને રેણું ઉછાળે જી; વાંકા વળીને દાટજ વાળે, આડું અવળુ નવ ભાળેજી. ॥ ૩ ॥ ઠેકડા ભરતા હોકારા કરતા, જબરૂં જણવે જોરજી; કાંકરા કુંકરી ઝીણી રજોટી, ઉડી થયું ઘમઘોરજી. ॥ ૪ ॥ કરી ગરજના ગગન ચડીયો, હેડંબાનો બાળજી; અંત્રીક્ષ રહીને ચરચા જોતો, વ્યાકુળ થઇ વિકરાળજી. ॥૫॥ અભીમન્યુ અકળાયો રૂંધાયો, ચરણ થરથર ધ્રુજેજી રજોટી ભરાઇ નાશીકામાં, નેત્ર વડે નવ સુઝેજી. ॥૬॥ સ્વાસ લેવાય નહી સ્વાસ મુકાય નહી રાક્ષસરેણું રેળેજી; રજતજ કાંકરી ઉડતી આવે, ઉભો ઉભો ચક્ષ ચોળેજી. ॥૭॥ વસ્ત્ર વપુ સહુ ધુળે ભરાણાં, મુખે પ્રતીકા પુરાણીજી; વઢવાનું મેલ્યું વેગળુને, પટકુળ ઓઢયું તાણીજી. ॥ ૮ ॥ તવ ખબર પડી ગટોરગછને, પુરણ ઉંચો ચડીયોજી, સમળી શમ ત્યાં ઝડપ મારી, આવીને રથમાં પડીયોજી. ॥ ૯ ॥ કુંવર ઉપર ક્રોધ કરીને, કીધો મુષ્ટી મારજી; આભરો કીધો ગટોરગછે, છીનવી લીધાં હથીઆરજી. ॥૧૦॥ અભીમન્યુને ફાળ પડીને, પટકુળ અંગથી કહાડયુજી. મરવું આદર્યું મન થકીને, હસ્ત થકી યુદ્ધ માંડયુંજી ॥ ૧૧ ॥ બે બળિયા ત્યાં ગાજ્યા બહાજયા, બળથી બાથો બાથજી; કુસ્તાઇ લાગી સુસ્તાઇ ભાગી, જુએ અસુરનો સાથજી. ॥ ૧૨ ॥ લડતા કનડતા રથેથી

પડીયો, પૃથ્વીપર પ્રચંડજી, માયાવિ હાવ જોઇ ઘાવ કરે છે, રાક્ષસે કીધું કુભંડજી ॥૧૩॥ ગટોરગછની પક્ષ કરિને, મારે કુંવરને મારજી; બીજાએ રથ બધો ભાગી નાંખ્યો, માર્યા ઘોડા ચારજી. ॥ ૧૪ ॥ બળી એ બળિયા બાઝયા કરે છે, એક એકને દે ઢીકજી; છાતીના બંધનો સમંધ તુટે, કળ ચડી આવે ઠીકજી. ॥૧૫॥ કરણુ પકડી નાશીકા ભાગે, દે છે ઢિંચણુની ઠેસજી; ધોલ થપડને ગડદા પાટુ, મારે ને ઝાલે કેસજી ॥૧૬॥ કોણિએ કોણિ દે કુખ ચોંટી, લડાવે શીશે શીશજી; પડતા હેઠા થાય છે બેઠા, નાંખે ચીશે ચીસજી. ॥૧૭॥ એવામાં માયાવી હાવ જોઇ ને, બેસી ગયો છે ધરણુજી; મ્હા ક્રોધ ભરીયો અભીમન્યુનો, ચપશી ઝાલ્યો ચરણુજી ॥ ૧૮ ॥ ઉચકી ઉભો થયો છે સુબો,હિલોળી નાખ્યો હેઠોજી; પડયો ચતાપાટ તેનિ રૂદેપર, ગટોરગછ ચડી બેઠોજી. ॥ ૧૯ ॥ કુંવર નીચે તરફડે છે, દ્વેશ માયાવી ધારેજી; અભિમન્યુના મુખમાં રેણું; ભરિને ગડદા મારેજી. ॥૨૦॥ દંત પીશીને બહુ ચપશીને, ગળે દીધો નક્ષજી, નસો નાડી ત્યાં તણાઇ સુતનિ, ઉંચાં ચડીયાં ચક્ષજી. ॥૨૧ મોઢેથી નીકળ્યા ફીણુ ફીસોટા, કારમુ થયું કુભાન્ડજી; શુધ ગઇને સ્વાસ થયો બંધ, પ્રાણુ ચડયો બ્રહ્માંડજી. ॥ ૨૨ ॥ અંતરયામી વિશ્વના સ્વામી, જાણી હરીએ વાતજી; જાણ્યું ભાણેજો ભોમી પડયો, થશે એની દેહ ઘાતજી. ॥૨૩॥ જો એ મરશે તો ધાર્યું ફરશે, કરશે હરણુ નહિ કોયજી; મારૂં બોલ્યું રેહેશે મ્હારા મુખમાં હળધારીનું કર્યું હોયજી. ॥૨૪॥ એવુંજ જાણી પુરૂષ પુરાણી, ચાતુર કેમ જાય ચુકીજી; ગટોરગછના ઘટમાં ગોવિંદે, દયાને દિનતા મુકીજી. ॥૨૫॥ તત્ર કોમળ રૂદે ગટોરગછનું, થઇ ગયું શુભ સારૂંજી; અરેરે જીવ નીકળી ગયો હવે એને શીદ મારૂંજી. ॥ ૨૬ ॥ વળણુ એમ કહી ઉભો થયો, ચાલો દેતો બાગ; વદે વલ્લભ સહુ સંચર્યાં, હોલવવાને આગ.

કડવું ૧૮ રાગ ચોપાઇ.

ચાલ્યા આગ હોલવવા અસુર, દોડયા દડબડ દોટેપુર; પણુ વઢતાં થઇ જે વાર, ઘેર હેડંબા કીધો વિચાર ॥ ૬ ॥ પુત્ર પરવર્યો દુશમન પાસ થઇ ગાર પડયો મન ત્રાસ; હજી આવ્યો નહી સુત બળીયો, સામો શત્રૂ માથાનો મળીયો. ॥ ૨ ॥ રખે કુંવરને કાંઇ થાય; મ્હારૂં જીવતર છુટી જાય; માટે ઘાલું લડાઇમાં લક્ષ, પરવરૂં હું પુત્રની પક્ષ ॥ ૩ ॥

એવું ધારીને નીકળી નાર, આવિ સોત્રણ ધામની બ્હાર; હતી સુક્ષમ શામા અનુપ, એણે ધર્યું માયાવી રૂપ. ॥ ૪ ॥ રણ વઢવા જવાની રૂચી સાત તાડવા બની ઉંચી, ત્રણ તાડ લાંબા બેઉ ચરણ, ચાર તાડ લાંબુ દેહ વરણ. ॥ ૫ ॥ શીશ ડુંગર સમ કેશ કેવા, લાંબા જાડા મ્હોટા વાંસ જેવા; નવગજ નાશીકા દ્રીંગાળા, સ્વાસ સીર મ્હોટાં ખડનાળાં. ॥ ૬ ॥ નગ્રદ્વાર સરીખું વદન, મ્હોટાં સરોવર સરખાં લોચન, વ્યામ દંતુવજ તોડે તેવા; બેઉ કરણ સાગર નાભા જેવા. ॥ ૭ ॥ એવો કારમો વેશ ધરીને, ચાલી પુત્રની પક્ષ કરીને; દોડી પુત્રની પક્ષે આવે, જાતાં લોહ તણા ચણા ચાવે. ॥ ૮ ॥ દઇત ટોળું જીતી આવ્યું જેવે, દીઠી માતા ગટોરગછે તેવે; કીધો જનુની જાણિ જુહાર; શીદ સધારો માતા આવાર ॥૯॥ તવ હેડંબા કહે એ બાળ, લાગી વાર મને પડી ફાળ; જાણ્યું કરી આવું શત્રુનું ભક્ષ, આવતીતી હું તારી પક્ષ. ॥૧૦॥ ભલે સામો મળ્યો તું કુમાર, બેટા કહે યુધના સમાચાર; હતો શતરૂ કેવડો કેવો, સુત કહે માતા મ્હારા જેવો. ॥ ૧૧ ॥ પણ ઘણો હતો બળવાન, કોઇ મોટા તણો સંતાન; બળવંત એ બાણાવળી, માર્યો મુઓ છેતર્યો છળી. ॥ ૧૨ ॥ કહે હેડંબા હરાવ્યો હોડે, બેટા કોણ કુંવરની જોડે; બોલ્યો ગટોરગછ માત મ્હારી, નથી જોડે કોઇ નરનારી. ॥ ૧૩ ॥ આવ્યો એકલો રથમાં બેસી, પડયો રૂજની રણમાં પેશી આણ્યો કાળ મેં કારજ કીધું, એ તું સબ રણમાં રહેવા દીધું.॥૧૪॥સુણી બોલી હેડંબા એમ, છે તે છોકરૂ જોવાનો પ્રેમ; તેને જોવાને જાઉં છુ તન, તમે હાલવો આપણું વન ॥ ૫ ॥ આપી આજ્ઞા સુતને જ્યારે, ચાલ્યા સરવ સુરા બાગ ત્યારે; કરે વહંની સમાવા ઉપાય, પણ હેડંબા ચાલી જાય. ॥ ૧૬ ॥ પડી શુભદ્રા મુરછામાંય; થઇ બેઠી વળી મુરછાય; આવી શુદ્ધી આવ્યું ભાન, ગયો રથ સૈત કયાં સંતાન. ॥૧૭॥ વળણ ॥ કયાં ગયો સંતાન માહયરો, એમ કરે પોકાર; વ્યાસ વલ્લભ વાણિ વદે, ભાસે વન ભયંકાર.

કડવું ૧૯ રાગ કાફિ.

બોલ્યા વઇશમ પાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; એતો પુત્રને પોકાર કરતી, વન વીશે આંસુડાં ભરતી. ॥૧॥ પુત્ર પુત્ર કહીને પોકારે. કોઇ ન બોલ્યું ગજરાઇ ત્યારે; અરેરે કેમ થયું એ બાળ, લાગી શોધવા વન વીકરાળ. ॥૨॥ મારે ફાંફાં અંધારે ફરતી, ત્રાહ ત્રાહ તે મુખ ઓ-

ચરૂતી;દીઠો રથરણમાં ભાગેલો, જડયો સોધતાં પુત્ર પડેલો ॥ ૩ ॥ જોયું સબ શુતનું જેવારે, બેઠી ગગળી ભુમીયા ત્યારે; હોશ કોશ ગયા એ ના ઉડી,દારા દુઃખ દરીયામાં બુડી. ॥ ૪ ॥ અરેરે દૈવડા આવું થયું, મારૂં નિર્ધનનું ધન ગયું, ફુટયું કરમ મ્હારૂ કઠોરૂં, ખોઇ બેઠી એ-કનું એક છોરૂ. ॥ ૫ ॥ દેવ દહાડો થયો મ્હારો વાંકો, પડયું દુઃખ રહ્યો નહી આંકો, પુત્ર પુત્ર પોકારજ દિધો; શુત શુતેલો ઉછંગ લી-ધો. ॥૬॥ બોલો બોલો કહીને બોલાવે; મુખ ઝાલીને માત હલાવે, ઊચો કસ કરીને જોતી, ફાટે રૂદીયા તેવું રોતી. ॥ ૭ ॥ ચાલે લોચન આંશુ ચોધાર, કુટે શીશને છાતી અપાર; નવે ગ્રહો વાંકા થઇ પડીયા, કેમ કઠોરાં કર્મ નીવડીયાં. ॥૮॥ ગયું ઘરબાર ધનમાલ રાજ,ગયોટેકતારોને લાજ, પડી પરઘેર પેટડું ભરતાં, તોહ્ય ફળ મળ્યાં અતી નરતાં. ॥ ૯ ॥ સ્વામી મુકીને વન પડીયો હુંતો; લાવી રણમાં મુકી શુત શુતો; એમ વલવલે અત્યુ આદરે, રડે રણમાં રામા ઝીણે સ્વરે. ॥૧૦॥ આવી હેડંબા જોવા સંતાન, તેણે રૂદન સાંભળ્યું કાન; અહો કોઇ કામા કરે રૂદન, મને કહ્યું તું મ્હારે તન. ॥૧૧॥ નથી શુત સંગકો નરનાર, ત્યારે આ કોણ કરે પોકાર; કોઈ છે અબળાની જાતી, રડે જેમ છળી જાય છાતી ॥૧૨॥ શુત સાથે શીસગાઇ એની, થાય સ્ત્રી માત કે થાય બેહેની; હાલ જોવાને જાઊં હું પાસ, નહી બોલે પછી પામી ત્રાસ. ॥૧૩॥ માટે હાલ અહીં ઊભી રહેવું, એનું સગપણ સાંભળી લેવું; એવું જાણી શુક્ષમ દેહ ધરી,બેઠી તર્ણું ગુફા શુંદરી. ॥૧૪॥ દીધું ધ્યાન ત્યાં કાનજ માંડયા,શુણે છબીલી ઊતપાત છાંડયા; રડે શુભદ્રા શીશ કર ધરી,પાડું દેહ મ્હારો કાંક કરી. ॥૧૫॥ વલણ. ॥ એમ અતી આક્રંદ કરે, સુત ગ્રહિ બે હાથ; કહે વ-લ્લભ સંભારતી, સાસરીયાનો સાથ. ॥

કડવું ૨૦ મું ઓખાહરણમાં ગણપત બોલો હો બાળા એ રાગ.

મારા લાડકવાયા તન; અભેમાન બોલોનેરે; તારિ માતા હું કરૂં રૂદન.અભેમાન બોલોનેરે. ॥૧॥ જરા જુઓને આંખ ઉઘાડી, અભે. તેંતો રઝળાવિ રણમાં માડી, અભે, ॥૨॥ કીયા શત્રૂએ કીધો આ કેર. અભે. હોય સગ સગુ તો લે બ્હેર. અભે ॥૩॥ બેટા જનમનો તું રોશી

અભે; નથી વડીઆઇ કુન્તા ડોશી, અભે ॥ ૪ ॥ સુણી હેડંબાને આવ્યાં આસુ, અભે; કુન્તા નામે છે મ્હારાં સાસુ. અભે, ॥ ૫ ॥ બેટા તુજને નડયું મ્હારૂં કર્મ, અભે; નથી વડીલ કાકો તારો ધર્મ, અભી. ॥ ૬ ॥ હેડંબાને સગપણ ભાસ્યું હેઠ, અભી; રાજા ધર્મ તો મ્હારા જેઠ, અભી ॥૭॥ બેટા ન રહયો કુશળ ખેમ, અભી, નથી કાકો ભિડ ભંજન ભેમ, અભે. ॥ ૮ ॥ સુણિ ત્રાશ હેડંબા પામી, અભિ; કહ્યા ભીમ તેતો મ્હારા સ્વામી, અભિ ॥૯॥ બોલો બોલો બેટા અભિમુન, અભિ; નથી તાત તારો અરજુન, અભી ॥૧૦॥ આવ્યો ઉમંગે આયુધ ખોશી,અભી; નથી કાકો તો શેહેદેવ જોશિ, અભી ॥ ૧૧ ॥ હોય તો તે ફકાવે ધુળ, અભી; નથી નાનો કાકા નીકુળ, અભિ ॥૧૨॥ હેડંબાએ સગાઇ સત્ય જાણી; અભિ; આતો દેરાણી ને હુ જેઠાણિ, અભી ॥ ૧૩ ॥ વળણ ॥ એમ સગપણ સત્ય જાણ્યું, તવ મન પ્રગટયો શોક; કહે વલ્લભ તે માનુની, મુકી મોટી પોક. ॥

કડવું ૨૧ રાગ સાખી.

પોકજ મુકી કારમીને, આવીકુંવરનીપાસ; તે દેખી સુભદ્રા ધ્રુજી, પડીયો મનમાં ત્રાસ ॥૧॥ અરેરે આ અઘોર વનમાં, અબળા જાત કેવિ; ભુત પીચાસ કે ડાકેણ સાકેણ, વંતરી કે વનદેવિ ॥ ૨ ॥ ચુડેલ ઝાંપડી કે મેરડી છે, શિકોતરી કે પાણી એમ અતી મન તરંગ ઉઠયા, ગોરી ઘણી ગભરાણી ॥ ૩ ॥ એટલે આવિ બોલી હેડંબા; બાઇ તમે દેરાણી; હું ભીમશેનની ભામની છુ, તમ તણી જેઠાણિ ॥ ૪ ॥ જરા ન બીશો જરા ન ડરશો, ધારણ રાખજો મન; આ સુતસાથે જુદ્ધ કર્યું છે,ઘટોરગછ મુજતંન ॥ ૫ ॥ ભાઇ ભાઇએ વઢયા અજાણે, નથી લડયું અન્ય કોય; એવું સાંભળી સુભદરાના,મનમાં ધારણ હોય ॥૬॥ પછી હેડંબાએપુત્ર લીધો. પોતાને ઉછંગ; હવે જીવીને શું કરૂં હું, પાડું મારૂં અંગ ॥ ૭ ॥ પેહેલી ન જાણી મેંતો દેરાણી, કાણી કીધી કુખ; અરજુન દીયર ડાહયો મ્હારો, શું દેખાડીશ મુખ ॥૮॥ કાળી ટીલી મ્હારે કપાળ ચોટિ, બેઠું લાંછન મ્હોટું; કેહેશે કે પીતરાઇ પણું જણાવ્યું, ખરેખરૂ થયું ખોટું ॥ ૯ ॥ એમ કરીને રડવા લાગી, પોક મુકે બે ભાન; ઘટોરગછ બાગ હોલવે છે, તેણે સાંભળ્યું કાન ॥ ૧૦ ॥ સાંભળો દૈતો સાંભળો દૈતો, માત મ્હારી પોકારે; સો વશા પેલો જીવતો થયો મ્હારી જનુ-

નીને મારે ॥ ૧૧ ॥ શું જુઓ છો જઇએ ઝપાટે સપાટે સુસોટ; એમ કહ્યું કે અસુર સરવે, દરખડ મુકી દોટ ॥૧૨॥ લગભગ આવ્યા દોડતા છે, લડતના મનસુબા, જનેતાને જ્યાં રૂદન કરે ત્યાં ઘેરો ઘાલીને ઉભા ॥૧૩॥ શું છે શું છે પુત્રજ પુછે, કેમ આ છોકરૂ ઝાલ્યું; હેડંબા કહે અણસમજણમાં, ઉધમાતમાં ઘર ઘાલ્યું ॥ ૧૪ ॥ એકાએક શું વગર બોલે આરંભ્યો સંગ્રામ; સામા શામી છું પુછ્યું નહી હોય ઘરગામ બાપનું નામ ॥ ૧૫ ॥ ગટોરગછ કહે મુજ માતા, તે વાત કયાં તું પુછે હળીમળી સુત ઉછંગ લીધો; તે તણું કારણ શુ છે ॥ ૧૬ ॥ સુતના વાયક સાંભળીને, વદીયાં મા વચન; મરણ પામ્યો બંધવ તારો અરજુનજીનો તન ॥૧૭॥ એવું સાંભળી પડયો ચરાડે અરેરે શ્રી રણછોડ; ત્રીલોકમાં આવો ભાઇ ન મળે, ભાગી ગઇ મ્હારી જોડ ॥ ૧૮ ॥ અરેરે ભાઇ બેહક બેસાડયો, કહી ઢળી પડયો ધરણ; હવે જીવીને શું કરૂં હું; આણું મારૂ મરણ ॥ ૧૯ ॥ વલણ ॥ મરણ આણું માહરૂં, જીવ્યામાં શો સાર; કહે વલ્લભ રૂવે ઘણો, ભીમ તણો કુમાર.

કડવું ૨૨ રાગ લલીતની છાયા.

અરર બંધવા; આમ શું કરયું; ધરણ પોડતાં દીલના ડર્યું વીર રીશાળવા,રીશ શું ચડી; પ્રથમ આવિરે, વાતના જડી ॥ ૨૨ ॥ મરણશું પડયો પુર્ણ પીડનો,સુરપણ ઘણો ભાઇ ભીડનો ॥૩॥ ખબર હોત તો, આમ ના બને; એકલડો કર્યો, બંધવા મને ॥ ૪ ॥ રઝળતો થયો, વિર તાહરો, અમુલ્ય ભાગીયો, ભુજ માહરો ॥ ૫ ॥ નજરથી તને, જોઈ ન શકું વગર ઓથનો, કયાં જઇ ટકુ ॥ ૬ ॥ હથળ થઇ ગયો, તુજ દુખડે; ફરીશ તું વિના, રંક મુખડે ॥૭॥ બળ ન દાખુરે, સંગ કોઇને; દીવસ માહરા, કાઢું રોઇને ॥૮॥ મુખ દેખુંરે, કયાંથી તું તણું; જન્મ માનતું, દુખ આ ક્ષણું ॥૯॥ વળણ ॥ એમ ગટોરગછ વલવલે; વાગ્યો પેહેલો ઘાવ વલ્લભ દુખે ડુબીયો, કીધો મરવા ભાવ.

કડવું ૨૩ રાગ સવઈયો.

ગટોરગછે આદર્યું મરવું. હેડંબા વદી વચન; શો માલ છે સુતએમ કયાંમાં ઓરે માહરા તન ॥ ૧ ॥ ભ્રાત તારો નથી મરણ પામ્યો છે હજી બ્રહ્માંડે પ્રાણ; પ્રધાને પુન્યે જીવતો થાશે, નીશ્ચે છે નીરમાણ ॥૨॥ કલેશ મુકીને કુંવર મહારા, આપણા ધામમા જાઓ; ચરણપ્રતી

અમર કુંપો છે,સાતમે માળથી લાવો ॥ ૩ ॥ સુણિ ગટારગછ સંચરયો તે, આવ્યો પોતાને ધામ; કુંપો લાવ્યો વ્હેલો, આવ્યો પ્રભુ કરો વિરામ ॥૪॥ તેમાંથી અમ્મર હાથમાં લીધું, હેડંબા હેત આણી; બીજું લીધું ગટારગછે, ત્રીજુ સુભદ્રા રાણી ॥ ૫ ॥ સુભદ્રા કહે આવજો આડે, ધરમ જેહનું પુન્ય; મરણ પામેલો બેઠો થાજો; કુંવર અભેમન્ય ॥ ૬ ॥ ગટારગછ કહે પરમેશ્વર, દુખડું મ્હારૂ સમાજો; આડે આવજો સત્ય કુન્તાનું, બંધવ બેઠા થાજો ॥૭॥ હેડંબા કહે અરણ્યમાં હું ન્હાનેથી મોટી થઇ; ભીમ વિના અવરના સામું, જો મેં જોયું હોય નહિ ॥ ૮ ॥ પતિવ્રતા વ્રત પાળ્યું હોય તો, તે પુન્ય આવજો આડે; સુત પડેલો બેઠો થાજો, કહિ મુખમાં જળ પાડે ॥ ૯ ॥ ત્રણે મળી મુખમાં જળ મેલ્યું, પુન્ય તણું જે વાર; પ્રાણ બ્રહ્માંડે ચડિ ગયેલો, ઉતરીયો તે વાર ॥૧૦॥ નસેનશોમાં પ્રાણ પ્રસરીઓ,શુદ્ધી આવી તવ રૂઠયો; મારમારકરતો ક્રોધ ભરેલો, અભિમન્યુ ત્યાં ઉઠયો ॥ ૧૧ ॥ કયાં ગયો શત્રૂ કયાં ગયો શત્રૂ, હળહળ વ્યાપી રીસ, ગટારગછે અભિમન્યુના, ચરણોમાં ધર્યું શીશ, ॥ ૧૨ ॥ સુભદ્રા કહે કુંવર મ્હારા, કોને શત્રૂ દમે છે; શો સગો થાય તાહયરો જો, ચરણ કોણ નમે છે ॥ ૧૩ ॥ ઘરમાંને ઘરમાં વઢી મુઆ, નથી દુસમનદાઇ; ભીમ કાકાનો સુત ગટારગછ, વડીલ તારો ભાઇ ॥૧૪॥ તે સુણતામાં અતી હેત આવ્યું, મુમત મોઝા વળીયા ઉઠાડયો ભાઇ ભુજ ઝાલી; અન્યોઅન્ય બે મળીયા ॥૧૫॥ આંગળી ઝાલી નીકળ્યા ચાલી, ધામ ભણી સુખ જાણી; તે બેઉ પુંઠે હાથ ગ્રહિને, જાય જેઠાણીદેરાણી જેઠાણીને બે બધું, પાન સોપારી લીધાં ॥૧૭॥ સામા સામી બેશી હિંદોળા ખાટયો; તેમાં કર્યાં આસન; એક બાજુ શુભદ્રા બીરાજી; સાથે અભેમાન તન ॥ ૧૮ ॥ એક હીંદોળે બેઠી હેડંબા, સુત પોતાનો શાથ; તે બેઉ લાગ્યાં પુછવા, શુભદ્રાને સરવ વાત ॥૧૯॥ હેડંબા કહે ઓરે દેરાણી, શું કરે છે સહુ ઘેર;પાંડવ અહીંથી પરવર્યા તે,પછી થઇશીપેર ॥૨૦॥ સુભદ્રા કહે સુણો જેઠાણી, કહું પહેલી વાત; તમારે ધામેથી ફરતા ફરતા, ગયા જે ભ્રાત ॥ ૨૧ ॥ પંચાળ દેશમાં પંચાળી નારી, પરણ્યા પાંચે વીર; ઘેર જઇને રાજ્ય લીધુ, ધર્મ ધોરીંધર ધીર ॥ ૨૨ ॥ પછી નર દીયર તમારા આવ્યા એ દ્વારામતિ, હરણકીધું માહ્ય, ને, લગ્ન થયું ફરથી ॥૨૩॥ જન્મ થયો અભીમન્યુનો કહેવાઇ લીલા

શહેર; પાંડુ રાજાને સદગતી દેવા, યજ્ઞ કર્યો આપ ઘેર ॥ ૨૪ ॥ અક
કર્યો કૌરવ સાથે, કહેવાયા વિસ્વમાં દીવા; તે યજ્ઞમાં અભિમન્યુનો
બળદેવે કીધો વિવા ॥ ૨૫ ॥ તે પછી વાંકા દહાડા આવ્યા કઊરવે કપ
કિધું; દુત રમાડી પાંડવ કેરૂં, રાજ્યાસન લઇલિધુ ॥ ૨૬ ॥ દ્રૂપતી સ
તી દુતમાં હાર્યા, કઊરવ કુમતિ કહાવ્યા; નગ્ન નચાવવા મારદેતા, પ
ચાળી સભામાં લાવ્યા ॥ ૨૭ ॥ સોવિર મળિને ચીરતાણ્યાં, સતી સા
બળ દાખી; અનેક ચીર પ્રભુએ પુર્યા, દ્રૂપદીની લાજ રાખી ॥ ૨૮
તે થયા પછી વ્રતી ફરી તે પછી સોંપી નાર; પાંચે ભાઇને પ્રેમદા તે
વન વહયાં વર્ષ બાર ॥૨૯॥ હું અભિમન્યુને કુંતાજી રહયાં વિદુરનેઘે
ગરીબ અવસ્થા આપણી આવિ; તે જાણિ સરવે પેર ॥ ૩૦ ॥ ન
રધન થયાં ને રાજ્ય ગયાં, તે સમજ્યા સહુ લોક; બળદેવે જાણ્યુ ન
તે લ્હાવો, માટે વિવાહ કર્યો ફોક ॥ ૩૧ ॥ ફોક કર્યાની ફીકર નહોતી
નહોતું તેવાતે વ્હેર; પણ તે વિવાહ ભાગીને કર્યો, દુર્યોધનને ઘેર ॥૩૨
તેથી મને મહા કલેશ થયો, તે કુંવરે પુછી વાત; મેં દીકરી દીકરે
કહી દુભ્યો મારી છાતીમાં લાત ॥ ૩૩ ॥ તેથી અભિમન્યુને રીસ આવિ
કળકળિ બોલ્યો આપ; એણે કહ્યુ એ કન્યા ન વરૂ તો બ્રહ્મહત્યાનુ
પાપ ॥૩૪॥ એમ કહિને તઇયાર થયો એ, વાર્યું ન કીધું લગાર; કૌરવન
ભયથી રાત્રિએ, નીકળ્યા ધામની બ્હાર ॥ ૩૫ ॥ મેં જાણ્યું જે કુંવર
સાથે, પીહેરીયે હું જાઉં; મ્હારા બે બંધુને કરગરીને એ કન્યા પરણ
વું ॥ ૩૬ ॥ એમ જાણિ હું જોડે આવી, દારૂણ દુઃખમાં ડુબ્યાં; પંથતણ
યાદ રહી નહિને, દ્વારીકાં મારગ ભુલ્યાં ॥ ૩૭ ॥ વનને વિશે વીપત વે
ળા, આવી પોહોચ્યાં હાંઇ; અજાણે અજાણ લઢાઇ લઢયા નીશા સગે
બે ભાઇ ॥ ૩૮ ॥ ઓરે ગટોરગચ્છ દીકરા મારા, ભાઇને બહુ સમજાવે
હઠ મુકી દે એ કન્યાનિ ઘેર પાછો મોકલાવો ॥ ૩૯ ॥ ॥કલેશની કન્ય
ન જોઇએ આપણે; ધણિક મળશે તન; કાકિનાં તેવાં વેણ શુણિ વદે
ગટોરગચ્છ વચન ॥૪૦॥ ઓ કાકિ ભાઇને પાછા મોકલું લાજે માહાર
બાપ; એ કન્યા એને ના પરણાવું, તો બ્રહ્મહત્યાનુ પાપ ॥ ૪૧ ॥
શુભદ્રા કહે જુઓ હેડંબા. આશો તમારો ધારો તમ સુત ટંટાનો તંત
લે છે તમે, પાસે છો કેમ ના વારો ॥ ૪૨ ॥ હેડંબા કહે ટેક ગ્રહે છે, તેમ
તે હું શું વારૂં, મરવું ન ડરવું પાછા ન ફરવું. કામ એ ક્ષત્રિનુ
સારૂ ॥૪૩॥ ધારે તે કરે કુંવર મહારો, હું પણ પક્ષે ધાવું; દ્વારીકાધીશ

જો પુત્રને મારે, તો દ્વારીકાં ગળી જાઉં. ॥ ૪૪ ॥ સુભદ્રા સુણી વીસ્મય પામી, સુરતણીછે સવાઇ; માતનું જોર તેનો દીકરો કરે ધાર્યું તેમાંથી નવાઇ ॥૪૫॥ પછી હેડંબાનો પુત્ર પુછેછે, કાકી કયારે લગન થાશે; જાન લેઇને કઉરવ જોધા, દ્વારીકા કયારે જાશે ॥૪૬॥ સુભદ્રા કહે કાલે સવારે, નીકળશે એની જાન; ગટોરગછ કહે પરમ દહાડે, અમે થશું સાવધાન. ॥ ૪૭ ॥ વળણ ॥ એમ કહીને એ રહયા આગળ કહુ મહામાય; કહે વલ્લભ કઉરવ ગ્રહે, વીવાહ સામગરી થાય. ॥

કડવું ૨૪ રાગ ચોરાગી ચોપાઈ.

વધા વઇશમપાયે વચન, તું તો સાંભળજે રાજન: હવે હસ્તીનાપુર શું થાય, કરે ત્યારિ દુરયોધન રાય ॥ ૧ ॥ લીધી સેન્યા ક્ષોણી અગીયાર, કીધા વર રાજાને ત્યાર સાથે સર્વ કુટુંબ પરીવાર, લીધા ભીશ્મ દ્રોણને કૃપાચાર. ॥ ૨ ॥ ચોથા અસ્વસ્થામા પણ સંગ, ભલો કીધો ત્યાં જાનનો રંગ, કર્યા સાએલા શોભિતા સારા, પહેરી પટકુળ નીકળી દારા ॥૩॥ વાગે દુન્દભીડંકા અપાર થાય ભેર ભુંગળ ટંહકાર; વાગે મોરલી મોવર સરણાઇ; તાસાં ઢોલ પરથમ વાગે માંહી ॥૪॥ વાગે છતરીસ વાજાં તે સાથે, કહાડયો વરઘોડો ભુનાગે; વરને સજાવીયા સણગાર, જામા પટકા ચીરા હીરા હાર ॥ ૫ ॥ કાને કુંડળ લીલમ લળકે, બાંધ્યા બાજુબંધ રત્ન ચળકે; કેડે કામનિયો ગાણુ ગાય, ભાણુમતી દીપક કરમાંય ॥ ૬ ॥ ચાલ્યાં સુભ સોભાયે સોહાગ; થયા સુકન આડા વહાનાગ; પુછે પાપી આ શુકન કેવા, કહે મામો ફતે થાય તેવા ॥ ૭ ॥ પછી ચાલ્યાસરવ સુખભેર,નરનારી બાળકભલીપેર;એણે ઘણીશોભાવી છે જાન, મનમાં મ્હોટાઇ અભીમાન ॥૮॥ થયા લગભગ દવારકાંમતી ત્યારે બોલ્યો છત્રપતી; મામા સેન્યના જોદ્ધા છે જેહ, આપો આભુષણ શોભે તેહ ॥ ૯ ॥ જોઇ જોઇ જાદવ વીસ્મે થાય, જોઈ બળદેવ બહુ હરખાય; જોઇ જાણે હેવું વીશ્વપતી, આવો વેવાઇ મને મળ્યો નથી ॥૧૦॥ ગાજ્યો ગોરીયો ગીત ભાતભાત, જઇએ તેવા થઇએ પ્રખ્યાત: હેવી આગના દીધી ભુપાળ, કહ્યા પ્રમાણે કર્યું તતકાળ ॥૧૧॥ આવ્યા દ્વારીકાને ઝાંપે જ્યારે દીધા દુન્દભી ડંકા ત્યારે;જેના ઉંટ ઉપર ઘોંસા વાગે રસ્તે આવી માગણ લોક માગે ॥ ૧૨ ॥ ઘણા બંધીજનો આવી જાચે, આલતે રથ અપછરા નાચે, રસ્તે જાતા થાયે થેઇકાર, ઝુલે ઉંટ હાથીને

તોખાર. ॥ ૧૩ ॥ ઘણા રથ સુખપાલ ને મેના, બોલે છડીદાર જસ ઘણા એના; લે છે પુરણ વિવાનો લ્હાવ, રસ્તે થયા અતર છંટકાવ. ॥૧૪ ॥ આવી દ્વારકાંને ઝાંપે જાન, સામા આવ્યા બળદેવ ભગવાન; આવ્યા જાદવ છપન કોટી, અહો જાન આવી ઘણિ મ્હોટી. ॥૧૫॥ એવા વીખાણ થાય અપાર, દેખી ગાય કૌરવની નાર. ॥ વળણ ॥ ગીતાં ગાતી કામની, નહી મનમાં કાંઇ શોક; વરરાજાને નીરખે આવિ ગામનું લોક.

કડવું ૨૫ મું ઝરમરીયા ઝાલા એ રાગ.

બંકા રાજાના ડંકા વાગીયા,જાદવરાય જાગો; આવી કૌરવ કેરી જાનરે, જાદવરાય જાગો.છત્રપતી હૈ પધારાયા,જાદવરાય જાગો, જાગો બળદેવ ભગવાનરે. જા. ॥ ૧ ॥ ભવિસ ભલુ તમાહારૂ, જા. કયાંથી જાનૈયા તમ ઘેરરે.જા, કૈ આવ્યા ને કઇ પાછાગયા, જા. પણ તમપર થઇ મ્હેરરે જા. ॥ ૨ ॥ ભુપતી નરપતિ નામના, જા. મલપતા દુરીયોધનરે; જા. શેન્યા સકળ સોહામણી જા. કરશે એ નગરી પાવનરે. જા. ॥ ૩ ॥ આવ્યા હલમલતા હાથીયો જા. રથમેનાને સુખપાલરે. જા, આવ્યા છે ઘોડલા ખુંખારતા. જા. વાગે મરદંગ ઢોલ તાલરે. જા. ॥ ૪ ॥ ગોકુળ ગામના રેહેવાશીયો, જા. ઘણા દાહાડા ચારી ગાયરે, જા. હમે વેવિશાળમા નીયું, જા. હવે આવ્યા જ્ઞાતી માંહ્યરે. જા. ॥ ૫ ॥ નહીંતો કો ક્ષત્રી કેહેતું નતું. જા. સહુ કહેતું હતું ભરવાડરે. જા. હમે મળ્યા તો દહાડા વળ્યા, જા. વેવાઇનો માની લેજો પાડરે. જા. ॥ ૬ ॥ ગાય જાદવ કેરી કામની, ફુલાશો મેલો. નથી અજાણ્યું તમકુળરે, ફુલાશો મેલો; થોડાં ફુલીને થાવો ફાળકો. ફુ. વિચારો વેવાણો મુળરે. ફુ. ॥ ૭ ॥ બોલો વિચારી ઢીમર જાતનાં, ફુ. સંતનુની મછગંધા નારરે. ફુ. તે બાઇ માંછીની દીકરી, ફુ. તેણે હતું ઘર નાત બારરે. ફુ. ॥ ૮ ॥ ગાંધારી વેવણ વડીલ છે, ફુ. તેને જૈ પુછી જુઓ વાતરે, ફુ. માહાદેવજીનો નંદીયો ફુ. તે પરણિ ગયો તેનિ સાથરે. ફુ. ॥ ૯ ॥ આજ કાલ વધી પડયા વિશ્વનાં, ફુ પેહેલાનો કયાં કહીએ અંન્યાય, ફુ. તમને લેવા ક્ષત્રીની નાતમાં; ફુ. હમે આ દિજીયે કંન્યાયરે. ફુ. ॥ ૧૦ ॥ ચંદ્ર સરિખી અમ છોકરી, ફુ. વરરાજા ભુતડાંનો ભાઇરે, ફુ. ડાહી ડમરો દીકરી દીજીયે, ફુ. બુધી નથી વરમાં કાંઇરે. ફુ. ॥૧૧॥ વાયશ સંગ હંશ બાંધીયે, ફુ. જેવા મરકટને

મોતી હારરે, પુ, ભોળવાયા બળદેવ દે છે દીકરી. પુ, કેહેવરાવશો નહીં બહુ વારરે, વારરે. પુ, ॥૧૨॥ વલણ ॥એવી રીતે વેવણો; આનંદના ગીત ગાય; કહે વલ્લભ સહુ લોક ત્યાં, વરને જોવા જાય.

કડવું ૧૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વરરાજાને જોઇ જોઇ લોકો, મરડે પોતાનાં મુખ; બળદેવે બીહામણો વર સોધ્યો જોઇ પૈસાનું સુખ. ॥૧॥ ચંદ્ર સરીખો સુત પારથનો, અભિમન્યુ જેનું નામ, કન્યા લાયક એ વર હતો, રૂપે રૂપનો ધામ. ॥ ૨ ॥ બળદેવજીએ આ વર લેવા શું જોઇ કીધું પ્રયત્ન; કાગડાની કોટમાં બાંધે છે, સુરેખા સરખુ રત્ન. ॥ ૩ ॥ એમ છાના વાતો કરે છે, ટોળેટોળાં વળી ત્યાંય; બળદેવજી જાન તેડીને લાવ્યા, દ્વારકાં કેરી માંય. ॥ ૪ ॥ સામાસામી બે મુકામ આપ્યા, જુજવા નરને નારી; આસના વાસના ઘણી કરીને, હળધર ગયા ઉતારી ॥૫॥ એવે આણું દે દીવસ ગયો.॥૬॥ અભેમન્યુને આપે ઉઠાડયો, વીર હું દ્વારીકાં જાવું; અરજુન સુત કહે મમ વીરા હું પણ સાથે આવું. ॥ ૭ ॥ ગટોરગછ કહે મમ બધું, બેઠા ભજો શીવ શીવ, હું એકલો જાવું શુભદ્રા કાકીનો ઘણો છે અધિરો જીવ. ॥૮॥ સુણી સુભદરા એમ બોલી, બેટા એ બોલે તું ડાલો; જોધો મ્હારો મોંગો મને તેવો, તારી માને તુ વ્હાલો. ॥ ૯ ॥ ભત્રીજા તેં એકલે શાં રણ ભોગવ્યાં તે બતાવો; દીકરા હું આગના આપું છું, હળીમળી બેઉ જાવો. ॥ ૧૦ ॥ ગટોરગછ કહે ખુશી તમારી, ઉઠો વીરા થાઓ ત્યાર; અભીમન્યુએ વસ્ત્ર પેહેર્યાં, હાથ લીધાં હથીઆર. ॥૧૧॥ ત્યાર થઇને કુંવર બોલ્યો ઓરે ગટોરગછ ભાઈ, મ્હારે ઘેર છે સાહેબી ઝાઝી,તેવી નથી જોઇ કાંઇ ॥૧૨॥ રીદ્ધી સીદ્ધી નવનીધી તમારે; દ્રવ્યેહારે સુરપતી; પણ મને એક ખામી લાગે છે, વાહન કેમ કાંઇ નથી. ॥૧૩॥ ન મળે ઉંટ કે ન મળે હાથી, ન મળે એક તોખાર; ચરણે ચાલીને દ્વારિકાં જાશું કેવે પ્રકાર. ॥ ૧૪ ॥ ગટોરગછ કહે વિરા મ્હારા, જે કહો તે છે ત્યાર; એમ કહીને દહીત માયાવી, બોલાવ્યા તેણિવાર. ॥ ૧૫ ॥ ચાર દહીતનો રથ બનાવ્યો, ચારને કીધા ઘોડા; ચાર દહિતનાં પીન્ડાં બનાવ્યા, ચારના ચાર અજોડા. ॥ ૧૬ અભીમન્યુ જોઇ આનંદ પામ્યો, આ ગુણ કેમ કળાય; વીરના વખાણ કરતો આવિ, બીસજ્યો રથમાંય ॥ ૧૭ ॥ ચાબુક ઝાલી હાંકવા બેઠો, ભીમ ત-

ણે કુંવાર; બંને માતાની આગના લીધી, હંકારીયા તોખાર ॥૧૮॥ રથ ચલાવ્યો પવન વેગે દ્વારીકાં લગભગ થાય; એક જોજન ગામ આઘુ રહ્યું કે, બોલ્યો અભિમાન ત્યાંય ॥ ૧૯ ॥ ઓ ભાઇ રથ રાખો હાંઇ ઉભો, રહ્યો અશોક બાગ; તેમાં છે ભોંયરૂ ઉતરવાનું, જાણે નહી કોઇ કામ ॥ ૨૦ ॥ ગામમાં ગયાનું કામ નહી. લેવી છે પરાઈ છોરી; નથી આવ્યા કરવા શાહુકારિ, છે કરવાનિ ચોરી ॥ ૨૧ ॥ એવું સાભળીને રથ રાખ્યો, ઉતરીયા બે વિર; માયાવીયે રથ લોપ કીધો, બાગે ગયા રણધીર ॥ ૨૨ ॥ સોહામણી શોભા બાગ તણી છે, લીલાશ ભરિ અપાર; શીતળ વાયુ વાય ઘણેરો, ત્યાં વ્રક્ષ અઢારે ભાર ॥ ૨૩ ॥ વચમાં સરોવર સુંદીર શોભે, હંસ રહે તે કીનાર; કમળ પોયણા ખુબ ખીલેલાં ભમર ભમે વારોવાર ॥ ૨૪ ॥ બપૈયા બાગમાં બોલ્યા કરેછે, કોયલ કરે બકોર; પોપટ ઝીણી ડાળીયે હીંચે, ટઉકા કરે છે મોર ॥ ૨૫ ॥ શબ્દ પાડી પાડી મેના બોલે, બોલી છે લાલા રંગ; ચમકી ચકચક ચકોર બોલે, કઉઆ છે સ્વેત અંગ ॥ ૨૬ ॥ તેતરના ટઉકા થાય મીઠા, દાદુર પક્ષી અનેક; અનંત પક્ષી બાગમાં બોલે. કહેતાં ન આવે છેક ॥ ૨૭ ॥ લટરો લિલિ તરૂવર કેરી, ઘણીક લાંબી વધેલિ; ગુલબાસ ગુલછડિગુલસબ્બો, ચંપોને ચંબેલિ ॥ ૨૮ ॥ મોગેરો મલિઆગરિ ને મરેઠી, સુર્યવંશી ફુલ મોહોટા; કરેણા કરેણીને ગુલબાસો, ગુલદાવડિ ગલગોટા ॥ ૨૯ ॥ ખડચંપો ચંપાવતી ચમરી. અમ્મર ફુલ સુવાહિ; રેવતી કેતકીને જાઇ જુઇ; બોરસલિ બારમાસી ॥ ૩૦ ॥ હારસંગોને અગથીયો છે ફનસવંસી ફુલ; જાયફળ જાવંત્રિ તમાલપત્ર, તજ ઘણિ અમુલ ॥ ॥ ૩૧ ॥ સફરજનને શીફળ ફોફળ, શીકોરાં સેતુર; શેફ્ટો શીમળો શીતાફળિ છે, લિલાં મરિ મહા મધુર ॥૩૨॥ સામફળ જામફળ ઝાડ જાંબુનાં, બપૈયાને બદામ; કનસ ફનસ પપનસ લીંબુ, દાડમડી જામ ॥ ૩૩ ॥ અખાડ અંજીર અનનસ કાજુ, કમરખ કેળને ડમરા; કલમી આમ્બા બોરડી નારંગ, તે પર ભમે ભમરા ॥ ૩૪ ॥ દ્રાખ ચોરૂ ચારોળી ને પસ્તા, ફાલસાં ખારેક મ્હોટી; પીપર લવિંગ અકલગરો એલચીની લંબ સોટી ॥ ૩૫ ॥ અગરચંદન સુખડ જાસુદ, લજ્યાળું શંકોચેલી, આ શાળ વળયારી પાડા પાંદડી, હેરામણિ શામ વેલી ॥ ૩૬ ॥ સમુદ્ર સોસ ને નાગર વેલ્યો, પંકજ ધરણ ઢળીયો; પોપટ વેલી ચાંદવેલી તે, વ્રક્ષમાં વાંકી વળીયો ॥ ૩૭ ॥ વળણ એવા બાગમાં આવીયા, હરખ્ય બેઇ નરેશ; પછી દીઠું ભોંયરૂં, તેમાં કર્યો પ્રવેશ.

કડવું ૨૭ મું ॥ રાગ સામેરી. ॥

ઉતરીયાબેભાઇ ભોંયરામાં, ભોયરૂભારેવિશાળ; ગટોરગછે તેમાં કરિ માયા, દહીત કીધા તતકાળ ॥ ૧ ॥ બે દૈતની બે ખુરશી કીધી, બેઠા ભાઇ શ્વાસ વળ્યો; હેડંબા સુતે ચાર દહીતનો, ઢોલીયો કરીને ઢાળ્યો ॥૨॥ ચાર દહીતનાં પાત્ર બનાવ્યાં, લોટા લોટીને થાળા; ચાર દહીત માનુશ બનાવ્યા, ચાકરી કરવા વાળા. ॥ ૩ ॥ અભીમન્યુ જોઇ વીશમય પામ્યો, ભાઇ પ્રત્યે ઓચરીયો; સામાન ઘર ખટલો જોઇએ તે, ભલો માંથામાં ભરીયો. ॥ ૪ ॥ એમ અતી મન આનંદ પામી, બેઠા છે બેઉ ભ્રાત; દ્વારિકાંધીશનું નથી અજાણ્યું આવ્યાની જાણી વાત. ॥ ૫ ॥ અંતરધ્યાન થઇ હરી આવ્યા, ભાણેજ શું ભાવ ભરીયા; આવ્યો છું મળવા કેહેતા કેહેતા, ભોંયરામાં ઉતરિયા. ॥ ૬॥ ગટોરગછ કહે કોણ છે એ, તવ બોલ્યો અભેમાન; આવવા દ્યો મારા નાહાના મામા, નામ એનું ભગવાન. ॥૭॥ વિહીવાકોકમાં એ નથી રાજી, વાત જાણું છું તમામ; કન્યા દેવિ ધારી દુશમનને, મોહોટા મામાનું કામ. ॥ ૮ ॥ એમ કહીને બેશી રહ્યા બે, ભાણેજને દલ દુખ. મામા આવ્યા કે અભીમન્યું, મરડી બેઠો મુખ. ॥ ૯ ॥ પ્રભુ કહે કેમ આડું જુએ છે, શો મુજથી થયો શોક; કશુર છે બધિ હળધારિની, તેણે વિત્રા કર્યો ફોક. ॥૧૦॥ સુર્યની સાખ્યે સત્ય વદુછું, ચોખ્એ અંતસકરણ; શુખ રૂપે બે ભાઇ મળીને, કરો કન્યાનું હરણ. ॥ ૧૧ ॥ જેવું ધુમાય તેવું ધુમો, સલામાં છું ગોપાળ; છેવટ સુધી સાહ્યતા મ્હારી, વાકો ન થાયે વાળ. ॥ ૧૨ ॥ અભેમન્યુ કહે વારૂ મામા, તમે ધારી રૂડી પેર; દારૂણ દુખનો દહાડો આવ્યો, રહ્યાં પરાયે ઘેર. ॥૧૩॥ મુજ બાપ કાકા વન સધાર્યા, નાંખી દેઇને નેટ; વિદુરને ઘેર પુત્રને માતા, પોશીયે પાપી પેટ. ॥ ૨૪ ॥ બેહેન તમારી શુભદ્રાજી, હું તમારો ભાણેજ; પરઘેર વેઠ કરી પેટ ભરીયે, લાન્છન તમને તેજ. ॥૧૫॥ ભાંણેજ ભગની નવ્ય તેડાવ્યાં, સગાઇ સુંપડી છેટી; જગતની લાજ તમોને ન આવી, શુંગયું ખાવા ખુટી ॥ ૧૬ ॥ કૃષ્ણ કહે તું સુણ ભાણેજા, કહું વિશ્વનો મહિમાય; દિવસો વાંકા આવે ત્યારે કોઇ સગુ નવ થાય. ॥ ૧૭ ॥ ચઢતો દીવસ હોય તે વારે, રહે વશ મરદ મેહેરી; આયફત આવે એટલે ભાઇ, થાય વ્હાલું પણ વેહેરી. ॥ ૧૮ ॥ સમજીને શું મારે છે મેહેણાં; વળી આ વેળા વળશે ધાર્યું કરો હાંઇ કામ તમારૂ, જરૂર કન્યા મળશે. ॥ ૧૦ ॥ ગટોરગછ સાંભળી થયો ખુશી,

બોલ્યા પ્રાણજીવન; ઓ ભીમસુત તમારિ પાસે હું માગું છું વચન. ॥૨૦॥ માયાવી કહે માગો માહારાજા, બોલ્યા અશરણા સરણ; સોળ સહસ્ત્ર મ્હેલ માહારામાં, તમે ના મુકો ચરણ. ॥૨૧॥ અભીમન્યુને માહા દુખ લાગ્યું, મામા એવું કહો કેમ; મ્હારા ભાઇને કેવો જાણ્યો, શું પડયો મનમાં વેમ. ॥૨૨॥ પ્રભુ કહે કાંઇ વેમ નથી ભૈ, ભલે બધે સ્થળ ફરે; પણ તારો વીર છે મસકરો; જ્યાં જાય ત્યાં હાસી કરે ॥ ૨૩ ॥ ઘટોરગછ કહે વિરા માહારા. હરી કરિ ખરી વાત; તેમાં તું દુખ લાવ્ય ન મનમાં, સમજાવ્યો એમ ભ્રાત. ॥૨૪॥ ઘટોરગછે ગોવીંદજીને વેણુ દીધું ત્રત કાળ; જાવો તમારે ધામ ન આવું, પછી ગયા ગોપાળ. ॥૨૫॥ ઘટોરગછ કહે મમ વીરા હવે હું દ્વારિકાં જાવું; કૈરવ કુળનો હું છું અજાણ્યો ત્યાં જઇ ઓળખી આવું. ॥૨૬॥ એમ કહીને ભોંયરામાંથી. નીકળી ચાલ્યો બ્હાર; નગ્રને દ્વારે આવીને ઉભો. ભીમ તણો કુમાર. ॥૨૭॥ હવે દીઠો એક જાદવ જતો, ઘટોરગછે બોલાવ્યો; કહો ભાઇ કોણ લોક તમે છો, પુછવાનો પ્રેમ આવ્યો. ॥૨૮॥ જાદવ કહે જદુપતિના, હમો જાદવ જાતે; ઘટોરગછ કહે પધારો, કામ નથી લાંબી વાતે ॥૨૯॥ એમ કહીને વિદાય કીધો. માયાવી જે ભુપ; આકૃતી જોઇ જાદવનીને, તેવું ધરીયું રૂપ. ॥૩૦॥ જાદવ જેવો જોધ બનીને, નગ્રને વીશે પળીયો; બજારમાં બીજો જાદવ દીઠો; તેને જઇને મળિયો. ॥ ૩૧ ॥ ઘટોરગછ કહે કેમ ભાઇ, વેવાઇ આવ્યા કયારે; હું નથી જાણતો વાત આવ્યાની, જાદવ બોલ્યો ત્યારે. ॥ ૩૨ ॥ ગૈ કાલની જાન આવેલી છે, જાની વાસે જોવા જાવો; ઘટોરગછ કહે ચાલો સાથે, મને સહુ ઓળખાવો. ॥૩૩॥ જાદવ કહે શું નવ ઓળખે, દુરિયોધન ભુપતિ; હેડંબા સુત કહે ઓળખાવો, ઓળખનો હું નથી ॥ ૩૪ ॥ એમ કહી જોડે જાદવ લીધો, આવ્યા જાની વાસે; જદુ કહે જો ગાદીયે રાજન, શકુનીમામા પાસે. ॥ ૩૫ ॥ જેદ્રથ ભગદત ભુરિશ્રવા, કરણ સુશરમાય; આ દ્રોણ આ ગોરને આ અશ્મર, આ વ્રધ ભીશમ પીતાય. ॥ ૩૬ ॥ એમ સહુ જોદ્ધા ઓળખાવ્યા, ઓળખી નીકળ્યો બ્હાર, ભીમ સુતે જાણ્યું, ઓળખી લૌ, કૈરવ કેરી નાર ॥ ૩૭ ॥ એવામાં એક જાદવ કેરી, કામની દીઠી ભુપ; માયાવીએ માયા કરીને,તેવું લીધું સ્વરૂપ. ॥ ૩૮ ॥ જાદવની બીજી જુવતીને, મળ્યો હેડંબા તંન; સાંભળ સુજની જાન આવિ છે, તે જોવાનું મન. ॥૩૯॥ ચાલ તું સાથે સૈયર મ્હારિ, સમજા-

વી લેઇ જાય, નારાયોને જાનિવાસે આવ્યો, એવા લાગ્યા શોભાય. ॥ ૪૦ ॥ જાદવની નારિએ ઓળખાવી. ભાણુમતી જે રાણી; તેની સાથે ઓળખાવી દીધિ, રાણિ તણી દેરાણી. ॥ ૪૧ ॥ ઓળખાવી શકુનિની નારી, ગુસ્સે ભરાયો મનમાં, વેહેરે વેહેર લેઉ નાજ ખરો. એમજ તાકયું મનમાં. ॥૪૨॥ ત્યાંથી નીકળ્યો ભાણુમતીની, મુખ્ય દાસી દીઠી ભુપ; જદુની નારીથી જુદી પડીને ધરયું દાસીનું રૂપ ॥ ૪૩ ॥ પછી ગયો બળદેવને ધામે, જોવાને સર્વે તપાસી; તવ રેવતીએ એમ જાણ્યું, આવી રાણીનિ દાસી ॥ ૪૪ ॥ એવું સમજી આઉકાર દીધો, આવ્યા શું સંદેહ ખોવા; ઘટોત્કચ્છ કહે રાણીયે મોકલી. સુરેખા કન્યા જોવા. ॥૪૫॥ કન્યા દેખાડી રેવતીયે, રૂપે શશી હોય તેવી; ઘટોત્કચ્છે મન વિચાર્યું, ભાભી તો ભાઇ જેવી. ॥ ૪૬ ॥ બીજા સહુને ઓળખી ચાલ્યો, હેડંબાનો તન; મીઠાઇ મેવા લાવ્યોને આવ્યો, ભોંયરામાં રાજન. ॥ ૪૭ ॥ બે ભાઇએ ભેળા ભોજન કીધું, કહી સહુ માંડીને વાત; એવે સમે દીવશ વીત્યો, પછી ગઇ પોહોર રાત. ॥ ૪૮ ॥ તે સમે ભીમનો નંદન બોલ્યો, વીરા અભિમાન જાણું; કૌરવ કાકાને ખંખેરીને, કાલે રાત્રીએ આણું. ॥૪૯॥ આપણું ધન એણે હર્યું તો, એનું હું હરી લેવું, બાગની પાસે મેદાનમાં છું, સમીપ રહ્યા જેવું ॥૫૦॥ એમ કહીને બ્હાર નીકળીયો; બળીયો માયાવી તન; મોહોટા મેદાનમાં ઉભો રહીને. માયા રચે રાજન. ॥૫૧॥ વળણ. મેદાનમાં ઉભો રહી માયા રચે બળવાન; વલ્લભ વદે કામ કારમું, કરે ભીમ સંતાન.

કડવું ૨૪ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણિપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું; સુરેખા હરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કેશ છોડીને શીશ પછાડયું માયાવિયે તે વાર; જુજુ જેવડા જીવ બ્હાર પડયા, દહીત થયા નિરધાર. ॥૨॥ તેર શહસ્ત્ર અસુર ઉપન્યા, લાંબા પોહોળા સુરા સારથી; તેમાંથી હજાર દહીતને, કીધા મ્હોટા હાથી ॥૩॥ એક હજારને ઉંટ બનાવ્યા, ન મળે જેના જોડા; એક શહસ્ત્રને અળગા રાખી: તેના બનાવ્યા ઘોડા. ॥૪॥ હાથી ઘોડાને ઉંટ સુદ્ધાં, કીધા ત્રણ હજાર; ત્રણશહસ્ત્ર અસુર કેરી, સાંકળો કીધી સાર. ॥૫॥ એકેકો સાકળે એકેક પશુ બાંધી

દીધું તેવાર; જુજવિ જાતની જુજવિ ઓળ્યો,ઉભી રાખી નીરધાર,॥૬॥ પછી ત્રણ શસ્ત્રને કીધા, મનુશ જાતી દાસ; એક એક શેવક બેશી ગયા એક એક જાનવર પાસ ॥ ૭ ॥ જેથી જાનવર વશમાં રહે, માંને માવતનો ત્રાસ; ત્રણ સહસ્રને ખાવા કીધી, ત્રણ શહસ્રની ઘાસ. ॥ ૮ ॥ એ રીતેબાર હજાર દહીતો, વાવરીયાવિવેક; રહ્યા ત્રણ હજારમાંથી, અસુર હજાર એક.॥૯॥ ત્રણસેનો તંબુબનાવ્યો,જારચાનનો નહિ ભુલ; સોનાનું શિખ્ખર હિરા લળકે,ફરતી મોતીનિ ઝુલ. ॥૧૦॥ લીલમો લળકે રત્નજ ચળકે, જોતાં પામે મોહ મન; એકસો દહીતનું તંબુ વિશે,બનાવ્યું સીંહાસન. ॥ ૧૧ ॥ સોના ચોપડા સો કર્યાં મેહેતા ખળપણુ કરિ ન શકે, ખડિયા કલમો લેઇ લેઇને, બેઠા બેઠા લખે ॥ ૧૨ ॥ ત્રણસેને પેરાદાર બનાવ્યા, તે બાહાર પેરા ભરે; ઉઘાડાં આયુદ્ધ કરમાં ગ્રહિને, ચોકસ ચોકિ કરે. ॥ ૧૩ ॥ એકસોને અનુચર બનાવ્યા, ખમ્મા ખમ્મા મુખ ભાંખે; ગરૂરઅછની સેવામાં રહિ, પંખાથી પવન નાંખે ॥ ૧૪ ॥ કૈ પાન આપે સોપારિ આપે, કૈં જન ચમ્મર ઢોળે; કે પગચાંપે માગે તે આપે, શોભે કળા જેમ સોળે. ॥ ૧૫ ॥ લીલિ ટોપી લિલિ કફની, લિલા સુરેવાળે પેઠો; આંખ કપરિ આકૃતિ જબરિ, સોદાગર થઇને બેઠો. ॥૧૬॥ સીંહાસનપર શોભે માયાવિ, થઇ બેઠો વેહેપારિ; રજની વિતિ વહાણું વાયુ, દેખાઇ શોભા સારી. ॥ ૧૭ ॥ ઉઘડયા દરવાજા દ્વારિકાંનિ, ચાલિ ગામમાં વાત; વેહેપારિ આવ્યો જાનવર લાવ્યો, જાગી રાય પ્રખ્યાત. ॥ ૧૮ ॥ છત્રપતિ છે ગ્રહસ્થ ઘણેરો, તેથી આવ્યો વેહેપારિ; એવી વારતા થઇ સભામાં બળદેવ હરખ્યા ભારિ. ॥ ૧૯ ॥ કૃષ્ણની પ્રત્યે હશિને બોલ્યા, સાંભળો શ્રિ ગોપાળ; તમોને મુજસરખું નવ મળીયું, એકે વેવિશાળ. ॥૨૦॥ ગ્રહસ્થ વેવાઇનું નામ જાણીને, મોહોટો વેહેપારિ આવ્યો;હાથી ઘોડાને ઉંટ સારા, વેચવા માટે લાવ્યો. ॥ ૨૧ ॥ પ્રભુએ જાણ્યું ખરો વેહેપારી, લાવ્ય હું ખેલ લડાવું; જાનવર લેવરાવવાને માટે બળદેવને ચડાવું. ॥ ૨૨ ॥ એમ વિચારિ કહે ગીરધારિ કરમ હીણો કોઇ આવ્યો, ફેરો એનો ફોગટ પડશે, શું વેચવાને લાવ્યો. ॥ ૨૩ ॥ જાનવર એનું નથી ખપવાનું, બળભદ્ર કરો વિચાર; હું તમ વેહેવાઇને ઓળખું છું, નાદારનો નાદાર. ॥૨૪॥ ચમડિ તોડે પણ દમડિ ન છોડે પુરણ મખીચુસ; મરે દોડ ખરચે ન કોડિ, જીવનો છે કંજુસ. ॥ ૨૫ ॥ તવ બળદેવને માઠું લાગ્યું શું મુજ વેહેવાઇ એવો; મુમતાપર જાનવર લેવરાવું પછી તું કહીશ કેવો ॥ ૨૬ ॥ કૃષ્ણ કહે તમે મમત મુકો,

પન્ડે કહેતો નવ જાશો; તમારૂં બોલ્યું રહેશે તમ પાસે, પાછા વળી પસ્તાશો ॥ ૨૭ ॥ બળદેવ કહે જારે અદેખા, લેવરાવું તારી હોડે, પ્રભુ કહે આબરૂમાં બેસો આવશે દીલે મોહોડે ॥ ૨૮ ॥ એમ અ તી વળ ચઢાવ્યો, બળદેવ ઉભા થાય, મુમતે ભરીયાને સંચરીયા, જાની વાસે જાય ॥ ૨૯ ॥ દુરીયોધને માન્ય દીધું, પુરણ બતાવ્યો પ્રેમ; આસન આપી બેસાડી પુછયું, કહો પધારયા કેમ ॥ ૩૦ ॥ બળદેવ કહે નામ તમારૂં સાંભળી વેહેપારિ આવ્યો, હાથી ઘોડાને ઉંટ સારાં વેચવા માટે લાવ્યો ॥ ૩૧ ॥ તેથી વખાણુ થયાં તમારાં, મારિ સભાની માંય, તે સાંભળીને કૃષ્ણ આકારો, ઝાંખો પડી ગયો ત્યાંય. ॥ ૩૨ ॥ અદેખાઈથી એવું બોલ્યો, મુરખ કોઇ આવનાર, દુરીયોધન શું જાનવર લેશે, છે જનના નાદાર ॥ ૩૩ ॥ એમ તમારી કરી ચેષ્ટા ળી, માટે ઉઠો તમે જાવો; મારા તમારા ટેકને માટે, જઇ જાનવર લઇ આવો ॥ ૩૪ ॥ રાખીને હીંમત માગે જે કીંમત, તે આપીને લાવો, દુરિયોધન કહે લાવું ઝપાટે, હવે તમો ઘેર જાઓ ॥ ૩૫ ॥ મુજ ઘેર ઘણો પૈસો બળ્યો છે ॥ ૩૬ ॥ ઉઠો મામા પહેરો જામા, ઉઠો દુસ્યાસન કરણ વીરા તમે પણ ઉઠો, મારે વેવાઇનું મન ॥ ૩૭ ॥ એમ કહીને ચારે ઉઠયા, રથમાં બેસી તે વાર, છકેલા ધનને અહંકારે નીકળ્યા નગરની બહાર ॥ ૩૮ ॥ બાગના મેદાનમાં જવા લાગ્યા, ટેક ધરયા છે સ્પષ્ટ; હાથી ઘોડાને ઊંટ બાંધ્યા, તે તો પડીયા દ્રષ્ટ ॥ ૩૯ ॥ દુરીયોધન કહે જુઓ મામા, મોહ ન લાગે શાથી; આપણે ઘેર શોધ્યો નવ મળે, એવો ઘોડો કે હાથી ॥ ૪૦ ॥ આપણા લાયક છે જાનવરો મોહ ઘણેરા ચડીયો, એવે લગભગ જાતાં જાતાં તંબુ નજરે પડીયો ॥ ૪૧ ॥ દુરીયોધન કહે જુઓ મામા, હું છું છત્રપતી, પણ જરીઆનનો આવો તંબુ, આપણા ઘરમાં નથી ॥ ૪૨ ॥ એવી એની સાહ્યબી દીઠી, તંબુ કને પરવરિયા, ચારે જણા રથ વીશેથી, માલ લેવા ઉતરિયા ॥ ૪૩ ॥ ડેરા તંબુમાં જાવા લાગ્યા, આગળ છત્રપતી; ગટાર ગછના શેવકે રોકયા, તંબુમાં જવાનું નથી ॥ ૪૪ ॥ શેઠની આગના મળ્યા વિના; ચાલ્યા જાવો ભરયા છરના, મામો કહે આતો છત્રપતી છે, શેવકે કહ્યું તેના ઘરના ॥ ૪૫ ॥ એમ કહી ત્યા ઉભા રાખી એક શેવક મહિ જાય; શેઠને કહ્યું મળવા ગ્રાહક

આવ્યા છે, રાજ્યકુંવર દેખાય ॥ ૪૬ ॥ ગટોરગછ કહે આવવા દો, કહી બેઠા આડું જોઇઃ છડીદારે કહ્યું છત્રપતીને, હવે જાઓ સહુ કોઇ ॥૪૭॥ એટલે આવ્યા ચારે જણા. દેહેરા તંબુમાં પેઠા. ભભકો જોઇને ભય ભરેલા, આવકાર વીના બેઠા ॥૪૮॥ પછી ગટોરગછે સામું જોયું, હ-શી દીધો આવકાર; કહ્યું કે હશો પાન્ડવમાં, બોલ્યો અંધ કુંવાર ॥૪૯॥ ઓરે મામા આતો જુઓ, પાન્ડવ ગામો ગામ; જેને તે એમને સંભારે, મ્હારૂં ન લે કોઇ નામ ॥ ૫૦ ॥ એટલે વેહેપારી પ્રત્યે બોલ્યો, મામોમુખ વચન; પાન્ડવ તો ભીખારી થઇને, ચાલ્યા ગયાછે વન ॥૫૧॥ અનવસ્ત્રના છે ઉધારા, એવી થઇછે ગતિ; સહુના શીરોમણી છે આતો દુર્યોધન ભુપતી ॥ ૫૨ ॥ વળણ ॥ નરપતી છત્રપતી, આ દુર્યોધનરાય; વલ્લભ વદે વખાણીયો, મામાયે મહાંમાય ॥

કડવું ૨૯ રાગ ઝડપની સામેરી.

ગટોરગછ કહે મેહેતા મ્હારા, પડે વહેપારમાં વાંધો; શુકન આપણને મળ્યા માઠા, ઝટપટ ચોપડા બાંધો ॥ ૧ ॥ આપણે હોંશ ભરેલા આવ્યા, જાણિ કુન્તા તન; રાંડીરાંડ મળેલી સામી, નીકળ્યો દુર્યોધન ॥૨॥ ફોગટ ફેરો પડયો આપણે, ચાલો થાઓ તઇયાર; એ આપણો માલ શું લેતો તો, નાદારનો નાદાર ॥ ૩ ॥ ચમડી તોડે દમડી ન છોડે, જાણું એની કરણી; છે આંધળાનો છોકરો એની, મા આખલાને પરણી ॥ ૪ ॥ મારા હાથીની કિંમત જાણે, વ્રકોદર વાયુ તન; અશ્વની કીમત અરજુન જાણે. વળી નિકુળ રાજન ॥ ૫ ॥ ઉંટની કીંમત રાયકા જાણે, વળી જાણે સહેદેવ; પરિક્ષા વિના પારખશે શું, કંજુસ જીવના એવ ॥ ૬ ॥ વળણ ॥ માટે બાંધી ચોપડા જઇએ આપણે ઘેર; દુર્યોધન દાઝી ગયો, ભારે ભભકા ભેર.

કડવું ૩૦ રાગ સાખી.

વઇશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વિસ્તારીતુજને સંભળાવું: સુરેખા હરણ મહિમાય ॥ ૧ ॥ શકુની મામો એમ બોલ્યો, સાંભળો વાત વહેપારી, એકવેળા કામ પાડી જુઓ, ખબર પડશે અમારિ ॥ ૨ ॥ જાનવરમાં કાંઇ નથી જોવાનું, બધી પરીક્ષા અમને; કીંમત કહો વ્યાજબી રિતેઃ માગ્યું દઇશું તમને ॥ ૩ ॥ ગટોરગછ-

કહે મારા હાથી, ગજથી ઉંચા ભરાય; તેની કીમત એક એક ગજે, પાંચ પાંચ હજાર થાય ॥ ૪ ॥ ઉચ્ચક કીમત અશ્વ ઉંટાની, એકકેકે એક અયુત; માગણી તાગણિ નહી કરવાની, સમજો ક્ષત્રી સુત. ॥૫॥ દુર્યોધન કહે કબુલ છીએ, ગજ ભરવાનો લાવો; અસત્ય અધર્મ કાંઇ ન મળે,સાથે જોવાનો આવો ॥ ૬ ॥ તવ ગટોરગછે ગજ દીધો, લીધો કરણે હાથ; પાવડી ચડી ચાલ્યો માયાવિ, મેહેતા મુસંદી સાથ ॥ ૭ ॥ ચાલ્યા સેવકને છડીદારો; શેઠની શેવા માટે; દુર્યોધન કહે મારા કરતાં, રાજાના રાજાનો ઠાઠ ॥૮॥ ચોપડા લઇલઇ ઉભા ગુમાસ્તા,કરણ હાથીતો ભરે; ચોપડામાં આંકડા મુકે, ભરતર ચોકસ કરે ॥ ૯ ॥ જાણિ જોઇને કરણ રાજા, ઓછું ભરવા જાય; પણ માયાવી સોળ ગજનો, હોય તે વીસ ગજ થાય ॥ ૧૦ ॥ એ રીતે એક હજાર હાથી; ભરી રહયા સીરદાર, ઉચ્ચક કીમત અશ્વ ઉંટાની ગણતી કરી તે વાર ॥ ૧૬ ॥ દ્વાદશ કરોડ થયા રૂપૈયા, હીસાબ મેળવી દીધો; ગટોરગછ કહે લાવો નાણાં, આંકડો નિશ્ચે કીધો ॥ ૧૨ ॥ દુર્યોધન કહે ઓરે વ્હેપારી, કોણ તમારૂં ગામ; કીયો દેશને કયાંના રહેનારા, લખાવો તમારૂં નામ ॥૧૩॥ હુંડી કરીને મોકલી દેશું, અમે તમારે ઘેર; ગટોરગછ રક્તલોચન કરી બોલ્યો બહુ ક્રોધભેર ॥ ૧૪ ॥ ઉધારાનો નથી ધંધો, હાલ નાણાં ગણી આપો, દુષ્ટ કહે પરદેશમાં છીયે, વીવેકથી માપ માપો ॥૧૫॥ જાને આવ્યા કયાં નાણાં લાવ્યા, તે કરતાં લખી દઇયે; ગટોરગછ કહે અમે શું કરીએ,રોકડ ગણી લઇએ ॥૧૬॥ દુર્યોધન કહે રોકડાનથી, રાખો ભરોસો અમારો, અધીર રહેતી હોય તો રે'વાદો આ રહયો માલ તમારો ॥૧૭॥ ગટોરગછ કહે નાણાં નતાં તો, શીદ કર્યો વેહેપાર; ચોપડા અમારા બગડાવ્યા, દીધી તસ્દી અપાર ॥ ૧૮ ॥ શું જુઓછો શેવક મ્હારા, કરો કારમો કેર; અવળા બાંધિ ઉંચા ટાંગી, મારી નાંખો ઠેર ॥ ૧૯ ॥ એટલે એના સેવક કોપ્યા, અવળા બાંધી દીધા; ઉઘાડી તરવારે પેરા મુકયા; નજરકેદી કીધા ॥૨૦॥ દુર્યોધન કહે ઓરે મામા, દ્વારિકાં ત્વરો જાઓ; ગ્રહસ્થોને ઘેર ખત ખાતાં, લખીને નાણાં લાવો ॥૨૧॥ તવ મામાએ અરજ કીધી, એકને છોડો સાર; નાણાં તમારાં લાવી દઇએ, નહી લાગે કંઈ વાર ॥૨૨॥ ગટોરગછ કહે એકને છોડો, તવ આવ્યો છડીદાર; ચારમાંથી છુટવું છે કોને, એમ કર્યો ઉચાર ॥ ૨૩ ॥ મામો કહે મુજને છુટવા દો, નાણાં લેઇ ઝટ આવું; ત-

વ છોડાવ્યો શકુનીને, મામા કહે હું જાણીં ॥ ૨૪ ॥ જો કોઇ નાણાં ધીરે છે તો પાછો આવું છું આમ; ધીરનારૂં કોઇ નહિ મળે તો, મારે તારે રામરામ ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને મામો નાઠો, ગયો દ્વારીકાગામમોહ્યો માગ્યાં વ્યાજકબુલ કરી; ખત લખી લીધાદામ ॥૨૬॥ રથ ભરાવિલાવ્યો ને આવ્યો; કહ્યું શોદાગર ઠ્યોને; રાજા ધિરાજને કેદ કર્યાં છે હવે તો છોડીદોને ॥ ૨૭ ॥ ગટોરગછે ગણી લીધાં; નાણાં તેણીવાર, બાંધેલાને છોડી મુકયા, કહ્યું ખરો વેહેવાર ॥ ૨૮ ॥ હવે ઉધારે માલ ધીરીશું, માલ સુખે લેઇ જાઓ; ત્રણ હજાર માવત તમે, ગામમાં માલ મુકી આવો ॥ ૨૯ ॥ દુર્યોધન દુસ્યાસનને શકુની ચોથો કરણરાય; રથમાં બેશી આગળ ચાલ્યા, પુંઠે જાનવર જાય ॥ ૩૦ ॥ ગામમાં આવ્યા, વાહન લાવ્યા, બંધાવ્યાં જાનીવાસે, માયાવિ સેવકો પણ સોંપીને, ગયા ગટોરગછ પાસે ॥ બળદેવજીને ખબર પોહોંચી, પાસે બેઠા દિનાનાથ; બળદેવજીયે પ્રભુના સામો, મુછે નાંખ્યો હાથ ॥ ૩૨ ॥ જો ભાઇ વેહેવાઇ નાદાર મ્હારો, અદેખાઇથી તું બોલે; પણ જો બધા જાનવર લાવ્યો, કોણ છે એનિ તોલે ॥ ૩૦ ॥ પ્રભુ કહે ભાઇ મોટા તે મોટા. વાત એની નવ થાય; દિવસ કરતાં રાતે શોભા મર્મે વધા જદુરાય ॥ ૩૪ ॥ એવામાં તો રાત પડીને, વીતી ગઇ ઘડી ચાર; લોકોયે કરી તઇયારી સુવાનિ, દેવાયાં નગ્રનાં દ્વાર ॥ ૩૫ ॥ ગટોરગછે માયા સંકેલી, પાંચસેં દઇત્ય બનાવ્યા; પાંચસેંના ટોપલા કરિને, નાણાં ભરિ ઉપડાવ્યાં ॥ ૩૬ ॥ અસુર તેડી ભોંયરે આવ્યો, બાઇએ આવકાર દીધો; એક ખુણે ટોપલા ઠાલવિને, નાણાંનો ઢગ કીધો ॥ ૩૭ ॥ અભીમન્યુ કહે કયાંથી આ લાવ્યા, ખુટાડે ન જાય ખુટયો, ગટોરગછ કહે વિરા મ્હારા, દુષ્ટ કાકાને લુંટયો ॥ ૩૮ ॥ એમ કહી બેઉ બંધુ બેઠા, ભેળું કરયું ભોજન; એવે સમે મધ્ય રાત્રી ગઇને, બોલ્યો ભીમનો તન ॥૩૯॥ ઓ વિરા હવે જાહુંછું હું તો. દુઃખ દેવા મુજ જાતે; તમે તમારે નીર્ભય રેહેજો, આવિશ હું કાલે રાતે ॥ ૪૦ ॥ અભીમન્યુ કહે નિત્યાન જાઓ તેતો નહિ ઠીક ધારો; ગટોરગછ કહે આજનો દહાડો, છે કાકીયોનો વારો ॥ ૪૧ ॥ એમ કહીને નિકળીયો એ, ગયો બાગનિ બાહાર; કેસ છોડીને ધુણવા બેઠો, હેડંબા કુમાર ॥ ૪૨ ॥ એટલે એની માયા હાલી બહુજ ચડી ચોટે; ગામમાં હાથી ઘોડા ઉંટ બાધ્યાં, તે ભોંય પડી આળોટે ॥ ૪૨ ॥ ઉંટ બરાડે હાથી ત્રાડે, અશ્વ પછાડે કંઇ ચરણ;

સરવે જાગ્યા જોવા લાગ્યા, જાણ્યું કે પામશે મરણ ॥ ૪૩ ॥ અરેરે કોઈ ઉપાય કરો, પાડે છે પોક પોક; થયો ઉત્પાત ને હોકારા જાગ્યું ગામનું લોક ॥૪૪॥ ગોવિંદજી તવ હસવા લાગ્યા, ચાલો તતપર થઇયે, શું છે બળદેવના વેહેવાઇને, તમાસો જોવા જઇએ ॥૪૫॥ એમ કહીને જોવા આવ્યા, માયાવીએ ખેલ કીધા, મટોરમછે જાનવરોના જીવજ ખેંચી લીધા ॥૪૬॥ શરીર સહીત માયાવિને, લોપ એણે તવ કીધા; બરોબર આખા કરીને, ખોખાં રહેવા દીધાં શહસ્ત્ર ॥ ૪૭ ॥ ત્રણ જાનવર મુઆ, પાપીને પ્રગટયો શોક; અરેરે મારૂં ઘર બેઠું, કહીને મુકી પોક, ॥૪૮॥ મામાયે તવ ગોદો મારયો, કીમ્મત આપણી થાસે; કહેસે કે આટલામાં રડે છે, નીર નહી હોયે પાસે ॥ ૪૯ ॥ એમ કહીને છાનો રાખ્યો, બળદેવજીયે દિઠું, દુરીયોધન કહે વેવાઇ લાવો, પશુને દાટવા મીઠું ॥૫૦॥ પ્રભુ કહે જોઇએ તે આપો, એરે બળદેવ ભ્રાત; હળધારી કહે તું જા અહીંથી, મુકય મશ્કરીની વાત ॥૫૧॥ એમ કહીને મીઠું દીધું, ખાડા ગોડાવ્યા ઘણા; મીઠું નાંખીને નાંખવા માંડયા, ખોખાં પશુ તણાં ॥૫૨॥ ખાડામાં નાંખેને લોપ થાયે, એ કામ માયાનું કહાવ્યું; હર પ્રકારે નુકશાન કીધું, મીઠું પણ બગાડયું ॥૫૩॥ પછી સહુ સહુને સ્થળ ગયા, કૌરવ જાનીવાસે; દુરીયોધન બહુ રડવા લાગ્યો, રાણીજી આવ્યા પાસ ॥૫૪॥ આવા ઉંધા વ્હેપાર કરજો, ઠપકો દીધો અપાર, પછી સઉ મનવાળી સુતા, શું કર્યું ભીમ કુમાર ॥૫૫॥ જાણ્યું કે લુંટવી કાકીયોને; જો એક કરૂં વ્હેપાર; તો વ્હેમ ખાઇ કોઇ નહિ આવે રચું જુદો પ્રકાર ॥ ૫૬ ॥ વળણ જુદા પ્રકારે રચના કરૂં એમ સમજયો બળવાન; કહે વલ્લભ રચના કરી, ઓળબંધ બહુ દુકાન ॥

કડવું ૨૩ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું સુરેખા હરણ મહીમાંય ॥ ૧ ॥ દરવાજાથી બે બાજુએ, લાંબી બે ઓળો કીધી, જુજવી જાતના તંબુ તાણી, દુકાનો બનાવી દીધી ॥૨॥ જુજવી જાતના કર્યા વ્હેપારી, જુદા જુદા વહેપાર; મનુશ જુદી જુદી જાતી, મહેનતુને માગનાર ॥ ૩ ॥ કોઇ વહેપારી કોઇ ભિખારિ, બનાવ્યા ભીમને તંન; પુરણ કહેતાં પાર ન આવે થોડું કરૂં વરણન

॥૪॥ વઇદ પુરાણી બ્રાહ્મણ ભૈડા, ભાટેલાને જોશી; વિચારથી સારથી-
યા મેહેતા ફરતા લેખણ ખોશી. ॥૫॥ કાયત મુસદીને ઝવેરી, સોની
ચોકશી જડીઆ; ચીતણીયાને શેઠ પટેલીયા, સલાટ સુથાર કડીઆ,
॥૬॥ ગાંધિ નેસ્તીને તંબોળી, પાટીદાર વાણિયા; સરૈયાને સારવી
પટવા; ચપડીયાને તાણિયા ॥ ૭ ॥ ખમાર ખતરી શાવક શણુવી, સુ-
ખડીયા મેવાવાળા; દક્ષણિ દુબળાને મરેઠા, કાબુલી સીદ્ધી કાળા. ॥૮॥
કુંભાર લુહારને કંસારા; રજપુત ગરાસીયા કોળી; ઘાંચી મોચી માળી
દરજી, કંદોઇને પંચોળી. ॥૯॥ કાઠી લોકને ગોલા ધોબી, છીંપાને ગ-
ળીઆરા, કણબી કાછીયાને મારવાડી, ચુડઘરને બંધારા. ॥ ૧૦ ॥ મા-
ફર મવને મરકરા છે, ડોશી વાણિયા; ઘાટીયા; પસ્તાગીયાને દલાલ ઘા-
યજા, વિંટનાર ને ભાટીયા. ॥૧૧॥ ખાલ પારખવાનને ખરાદી, વાસદને
વણઝારા; રાવળીયાને ભોઇ ભીલડા, ડભગરને હલકારા. ॥૧૨॥ દુધા-
રા તલંગી વાડીયા, ગાડીવાન વેહેલવાન; દરવાન સરત્રાનને ભરનારા,
મસ્તાનને પેહેલવાન. ॥૧૩॥ રંગારા ચીતારા વિંધારા, પખાલી તુનના-
રા; ચોધરીને હાતણીઆ વાઘરી સાદડીયા ચુનારા. ॥ ૧૪ ॥ આરોદર
ચરવેદાર વ્હોરા, પીંડારને તારકશી; પીંજારા ઇગ્રેજ ફીરંગી, મુગલને
પારસી. ॥૧૫॥ ચોરચાડીયાને જુગારી; મુસલમાન ભઠીઆરા; આરબ
હબશી બાહાર વાશિયા. ઢીંમરને ચમારા. ॥ ૧૬ ॥ બાજીગરને બજા-
ણિયા છે, ભાંડ ભાટ ભવૈયા; નટવા નાચણિયાને વાદી,ગાધર્વને ગવૈયા.
॥૧૭॥ ફાતડા હીજડા ગુણુકા દૈયણ, શેવડાને ઝલાલી; ઝંડાફકીર જોગી
મેવાડ,જપતીને હલાલી ॥૧૮॥ ભાવસાર ભરવાડને ભાડભુંજા,બુકશેલર
લેખડિયા; હકીમ દાક્તર મેમણ મુમના, તાઇ ઘડવી ચોવડિયા. ॥ ૧૯ ॥
વાંસફોડા સારસ્વત ખોજા, કાપડિને ખલાસી, ક્ષત્રી બ્રહ્મક્ષત્રીને નાગડા
બહુરૂપી મધવાશી. ॥૨૦॥ વકીલ કાપડિયાને છાપતીયા, કઠીઆરા કુંદી-
ગરા વળતણિયાને વળાવયાછે, નાણાવટી તો નરા. ॥ ૨૧ ॥ ધર્મ હંશ
અને ઉદાસી, સંન્યાસીને ત્યાગી; બ્રહ્મચારી ભગતને ગોસાંઇ, તપે-
સ્વરીને વઇરાગી. ॥૨૨॥ મુની કાનફટાને પવાઇ, વેલીને બહુ ખામી;
વિશેષ વિસ્તાર જો કરિયે તો, વખત વિતે આખી. ॥ ૨૩ ॥ વળણ ॥
બહુ કિધા વેહેપારીયો, સરવે જુજવી જાત; વદે વલ્લભ રચના રચી,
પછી થયો પરભાત.

કડવું ૨૮ મું રાગ ધન્યાશરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વાહાણું વાહ્યું દરવાજા ઉઘાડીયા, હોંકારો ગામમાં પેઠો; ગટોરગછ એક દુકાનમાંડી, સણગાર વેચવા બેઠો ॥૨॥ સોળ સોળ શણગાર ચણયા ચોળી, ચિર અતી અમુલ્ય; એક એક નારીનાં ખીંટીયે ખીંટિયે, ભેરવીયાં નહિં ભુલ્ય ॥૩॥ મોટો વેપારી પોતે બનીયો; વેચે વસ્ત્ર શણગાર; દ્વારિકાં વિશે વાત ચાલી, ઉપમા અપરમપાર ॥ ૪ ॥ છત્રપતીનું નામ સુણી, પરદેશી લોક આવ્યા; દરવાજા બહાર કિધું; માલ ઘણેરો લાવ્યા. ॥ ૫ ॥ અંતરયામીનું નથી અજાણ્યું; ભાણેજ પર છે દયા; કૌરવની નારીનો ઘાટ ઘડવા, પોતાના મેહેલમાં ગયા ॥૬॥ એકસોને આઠ પટરાણીને, બોલાવી પોતાની પાસે; કહ્યું કે તમે પેહેરી ઓઢીને, જાઓ જાનીવાસે ॥૭॥ કૌરવ કેરી કામનીયોને, ફોગટની ફુલાવો; બાહારનું બજાર જોવા માટે તેઓને તેડી જાઓ ॥૮॥ હોરાવજો કાંઇ એમની પાસે. તમારે કાંઇ ન લેવું; બહારની ચીજ જે લાવશે તેને, હું પેસવા નહીં દેઉં ॥ ૯ ॥ એવિ પ્રભુએ આજ્ઞા આપી, પહેર્યું ઓઢયું સહુ નાર; આવી સ્ત્રીઓ તે જાનીવાસે, સહુએ દીધો આવકાર ॥ ૧૦ ॥ દુરયોધનની ભાનુમતીએ, બોલાવ્યા હેત આણિ; રૂક્ષમણીને જાડે બેસાડયાં, પછી વદી મુખ વાણી ॥૧૧॥ કેમ આવ્યાં પ્રભુની પટરાણિ, રૂક્ષમણી તવ બોલે; જગતમાં ભામની ભાગ્યશાળી,નથી કોઇ તમ તોલે ॥૧૨॥ છે ધનવંતા ધણી તમ તણા, નામ સુણી લોક આવ્યા; દેશ દેશાન્તરના વેહેપારી, વેચવાને માલ આવ્યા ॥૧૩॥ નગરની બારણે બજાર થયું, મંડાઇ બહુ દુકાન; તે જોવાને જવા સારૂ, આવ્યા થઇ સાવધાન ॥ ૧૪ ॥ સાંભળીને ભાનુમતી ફુલી, આજ તમે વાત જાણી; મારા ધણિના નામ પ્રમાણે, નથી બરોબર મંડાણિ ॥ ૧૫ ॥ એમની પુંઠે મનુશ મેદની, ખરેખરિ ખંડાય; શ્રષ્ટીમાં મ્હારા ધણિને નામે, જ્યાં જાય ત્યાં મંડાય ॥ ૧૬ ॥ અમ તોલે કોણ ગ્રહસ્થ છે જગમાં, પૈસાનો નાવે પાર; અટવાય લક્ષમી ચરણ તળે ગણીયે નહી લગાર ॥ ૧૭ ॥ છત્રપતી નથી ભાગ્યશાળી હું આવિ એમને ઘેર; મારે પગલે હસ્તીનાપુરમાં, થઇ છે લીલા લહેર ॥ ૧૮ ॥ સૌ સુંદરિને સતભામાજી, સાંભળિ સમજ્યાં એ-

મ; કરમજાદી કેહેવરાવવાનો, પુરણ એમનો પ્રેમ. ॥ ૧૯ ॥ પછી રૂક્ષમણી એમ બોલ્યાં; ઉઠો તતપર થઇયે; તમારા કંથની આજ્ઞા માગો, બજાર જોવા જઇયે. ॥ ૨૦ ॥ ભાણુમતી કહે ચાલો વેવાણ્યો, શું આજ્ઞા દે પતી, ધણીને પુછવાનો ધારો, અમારા ઘરમાં નથી. ॥૨૧॥ શું કાંઇ દાબેલ છીએ ધણીનાં, શું ધણીની ઓશીઆળ;અમોને એ આવિને પુછે, બહાર જતાં ભુપાળ.॥૨૨॥ મને પુછયા વિના પાણી ના પીયે,વશમાં રહે રાત દહાડી; પુછયા વિના કાંઈ કામ કરે તો, હું નાંખુ ધુળ કાહાડી ॥૨૩॥ રૂક્ષમણિ કહે વારૂ બાઇ, છત્રપતી ભલા સાંખે; અમારા પ્રભુને પુછીયે નહીતો, ચામડી કાહાડી નાંખે. ॥ ૨૪ ॥ ભાણુમતી કહે તમે ડરેલાં, શું કરી નાંખે ગોપાળ; મુજ પતી હુંકારો કરેતો, દેઉં બેમણુની ગાળ.॥૨૫॥ પ્રભુની નારીયોએ ઝાંડ,વાળી,શું બોલે મ્હોટાની ગોરી; પતીને પુછય જેવા કરી કાહાડે,એજ કપુતનિ છોરી॥૨૬॥ રૂક્ષમણી કહે ભાગ્યશાળીછો, ઘરમાં ચલણ ચાલે, રાણી કહે પુછો મામીજીને, પતી થી પત્ર ન હાલે ॥૨૭॥ એમ કહીને વસ્ત્ર પહેર્યાં; કૌરવની સહુ નાર; શણગાર સજી એકસોને છ, નાકળી મુકામ બહાર ॥ ૨૮ ॥ છ કારભારી ની છ નારી; સોભાઇની સૌ સાથે, પ્રભુની પટરાણી રૂક્ષમણી, બાજ્યાં રાણીને હાથે ॥ ૨૯ ॥ વાતો કરતિ સરવે ચાલી, નીકળી નગ્રની બાહાર, ત્યાંતો ઝળહળ શોભી રહ્યું છે, નવું થયેલું બજાર. ॥૩૦॥ ભાનુમતી ફુલીને બોલી, જુઓ પ્રભુની સણી; દુકાનો મારા નાથના નામની, જુઓ કેવી મંડાણી ॥ ૩૧ ॥ રૂક્ષમણી કહે તમારા ધણીના, નામની મંડાઇ સારી, શંખણી રાણિ સમજે ન કાંઇ, ફુલણિયણ અહંકારિ ॥૩૨॥ બજાર બધું જોતાં ચાલ્યાં, ગયાં ગટોરગછ પાસે; વસ્ત્રને સુંદીર શણગાર દીઠા, માયાવીને અવાસ ॥ ૩૩ ॥ રૂક્ષમણિ કહે ભાનુમતીજી, તમ લાયક શણગારો. તેવાંજ વસ્ત્ર લાવ્યા વેહેપારી, મોહે જીવ અમારો॥૩૪॥ એટલે આગળ થઇ ભાનુમતી, ગટોરગછને પુછે; એક એક નારિના શણુગાર વસ્ત્ર, તેનિ કિંમત શું છે ॥૩૫॥ જુદી ભાષા ગટોરગછ બોલ્યો, દુર હમારો દેશ; ત્યાંનિ નારીયો બહુ ઇછે છે, આ દેશનો પહેરવેશ ॥૩૬॥ માટે મુલ કરવાનું નથી લેવું હોય તો આવો;તમારાં ઉતારી અહિં મુકો,અમારાં પેરી જાઓ ॥ ૩૭ ॥ ભાનુમતી કહે રૂક્ષમણિજી, વહેપારી આંધળા જેવો; આપણા કરતાં ઉંચા સોનાનો ભારે દાગીનો દેવો ॥૩૮॥ મોતીનો માલ છે બહુ ભારે;હાવો ક્યાંથી મળેજેમ,

સતભામા કહે ઉઘાડો નફો ભુલે તેના ભોગ ॥ ૩૯ ॥ ભાનુમતી કહે તમોને અમો, સરવે બદલી લઇયે, પ્રભુની પ્રમદા એવું બોલી, બદલીને કયાં જઇએ ॥ ૪૦ ॥ અમારા વરમાં ધણિ છે નબળો, અણસમજુ ભગવાન, મુમત ઝાલે જરા ન સમજે, નફો કે નુકશાન ॥ ૪૧ ॥ ભાનુમતી કહે ભોગ ભવિશના; કહી કઉરવની પેઠી, વસ્ત્રાભુષણ બદલવાને દુકાનમાં જઇ બેઠી ॥ ૪૨ ॥ ગટોરગછ કહે બધું બદલજો, મુજ મનમા રેછે વેમ; ભાનુમતી કહે નથી ગાંડાં અમે ભુલશું કેમ ॥ ૪૩ ॥ એમ કહીને બદલી લીધાં, પટકુળને શણગાર; વાલની વીંટી ધરાવરીબદલી નીકળી સરવે નાર ॥ ૪૪ ॥ ભાનુમતી કહે જાંબુવંતીજી, હવે દેખાઉંછું કેવિ; સતભામા કહે શું પુછોછો, થઇ છબી લક્ષમી જેવિ ॥ ૪૫ ॥ ચાલ્યાં એવિ વાતો કરતાં, ગામમાં આણંદ ભેર; કૃષ્ણ પ્રભુની કામનીયો તે, ગઇ પોતાને ઘેર ॥૪૬॥ પુછયા પ્રભુએ સઉ પ્રમદાને, બજારના સમાચાર; સતભામા કહે બદલો કીધો, વસ્ત્ર અને શણગાર ॥ ૪૭ ॥ એમ કહીને એતો રહ્યાં, પેલિ સહુ જાનીવાસે; સ્વામીયોને લાભ બતાવવાને, આવિ દુરીયોધન પાસે ॥ ૪૮ ॥ છત્રપતી કહે ભાનુમતીજી મને પડયો એક વેમ; ઈંદ્રાણી સરખું રૂપ તમારૂં આજ થયું છે કેમ ॥ ૪૯ ॥ ભાનુમતી કહે તપાસી જુઓ, અમારા શણગાર; તમારા જેવા અમે ન કરીયે, ઉંધા ઉંધા વહેપાર ॥ ૫૦ ॥ હાથી ઘોડા જઇ હારી આવ્યા શો લાભ લિધો લાવિ, જુઓ અમે એક વહેપારિને કેવી છેતરી આવિ ॥ ૫૦ ॥ દુરીયોધન કહે જુઓ મામા, બહુ પાકી ભાનુમતી; મામો કહે તારી મામી, તે પણ કાચી નથી ॥ ૫૨ ॥ નારીયોનાં એમ વખાણ કીધાં સ્થળે ગઇ સ્ત્રી જનઃ એવે સમે પોહોર રાત્રિ વિતી સરવે કરયુ શયન ॥ ૫૩ ॥ નગરના દરવાજા બંધ થયા, માયાવિએ માયા મેલિ, બજાર બધું લોપ કીધું લિધું બધું સંકેલિ ॥ ૫૪ ॥ પાકી બસે દઇત બનાવિ; સોના ટોપલા કરીયા; નારીયોના ધુતી લીધેલા; દાગીના તેમાં ભરીયા ॥ ૫૫॥ સો દઇતને માથે ઉચકાવી, ભોંયરામાં સીધાર્યો; નાણાંના ખુણા સામો ખુણો, તેમાં ઢગલો માર્યો ॥ ૫૬ ॥ અભીમન્યુ હસવા લાગ્યો, આ પુંજી ન જાય ખુટી; ગટોરગછ કહે વીરામ્હારા, સો કાકીયોનેલુંટી ॥ ૫૭ ॥ એમ કહિને ભોજન ભેળાં, કીધાં બન્ને ભ્રાત; હશી હશીને વાતો કીધી એવે ગઇ મધરાત ॥ ૫૮ ॥ ગટોરગછ કહે વિરા મ્હારા, બે ઘડી બારણે જાઉં; આજે રાત્રિ નથી રહેવાનો, કાકીયો કૂદાવિ આ

હુ ॥ ૫૯ ॥ એમ કહિને બહાર નીકળ્યો, માયાવી જુલમી જાગ્યો; મસ્તકના કેસ છુટા મુકી, પોતે ધુણવા લાગ્યો ॥ વલણ ॥ લાગ્યો મેદાનમાં ધુણવા, કર્યો માયાવી કોપ; કહે વલ્લભ અબળા તણાં વસ્ત્રો કીધા લોપ.

કડવું ૧૧ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, શુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું સુરેખા હરણ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ચીર ચણીયા ચોળી લોપ કરી, શણગાર રહેવા દિધા, માયાવિ રચના રચીને, ભય કર જંતુ કીધા ॥૨॥ ચીતોકોની ચાકરણો બનાવી, પુરણ મેળવ્યાં પાપ; કલ્લાંના કાળા નાગ બનાવ્યા,સાંકળાના કર્યા સાપ ॥૩॥ દામણિના થયા કાન ખજુરા શરીર ઉપર ધરતા; મોતીના મકોડા થઇને, ચટ ચટ ચટકા ભરતા ॥૪॥ વાળીના વીંછુ પાંદડીના વંદા, ઝીણા મોતીની કીડિ; ચુડીયોની થઈ ચંદન ઘોયો; સહુ પ્રેમદાને પીડિ ॥ ૫ ॥ કાળીઆંદો કાળી નાગણો તુસીની તનસો કાળી; સળવળાટ શરીર થયો જાન જાણી ભયભાળો ॥ ૬ ॥ વસ્ત્ર શરીર ન મળે કોને, પુરણ પડિયો શોક; ભયંકર જંતુ દેખીને, પાડે પોકાપોક ॥૭॥ નગ્રતણું લોક જાગી ઉઠયું,ઊઠયાશ્રીઅવીનાશ;ચાલોરે લોકો જઇએ જોવા,કરીયે કાંઇતપાસ ॥૮॥ તવ સર્વે લોકજાવા આવ્યું આવ્યા અંધના સુત; શું થયું છે બહારથી પુછે, શું મહી ભરાયું ભુત ખંખેરી નાંખે, મોંડે પોકારે બાપ ॥૧૦॥ ઉંચી નીચિ અબળા કુદે; દુખ દશા થઇ કેવી; શુતરનો તાર પાસે ન મળે, સૌ માચે જણુ એવી ॥ ૧૧ ॥ બહારથી બહુ બુમો પાડેછે, છત્રપતી રાજન; દ્વાર ઉઘેડો દ્વાર ઉઘેડા, શું થયું છે વિઘન ॥ ૧૨ ॥ તો પણ કોઇ ઉત્તર ન દે; પુરણ દુખમાં પડિયો; છુટે કેશે કુદે સઘળી, જેમ જાણે ભુતડિયો. ॥ ૧૩ ॥ ચાર ઘડિ કુદાવિ મારી,એવા કારમો કોપ;ધુણતો બંધ રહિને જંતુ, સર્વ કરી દીધાં લોપ ॥ ૧૪ ॥ એટલે વળિ ધીરજ મનમાં, શરમમાં સહુ પેઠા, ટોળેટોળાં ભેગાં થઇને, ખુણે ખુણે બેઠી ॥ ૫ ॥ એક નારીયે અદ્દખોલે દ્વારે, કહ્યુ કે કષ્ટિ કાપો, સુત્ર તાર નથી અમ પાસે, વસ્ત્ર અમને આપો ॥ ૧૬ ॥ પુરૂષોના પાસે ધોળાં વસ્ત્ર દીધાં તેણિ વાર; ધોળાં તો ધોળા પહેરિને, બેઠી સરવે નાર ॥ ૧૭ ॥

પછી બારણાં ઉઘેડી નાંખ્યા, પેઠા પુરૂષો તમામ; બળદેવ આવ્યા કૃષ્ણ આવ્યા, આવ્યું આખું ગામ ॥૧૮॥ સૌ સૌની નારિને પુછે, આ ખેલ કોણે બનાવ્યો, ચુડો ન મળે ધોળાં વસ્ત્રો, જાણે રંડાપો આવ્યો ॥૧૯॥ જોઇ જોઇને સર્વ હસે છે, મશ્કરી કરે ગોપાળ, રંડાપો રૂડો સોભ્યો પણ, માથા ઉપર છે વાળ. ॥૨૦॥ બળદેવજી કળકળવા લાગ્યા, આશું તુજને જેર; કેમ કરેછે મશ્કરીયો તું જા ભાઇ તારે ઘેર. ॥ ૨૧ ॥ પ્રભુ કહે જોઇશું તમાસો, જગતને વેહવારે; તમાસાનું ન હોય તેડું, રોજ જમાડી મારે. ॥૨૨॥ છત્રપતી તો પુછવા લાગો, ભાનુમતિને એમ; કયાં ગયાં આભુશણ વસ્ત્રો, કુદવા લાગ્યાં કેમ. ॥ ૨૩ ॥ ભાનુમતી કહે ભરથાર મ્હારા. વાંકો દીવસ થયો, વસ્ત્ર આભુશણ બદલાવિને, વેહેપારી છેતરી ગયો. ॥ ૨૪ ॥ દુર્યોધન કહે બહુ ડાપણમાં, થયો નફાનો પ્રેમ; રાણી કહે કાલે જાનવર લાવી, છેતરાયા તમે કેમ. ॥ ૨૫ ॥ કોઇને છાકોટા નવ કરશો, અમે તો અહીં નહી રહીયે; પરણાવો પુત્ર તમે તમારે: અમે અમારે જઇએ. ॥૨૬॥ દુર્યોધન કહે શું કહ્યું છે તે, આ વડી કરો રીસ; જવાનું તો નામ ન દેતી, તુજ ખોળે મુજ શીશ. ॥૨૭॥ એટલે પાછુ કહ્યું રાણીયે; શું કહું નફટ તમને; રાખવાં હોય તો વસ્ત્ર ભુશણ, કૈથી લાવી દો અમને. ॥ ૨૮ ॥ દુર્યોધને કહ્યું પ્રભુને, વેળા અમારી માપો ઘેર જઇ પોચાડી દેઇશું, નારીના પોશાક આપો. ॥ ૨૯ ॥ બળદેવજી કહે આપો વીરા, કહ્યું માન્યું મોરાર; આપ્યાં એકસો છ નારિનાં વસ્ત્ર અને શણગાર. ॥ ૩૦ ॥ પછી સૌ સૌને સ્થળ ગયાં; ગયો હેડબા તન; ભોંયરા વિશે અભીમન્યુની જોડે કર્યું સયન. ॥૩૧॥ રાત્રી વિતી વ્હાણું વાયું, ઉઠયો ભીમનો સુત, ઓ ભાઇ ગામમાં જઇને આવુ છું, કરી આવું કાંઇ તુત. ॥૩૨॥ એમ કહી બ્હાર નીકળીયો, દુષ્ટને દમવા રાજી, પચાસ દહિતો બનાવી તેની, બનાવી શાક ભાજી. ॥ ૩૩ ॥ ગાંસડો બાધી માથે લીધો, પોતે કાછીયો થયો; દ્વારિકા ગામના બજાર વિશે, વેચવા માટે ગયો. ॥૩૪॥ સારા શાક જોઇને લોકો ભાવજ પુછવા આવે; તવ માયાવી બજાર કરતાં બમણું મુલ બતાવે. ॥૩૫॥ તેથી તેનું કોઇ ન લેતું, એવે આવ્યા ગીરધારિ જાનૈયા માટે હરનિશ લાવે, શાક સામાન મોરારિ. ॥૩૬॥ તેમણે દીઠો ગરોરગછને, પ્રભુ જઇ તવ પુછે; સાચા કાછીઆ સાચુ કેહેજે, આ શાકનો ભાવ શું છે.॥૩૭॥ માયાવિ કહેભાવજ શાનો, લેઇ જાઓ માહારાજ

સતવાદીને ખવરાવશોમાં. લેજો લંપટ લાજ ॥ ૩૮ ॥ એમ કહીને આપી દિધું પોતે થયો વીદાય; સાથે સારાં શાક બીજાં લિધાં ઘેર ગયા જદુરાય ॥૩૯॥ કદ્દિ નહીને તે દીન પ્રભુ, પેઠા રસોઇ કરવા માયાવી શાક જુદા કીધાં,પાપી તણાં પેટ ભરવા ॥૪૦॥શ્રષ્ટિનો સ્વાદ ખેંચીમહી મુકયો, જાનઇયા જમવા આવ્યા; બાજઠ ઢાળી બીરાજ્યા સરવે, પ્રભુ પીરસણું લાવ્યા ॥ ૪૧ ॥ સતવાદીને પીરસ્યું સાચુ; સોભાઇને માયાવિ; છોકારભારી સહીતને તે નવીન સામગરી ભાવી ॥ ૪૨ ॥ બાકી બીજાને પીરસ્યું સાચું, જમવાની આજ્ઞા દીધી ચાખી જોતામાં અતી સ્વાદ લાગ્યો. કૃષ્ણે કારીગરી કીધી ॥૪૩॥ કઉરવે કહ્યું લઇ જાઓપાછાં પાંચવાનિ પકવાન; બીજું ત્રીજુ કાંઈ ખાવું નથી, શાક મુકો ભગવાન ॥૪૪॥ પ્રભુ કહે જોઇએ જેટલું, તેટલું માગી લેજો દુરીયોધન કહે શાક તમારૂં, સઘળુ મુકી દેજો ॥ ૪૫ ॥ સ્વાદજ લાગે તેમજ માગે મુકે છે ભગવાન; અવીવેકી શાક આરોગે, અંધ તણા સંતાન ॥ ૪૬ ॥ જમતા જમતા વિખાણ કરે; આજ સુંદીર રસોઇ; ઓ બળદેવ બલીહારી જઇએ ચાતુર રાંધનાર કોઈ ॥૪૭॥ બળદેવ કહે કૃષ્ણ અમારા, રાંધ્યું સરમે લેવાઇ; કૃષ્ણ કહે કોનું કરવું તું, અમારા પણ વેવાઇ ॥૪૮॥ દુરીયોધન કહે ઓરે મામા;સારી રસોઇ કરે શામ;આપણા ઘરમાં રાંધવા જોઇએ, કૃષ્ણ સરખો ગુલામ ॥ ૪૯ ॥ અજ્ઞાની જીવ દુષ્ટ મતીનો, બોલે ફાવે તેમ;માયાવી શાક ઘણું ખાધું ગળા લગી આવ્યું એમ ॥૫૦॥ પછી સરવે જમી ઉઠયા; બળદેવે મુખવાસ આલ્યા રસોઇના વખાણ કરતા જાનીવાસે ચાલ્યા ॥૫૧॥ એવામાં તો રાત્રી પડી, વીતી ગયો દન, દરવાજા નગ્રના બંધ થયા, સરવે કર્યું સયન ॥ ૫૨ ॥ ॥ વલણ ॥ એવે મધ્ય રાત્રી થઇ, ઉઠયો ભીમ કુમાર વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે નિકળ્યો ભોંયરા બહાર.

કડવું ૩૪ રાગ અહોરાયજીનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજેરાય, વિસ્તારી તજને સંભળાવું. સુરેખાહરણ મહીમાય, અહોરાયજી સુણિયે ॥ ૧ ॥ ગરોર ગછ મેદાનમાં બેઠો, છુટા મેલ્યા કેશ; એટલે એની માયા ઉપડિ, પુરણ કર્યો પ્રવેશ અ૦ ॥ ૨ ॥ માયાવિનિ માયા જબરિ હલાવિ હલાયા શાક જમી સુતા છે તેના, પેટમાં ધુડધુડ થાય. અ૦ ॥૩॥ કઇના મોઢામાં

મોળ વછુટી,નીકળતુ બહુ થુંક; કે જણાને આંકડી આવી, કઇનેચાલી ચુંક અ. ॥ ૪ ॥ અકળાઇ સરવે ઉઠયા, પુરણ દુખમાં પેઠા; આંતરડાં દોવાવા લાગ્યાં, કઇ જન ઓકવા બેઠા અ, ॥ ૫ ॥ ખરળ ખરળ સો ઓકવા લાગ્યા, પુરા મળ્યાં પાપ; મ્હોંમાંથી નીકળે ચકલાં ઉદરડાં વંદા વિંછીને સાપ અ ॥ ૬ ॥ ઘરોડીઓને કાન ખજુરા; ખીશકોલા નીકળી પડતાં, ચાકરણોને ચામાચીડીયા, બ્હાર પડી તરફડતાં અ. ॥ ૭ ॥ એવું એવું જોઇ ભય પામે, પોકારે છે બાપ; અડધા પેટમાં અડધા બારણે;લબડે મોટા સાપ,અ,॥૮॥ એવું જોઇને ત્રાસ પામીને.પાડે પોકા ઘોક; હોકારા થવા તેથી જાગ્યું, આખા ગામનું લોક. અ. ॥ ૯ ॥ જુગદીશ જાગ્યા કહેવા લાગ્યા, સરવે તતપર થઇયે; ચાલો લોકો વણ પઇશાનો તમાશો જોવા જઇએ. અ,॥૧૦॥ પ્રભુ આવ્યા લોકોને લાવ્યા, દોડયા આવ્યા બળદેવ; ઓરે વેવાઇ દ્વાર ઉઘોડો, તોફાનની શી ટેવ. અ. ॥૧૧॥ પણ બારણા ત્યાં કોણ ઉઘાડે. ઓકા ઓકજ થાય; કંઇકંઇ લોટા ભરિને નાસે, ત્યાંને ત્યાં બેશી જાય.અ. ॥૧૨॥ તેથી અતીશે દુરગંધ ઉડે, ઓકી મુઆ વડીચાર; જીવજંતુ દેખીદેખીને; ત્રાસ્યાઅપરમપાર અ; ॥ ૧૩॥ આંતરડાં ઓકીને દોવાયા માયાવિનો આકોપ,ખરેખરી શીક્ષા કરીને, માયા કીધી લોપ. ॥ ૧૪ ॥ ન મળે ઓકેલું જીવ જંતુ, ધીરજ વળી લગાર; બળદેવની બહુ બુમો સુણિ, ત્યારે ઉઘડયાં દ્વાર અ. ॥ ૧૫ ॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, લેવાનો છે લાહાવો; બારણે શા સારૂ ઉભા છો, સઉ લોક અંદર આવો ॥ ૧૬ ॥ તવ બળદેવનેબહુ રીસવ્યાપી, બોલ્યા કૃષ્ણ શું એમ; ઉપર રહી મશકરી કરાવે, ભાઇ તું આવ્યો કેમ.અ. ॥૧૭॥ તુંતો ઘેરજા ભાઇ તારે, તવબોલ્યા ભગવાન; શા ઉપર સપડાવોછો અમને, આશુ નીત તોફાન. અ૦॥૧૮॥ સપુત વેવાઇ શોધી લાવ્યા છો, જ્યાં ને ત્યાં વાત ગવાઇ; રાત પડેને હોબાળો નીત્યે, આતે શી નાગી ભવાઇ અ. ॥ ૧૯ ॥ એકેદિન ઉંઘવા નવ દીધા, ફજેતી બહુ સસ્તી; આવું અહીં નીત્યે નહી ફાવે. ઉજડછેકે વસ્તી.અ. ॥ ૨૦ ॥ તમાશો થાશે સઉ જોવા જાશે, જગતનો છે ધારો; તે કરતાં તોફાન કરે, વેવાઇઓનેવારો. અ. ॥૨૧॥ બળદેવજી ઝખવાણા પડીયા;ગયા વેવાઇ પાસ; શું હતું તે આજ બુમો પાડી, શો પડયો તમને ત્રાશ. અ. ॥૨૨॥ દુર્યોધન કહે ઓ વેવાઇ. પોકાર્યા અમે બાપ; અમને સહુને થઇ ગઇ ઉલટી, નીકળ્યા મ્હોંમાંથી સાપ. અ. ॥ ૨૩ ॥ બળદેવજી કહે બતાવો મુને, કરોછો તમે નવાઇ; કાંઇ નથી ને બુમો પાડોછો, મા

ડી મીથ્યા ભવાઇ. અ ॥ ૨૪ ॥ તમે તમારે કાલ સવારે, છાબજ મોકલી દેજો; પછી વરઘોડો ચઢાવી આવિ વર પરણાવી લેજો. અ. ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને પાછા વળીયા, સઉ લોક ગયું ઘેર; છત્રપતી કહે ઓરે મા મા, ફજેતી થઇ બહુ પેર. અ. ॥ ૨૭ ॥ મામો કહે મુઇ ફજેતી, ભુખે જીવડો જાય; રાત્રીએ ખીચડી ઓરાવિ, એકલા શકુ ખાય. અ. ॥૨૭॥ પછી સરવે શયન કીધું, થયો પ્રાતસકાળ; તવ અંતરધ્યાન થઇનેગયા ભોંયરે શ્રી ગોપાળ. અ. ॥ ૨૮ ॥ બે ભાઇ સુતા તેને જગાડયા, બોલ્યા જુગજીવન; વીવેક હોય તો છાબ કન્યાને, આપો ભીમના તન. અ.॥૨૯॥ ઘટોરગછ કહે રીતી બતાવો, પ્રભુ કહે ત્યાર થાઓ; ભાનુમતીનું સ્વરૂપ ધરીને, વેવાઇને ઘેર જાઓ. અ. ॥ ૩૦ ॥ જોડે બીજી નારીયો લેવી ગાતાં જવું સહુ સાથ, વસ્ત્રને આભુશણ ભરેલી છાબ લેવી તમહાથ અ. ॥ ૩૧ ॥ ગાતાં ગાતા મંડપે જવું, વહેવણે વહેવણો ગાય; તમારે તો છાબ લેઇને, બેસવું મંડપ માંય. અ. ॥ ૩૨ ॥ પછી સુરેખા કન્યા આવી, છાબ બધી લઇજાશે; તે મુકી આવિને ખોળામાં, બેસવાની તમ પાસે અ. ॥ ૩૩ ॥ એ રીતી છે છાબ આપવાની, બોલ્યો ભીમનો તન; કરશું વટ વહેવાર સઘળો, ઓરે જુગજીવન, અ. ॥ ૩૪ ॥ એટલે પ્રભુ વીદાય થયા, ઉઠયો માયાવિ ભુપ;છાબદેવા જવાને ધરીયું, ભાનુમતીનુ રૂપ, અ. ॥ ૩૫ ॥ એકશોને છ દઇત્ય બનાવ્યા, માયાવિ કુંમાર; એક દઇતની છાબ બનાવી, ભર્યા વસ્ત્ર શણગાર. અ. ॥ ૩૬ ॥ એકસોને પાંચ રાક્ષસ રહ્યા, તેની કરી ફંડ ફેરા; નવાણું ભાઇનીનારા નવાણુ, છ કારભારી કેરી. અ. ॥ ૩૭ ॥ પોતે ભાનુમતી થયેલો, ખેલજ કીધો ત્યાંય, છાબ લઇ લોપ થઇને પડીયો; દ્વારીકાં નગ્રનિ માંય. અ. ॥ ૩૮ ॥ ગાતાગાતા મંડપ ભણી, ચાલ્યા ઉલટ લાવિ; બળદેવને ત્યાં ખબર પોહોચી, છાબ આપવા આવી. અ. ॥ ૩૯ ॥ બળદેવની નારી રેવંતી, તે કહે ધારો ખોટો; અત્યારમાં સૌ ઉભા રો ગાવા મોટાનો ચાલ મોહોટો. અ. ॥ ૪૦ ॥ વળણ ॥ એમ કહી જદુકુળની, ભેગી કીધી નાર; ગીતાં ગાતી આવતી, તેનો કરૂં વીસ્તાર.

કડવું ૨૨ રાગ ધુમારશી ધોળનો.

આનીહાંરે રૂડો વીવા માંડીયો, ટેક. ॥ હવે વઇશમ પાયે રૂષી બોલીયા, તુંતો સુણ જનમેજે ભુપાળ; ૨, છાબ લઇ સાસુ થઇ ચાલીયો,

એતો માયાવિ ભિમનો બાળ. રૂ૦ ॥ ૧ ॥ જાતાં જાતાં મળ્યું લોક ગામનું, એને ભાનુમતી સઉ જાણે. રૂ૦ રાણિ ઠમકેને ઝમકે ચાલતી છેડો ખેંચીને ઘુંઘટ તાણે, રૂ૦ ॥ ૨ ॥ ગાતી ગાતિ આવિ સહુ સુંદરી, પુરા પ્રેમે મંડપમાં પેઠી રૂ૦ છાબ ગ્રહિ ભાનુમતિ ભામની. ગાદી તકીયે જઇને બેઠી. રૂ૦ ॥ ૩ ॥ તવ રેવંતીજી ઘરમાં ગઇ, કહ્યું બેટી પહેરી ઓઢી જાઓ; રૂ૦ તારિ સાસુજી છાબ દે તુજને, તે તો લઇને ઘરમાં આવો. રૂ૦ ॥૪॥ તવ સુરેખા કન્યા સંચરી, એને પુરણ ઉલટ વ્યાપી, રૂ૦ ગટોરગછે બોલાવી ભાવથી; કન્યાના કરમાં છાબ આપી રૂ૦ ॥ ૫ ॥ તેતો લઇને ઘરમાં પરવરી; માયે વધાવી ધરિ ઉમંગ. રૂ૦ છાબ લઇ કહ્યું બેટી સંચરો, બેસો જઇ સાસુને ઉછંગ. રૂ૦ ॥ ૬ ॥ તવ સુરેખા ત્યાંથી પાછી વળી, આને કહે મંડપમાં પેઠી, રૂ૦ સાસુ થઇને બેઠો સુત ભીમનો, તેના ખોળામાં આવીને બેઠી. રૂ૦ ॥ ૭ ॥ સુરેખા કહે સાસુજી માહારા, તમ સંગ દીવસ આવ્યો રૂડો. રૂ૦ ગટોરગછે મનમાં વીચાર્યું; નથી સાસુજી હું છું સાસુડો, રૂ૦ ॥ ૮ ॥ પછી ગટોરગછ કહે વહુ સારૂ, ચાલો આપણે ઉભારઇયે, રૂ. કેવો મહેલ છે તાહારા તાત્તનો, મને દેખાડ જોવાને જઇયે. રૂ૦ ॥ ૯ ॥ તવ સુરેખા કન્યા ઉભી થઇ, ઝાલ્યો સાસુજી કેરો હાથ. રૂ૦ વાતો કરતાં ગયાં બેઉ મેહેલમાં પેહેલો માળ જોવા ચઢ્યા સાથ. રૂ૦ ॥ ૧૦ ॥ નીરખી જાળી બાહારિ અટારીયો. જોતાં જોતાં બીજે માળ જાય. રૂ૦ નીચે કરેલી માયાવિ કામની, તેતો જદુનારી સામી આય. રૂ૦ ॥ ૧૧ ॥ એવે બીજો ત્રીજોમાળ નીરખી. ગયા ચોથેને પાંચમે માળ. રૂ૦ પછી છઠોને સાતમો નીરખ્યો, ગયાં ધાબામાં ધાબુ વીસાળ. રૂ૦ ॥ ૧૨ ॥ એતો અગાશી ગગનમાં ગાજતી, ત્યાંતો શીતળ વાયુ વ્હાય. રૂ૦ દીસે નગ્રને વડબધું ત્યાં થકી, વળિ અશોક બાગ દેખાય રૂ. ॥ ૧૩ ॥ તવ ગટોરગછે વિચારિયું, નથી અહીં કોઇ કાળો કાગ; રૂ૦ મ્હારિ સુરેખા ભાભીછે એકલી, ભલો લેઇ જવાનો છે લાગ રૂ૦ ॥ ૧૪ ॥ વલણ ॥ છે લાગ લેઇ જવા તણો, ભુલુંતો મુજ ભોગ; વલ્લભ વદે વિચારિ ફરિ બેસે નહી જોગ.

કડવું ૩૬ રાગ સવઇયા ઝડપથી.

એમ વિચારિ ચીર કાઢ્યું, કટી કસીને બાંધે; આવોરે લાડકડી ભાભી, કહીને લિધી ખાંધે ॥ ૧ ॥ વાયુને વંટોળ કીધો, વિજળિનો ચ-

મકારઃ ગરજના કરિ ગગને ચઢીયો, ભીમ તણા કુમાર ॥ ૩ ॥ બાગમાં પડી ભોંયરા વિશે, સુરસપાટે આવ્યોઃ ક્યાં ગયા અભીમન્યુ ભાઇ, ભાભી લાડકડી લાવ્યો ॥૩॥ એમ કહિ જઇ પાસે બેસાડી, ગભરાઈ સરેખાયઃ અભિમન્યુને ઓળખ્યો, ને રડવા લાગી ત્યાંય ॥ ૪ ॥ મારા રડ્યા મારા પીટ્યા, કરમ હિણા કહાવ્યા; બોલાવું મારા બાપને તમે, કેમ મને હરા લાવ્યા ॥ ૫ ॥ ઓળખ્યો આ જુનો વર મ્હારો, કહીને નાંખી ચીસ; મ્હારા તાતને તેડાવિને, છેદાવું તમ શીશ ॥૬॥ ગટોર ગછે મન વિચાર્યું, જાણી જશે કોઇ વાત; પાર નહિ પડે ખેલ ધારેલો થાશે અતી ઉત્પાત ॥ ૮ ॥ એમ જાણી સમજાવવા લાગ્યો, સુરેખાને એમ આવો રૂપાળો વર મુકીને, પેલાને મોહ્યાં કેમ ॥ ૮ ॥ કન્યા ગાળો દેવા લાગી, તમને પોહોચાડુ હેઠ; ગટોરગછ કહે ગાળો ન દેસો, હું તો તમારો જેઠ ॥ ૯ ॥ છાનાંમાનાં આને પરણો, સંસારનુ સુખ માણો; હુંકારો મુજને નવ કરીયે, મારી લાજ તમે તાણો ॥ તેમ તેમ ગાળો દેવા લાગી, રૂવે અપરમપાર; ચાંટા કહાડે બરકા પાડે, નાની વયની નાર ॥ ૧૦ ॥ ગટોરગછે શીશ પછાડી, કીધા રાક્ષસ ચાર; અર્ધવ મુખા કારમા કાળા, દંત લાંબા ગજ ચાર ॥ ૧૨ ॥ ગોળ ગોળા ગોળા જેવા ડોળા પોહોળાં મોહો કદરૂપ; ભારે ભયંકર દઇતો દેખી, કન્યા થઇ ગઈ ચુપ ॥ ૧૩ ॥ રાક્ષસો કહે ખાઇ જઈશું થનારૂં હોય તે થાય; સુરેખા કહે જેઠ મ્હારા, તમને લાગુ પાય ॥ ૧૪ ॥ આ રડયા મને ખાઇ જવા ના, રંક ભાભી ઉગારો, મુઓ પેલો વર લખમણો, આ વર મ્હારો સારો ॥ ૧૫ ॥ અભીમન્યુ તવ હશી પડયો બોલ્યો ગટોરગછ એમ; કબુલ કરે છે કન્યા વરને પાપીઓ ખાઓછો કેમ ॥ ૧૬ ॥ ખબડદાર કોઇ નવ ખાસો, પાસેને પાસે ડરજો એ કન્યા બુમો પાડે, તો એક કોળીયો કરજો ॥ ૧૭ ॥ પછિ કહ્યું અભિમન્યુને, ઓ વિરા હું જાઉં, કન્યાનિ ત્યાં બુમો પડસે, જઇ સુરેખા થાઉં ॥ ૧૮ ॥ આશાભરેલો વર આવ્યો છે કન્યા વના વળે પાનોઃ મ્હારિ તમે ચીન્તા નવ કરશો, કોઇ વાતે નથી કાચો ॥૧૯॥ સુરેખા કહે જેઠ મ્હારા, રાક્ષસ લેતા જોવો; નહી તો મુજને ખાઇ જવાના કાંઇક દયા લાવો ॥ ૨૭ ॥ ગટોરગછ કહે નહી ખાય તમને બોલ્યા વિના કોઈ વાર; સુરેખા કહે ડાહી થઇશ હું; બોલીશ નહી લગાર ॥ ૨૧ ॥ બેશીશ તમારા ભાઈ પાસે, પછિ રડયા શું ખાસે; માયાવિ કહે એવાં ડાહ્યા થઇ બેસો ભરથાર પાસે ॥ ૨૨ ॥ એ-

મ કહીને બ્હાર નીકળીયો, ઉડી આકાશે ચડીયો; શુદ્ધ સુરેખાનું રૂપ ધરીને જઇ ધાબામાં પડીયો ॥ ૨૩ ॥ પછી પોતે છાબ લોપ કીધિ, લોપ કરી બધી નાર; માયાવિ ખેલ કરેલો તે, રાખ્યો નહી લગાર. ॥ ૨૪ ॥ બાવરી બની જદુકુળ નારી, વહેવાણો મઇ કયાંય; છાબ આવેલી જોવા ગઇ તો તે ન મળે ઘરમાંય. ॥ ૨૫ ॥ તવ સહુ સુંદરી કહેવા લાગી, આતો કઉતક કહાવ્યું; ગાંડા જેવા આવા લાગ્યા, નિશ્ચે સપનું આવ્યું. ॥ ૨૬ ॥ રેવંતી કહે શાનું સપનું, આયું છે લાડે કોડે; સુરેખા ગઇ છે મ્હેલ જોવા, એની સાસુ જોડે. ॥ ૨૭ ॥ અરેરે તેનો તપાસ કરું કહી મેહેલમાં દોડી; ઓરે સુરેખા, ઓરે સુરેખા, ઓરે લાડકી છોડી ॥ ૨૮ ॥ મેડા ઉપર ચઢવા લાગી, વાંટા કાઢી બોલાવિ; ઓમા ઓમા કરતી કરતી સામી સુરેખા આવિ. ॥ ૨૯ ॥ ચોથે માળે ભેગાં થયાં, મા દીકરી તે ઘડી; ઓ માતા મુને બિક લાગી; કહીને બાઝી પડી. ॥ ૩૦ ॥ રેવંતીયે હૃદે ચાપી, નીચે તેડી લાવિ; પ્રભુ કેરિ પ્રેમદા સૌ; ખબર પુછવા આવી. ॥ ૩૧ ॥ રેવંતી કહે દીકરિ મ્હારી, તારા જીવને કેમ; ગટારગછ કહે કાળજુ મ્હારૂં, ધડકયા કરે જેમ તેમ. ॥ ૩૨ ॥ સઉ કહે તારિ સાસુ કયાં ગઇ કેવું બની ગયું કામ; ગટારગછ કહે ઉંચી ઉડીને; ચાલી ગઇ એ આમ. ॥ ૩૩॥ આમા મ્હારા પેટમાં તો, મરવાનો ભય લાગે; જીવ ઘણો ગભરાય છે મ્હારો, જાણે કોઇ હાડ ભાગે. ॥ ૩૪ ॥ રેવંતી તવ રડવા લાગી, ચોધાર આંસુ પાડી; પથારી કરી સુરેખાને, સાત્રવિને સુવાડી ॥ ૩૫ ॥ અરેરે જોશીને બોલાવો, જોવરાવો કોઇ જોશ દોરા કરાવો, ચીઠી કરાવો શો દીકરાનો દોશ ॥ ૩૬ ॥ ભુઓ બોલાવો જતી બોલાવો, કોઇને દાણા દેખાડો; દ્રષ્ટી બાંધો નજર ઉતારો, લાડકડીને ઊઠાડો. ॥૩૭॥ એટલે અતી દોડા દોડ ચાલી, કન્યા મરડે મુખ; મોંઘાઇ માટે ખાય ગોઠમડાં, સૌ કહે દારૂણ દુખ. ॥૩૮॥ બળદેવજી ત્યાં ધાઇ આવ્યા, બહુ ચીંતામાં પેઠા;ઉદાશ પામી લેલાટ કર દઇ, સુરેખા પાસે બેઠા. ॥ ૩૯ ॥ ઉતારે ઉતાર નજર બાંધે, કરાવે દોરા ચીઠી;લગન વેળા વીઘન આવ્યાં, દીકરી દુખી દીઠી ॥ ૪૦ ॥ એવામાં શ્રી કૃષ્ણ આવ્યા, સેજ સ્વભાવે ત્યાંય; કન્યાને ઓળખી પાછા વળીયા, ઉભા ન રહેવું કાંય, ॥ ૪૧ ॥ એવામાં સુરેખા બોલી, બળદેવ પ્રત્યે વચન; કૃષ્ણ કાકાને પાછા બોલાવો, ખોળે બેઠાનું મન. ॥૪૨॥ બળદેવજીએ બુમ પાડી, પાછા વળો મમ ભ્રાત; તમારે ઉછંગ બેટી બેસાડો, ટાઢી મીઠી

કરે વાત ॥૪૩॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે કામછે મ્હારે,તવ બળદેવને રીસ વ્યાપી; મારે ખોળે મોટાં કીધા, બાળક તારા અદ્યાપી ॥ ૪૪ ॥ તે બધું મ્હારૂં છુટી પડિયું, દીકરી નથી સુખી, તેથી ખોળે બેસવા માગ્યું; શું જશે ખોળો દુખી ॥ ૪૫ ॥ એવું કહ્યું તવ કૃષ્ણજી આવ્યા; બોલાવી રૂડે રંગ, આવ્ય સુરેખા કહીને બેસાડિ; હરજીએ ઉછંગ ॥ ૪૬ ॥ પછી છાનુમાનું કહ્યું, પોતે સુંદરશામ; તું તારે કર કરતો હોય તે. ન લઇશ મારૂ નામ ॥ ૪૭ ॥ મુજ ઉપર રાખવિ મહેરબાની, જાણિતો તુજથી કાંપે; ગટોરગછ કહે તમારી નારીઓ, કેવા ચરણ શીશ ચાંપે ॥ ૪૮ ॥ કૃષ્ણ કહે ફાવે તેમ કરજે, તારો દીવસ છે ઘેર; ઉછંગથી ગટોરગછ ઉઠયો, પછી બોલ્યો સુખ ભેર ॥૪૯॥ પીતાજી હવે ઠીક થયું છે, જાઓ સૌ સૌને ઠામ; એમ કહી પથારીમાં સુતો, લેશો નહી મુજ નામ ॥૫૦॥ એટલે સરવે વેરાઇ ગયું બોલી રેવંતી એમ; ઓ દીકરિ તને ખાવા આપું, શું ખાધા પર પ્રેમ ॥૫૧॥ વલણ ॥ ખાવા માગો દીકરી, તો મન ખુશી થાય; કહે વલ્લભ એમ કરગરે સુરેખાની માય.

કડવું ૩૭ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત રાયના તન બોલ્યો ગટોરગછ હું ખાઉં, લાવો કુંચિયો ઓરડે જાઉં ॥ ૧ ॥ ભર્યાં પકવાન જાનૈયા કાજ, અમે તો તેમાંથી ખાઉં આજ; તવ માતાને ઉલટ વ્યાપી તેને ઓરડાની કુંચીયો આપી ॥૨॥ તવ માયાવિ ઓરડે ગયો, દીઠાં પકવાન ખુશી થયો; એણે માયા રચો તે વાર, કીધા દૈત્ય એક હજાર ॥૩॥ તેમાં પાંચશે ટોપલા કીધાઃ પકવાનો ભરાવી દીધાં; રહ્યા રાક્ષસ પાંચસે જેહ, ઉપડાવ્યા તેને શીર તેહ ॥ ૪ ॥ પછી ખેલ માયાવિએ કીધા, કરિ અદર્શ મોકલી દીધા; તેતો પહોચાડયા હેડંબા વન, દીધા ઓરડા ભીમના તન ॥ ૫ ॥ હતું તેટલું પકવાન ટાળ્યું, એણે સાફ વાશીદું વાળ્યું; તાળા દેઇને કુંચિયો લીધી. જઇ રેવંતીને દીધી ॥ ૬ ॥ ગયા પકવાન લેઇને જેહ, પોચ્યા હેડંબા વનમાં તેહ; કર્યો ઢગલો પકવાન તણો, તેનો ગંજ ત્યાં વાગ્યો ઘણો ॥ ૭ ॥ બેઠી સુભદ્રા હેડંબાય કહ્યું સેવકે સમજું ત્યાંય; બોલી સુભદ્રા ઓ જેઠાણિ, કયાંથી આણ્યા પકવાન તાણિ ॥ ૮ ॥ કહે હેડંબા સુણો દેરાણિ, લાવ્યા દ્વારીકાંથી દૈત્ય તાણિ, એ તો વેહેવાઇનું મોકલાવ્યું, તમ સારૂં ઢાંકયું આવ્યું

॥૯॥ કહી હસ્યાં દેરાણી જેઠાણી, બેઉ રહ્યા છે ઉલટ આણી; રહયો માયાવી થઇ કન્યાય; બળીભદ્રના ભોવન માંય ॥૧૦॥ તેવે થયો મધ્યાન કાળ, બોલ્યો દુરિયોધન ભુપાળ,ઉઠો નારીયો સરવે જાઓ છાબ જે વહુને આપી આવો ॥૧૧॥ તવ ઉઠી ભાનુમતી રાણી, પેહેર્યાં પોશાક ઉલટ આણી; પછી છાબ કરી તૈયાર. તેમાં ભર્યાં વસ્ત્ર શણગાર ॥૧૨॥ લીધી ભાનુમતીયે હાથ, બીજી પ્રેમદા ચાલી સાથ; ગીત ગાતી સહુ આવી, તવ વેહેવાણોએ બોલાવી ॥૧૩॥ સહુ સામા સામી ગીત ગાતી, બેઠી ભાણુમતી મદ માતી; તવ રેવંતી ઘરમાં ગઇ, ત્યારે સુરેખા ઉભી થઇ ॥ ૧૪ ॥ રેવંતીયે કહ્યું બેટી જાઓ, સાસુ આપે તે છાબ લાવો, બોલ્યો ગરોરગછ મુખ એવું, નહી જાઉં થાય થયું તું તેવું ॥૧૫॥ માયે કહ્યું કાળજાની કાચી; આ તો આવી છે સાસુ સાચી, ત્યારે ચાલ્યો હેડંબા તન, ગયો મંડપ હસ્તે વદન ॥ ૧૬ ॥ જઈ છાબ સાસુ કને લિધી, પોતાની માતને સાંપી દીધી પાછો મંડપમાં પેઠો, ભાનુમતિને ખોળે બેઠો ॥ ૧૭ ॥ તવ ભાનુમતી હરખાણી, વહુ બહુ રૂપાળી જાણી; એણે અણુદિઠાનું દીઠું, જાણે માર મહુડાને મીઠું ॥૧૮॥ વહુ તું નથી રૂપે નરશી, કહી ચાંપે રૂદીયા સરસી વિચાર્યું માયાવીયે એમ, બતાવું સાસુને પ્રેમ ॥ ૧૯ ॥ વ્હાલા લાગો છો કહીને દાબી, બની ગઇ ભાનુમતી રાબી; ભાંગી ગયા એના બધા હાડ, બળ્યું આ કન્યાનું લાડ ॥૨૦॥ તપ્યા નેત્રને તપ્યું શીશ, નાખી રાણિયે કારમી ચીસ; તવ શકુનિ મામાનિ નારિ, એણે ભાનુમતીને વારી ॥૨૧॥ કર્યાં કન્યાયે તુજને લાડ, તેમાં શું ભાગ્યાં તારાં હાડ; એતો છે વહુજી હલેતી, તેમાં શી કરી તેનિ ફજેતી ॥ ૨૨ ॥ કહી ગોદો મારી રીસ ક્રીધી, પોતે વહુને ખોળે લીધી; બોલ્યાં મામીજી વહુ શાણા તારી સાસુમાં નથી બે દાણા ॥ ૨૩ ॥ કહી ચાંપે રૂદીયા સાથ, ત્યારે દીધી માયાવીએ બાથ; મામીજી તમે છો બહુ સારા, મને લાગો છો પ્રાણથી પ્યારા ॥ ૨૪ ॥ કહી દબાવિ દાખવિ રીસ, તવ મામિયે પાડિ ચિસ; એના લોચન તરિ ગયાં, બધા હાડ ચકચુર થયાં ॥ ૨૫ ॥ મુકી દીધી સુરેખાએ મામી,દાબવામા ન રાખી ખામી; પછી ભાનુમતી બોલી એમ હવે બુમ તમે પાડિ કેમ ॥ ૨૬ ॥ બોલિ મામીજી શુણુ રાણિ હવે કન્યાની વાત મેં જાણી; આપણો લક્ષમણો રાંક, તેનો વિચાર કરવો કાંક ॥૨૭॥ બોલિ મુખ મરાડ ભાનુમતી, મને આ કન્યા

ગમતી નથી; કહિ પરણાવ્યા વણ પાછા જઇયે, બળીભદ્રનાં દુશમન થઇયે. ॥ ૨૮ ॥ માટે પરણાવો રીઝી ખીજી; ઘેર જઇને લાવીશું બીજી: બળદેવ તનયા બળદાખે, મ્હારા છોકરાને મારી નાંખે ॥ ૨૯ ॥ એવિ વાતો કરતી ચાલી; ગઇ જાનીવાસે કર ઝાલી; કહાવ્યું બળદેવજીએ આવો, વાજતે ગાજતે વર લાવો. ॥ ૩૦ ॥ તવ બોલીયો અંધ કુમાર; મામા વરને કરો તૈયાર; એને પીઠી ચોળાવો અંગ, કહાડો વરઘોડો ખુબ રંગ. ॥ ૩૧ ॥ વળણ ॥ મામે આપી આગના, આવો સરવે નાર; પીઠી ચોળો પ્રેમથી, હવે ન કરશો વાર. ॥

કડવું ૩૮ મું રાગ ધોળનો.

પીઠીચોળો, પીઠિ ચોળે પ્રીત આણીને; વરરાજાને ચઢાવે અંગોહક પાણીરે ॥ ૧ ॥ અતર ફુલેલ, તેલ શરિરે લોરરે; ગીતાં ગાતી, ગાતી તે શરીયા ઘોયેરે. ॥૨॥ વરરાજાને, હઇયે હરખ નવ માયરે, ઝટપટ કરવા, આવ્યો દુર્યોધન રાયરે ॥૩॥ ઓરે મામા,ટાઢો સ્વભાવ તમારોરે;બાજઠપરથી, વરને ભોંય ઉતારોરે, ॥ ૪ ॥ ઉનું ટાઢું, જળ મંગાવિ દોનેરે, વરરાજાને હવે નવરાવા લ્યોનેરે. ॥ ૫ ॥ તવ તે મામે, ભોમી ઉતારી નવરાવ્યોરે; છત્રપતિ, વસ્ત્ર આભુશણ લાવ્યોરે. ॥ ૬ ॥ મામા ઝટપટ, જાવાનો રાખી ખટકોરે; જામો પ્હેરાવો, વરને ચીરોને પટકોરે. ॥ ૭ ॥ તવ તે મામે, પેહેરાવ્યાં વસ્ત્ર શણગારરે; નાંખ્યા અછોબા, હીરા મોતિના હારરે. ॥ ૮ ॥ એટલે રાયના અનુચર આંગણે આવ્યારે, વરને માટે, ઘોડી શણુગારીને લાવ્યારે. ॥ ૯ ॥ દુરિયોધને,કહ્યુ વરને ઉપાડોરે; વાર ન કરશો, વરરાયને બહાર કહાડોરે ॥ ૧૦ ॥ લાવી તમે ઘોડિ ઉપર બેસાડોરે; પછી સરવે.જાનૈયા રસ્તે પાડોરે. ॥ ૧૧ ॥ મામાયેતો,વરરાયને ઉપાડયોરે; બહાર કાહાડિ, ઘોડી ઉપર બેસાડયોરે. ॥૧૨॥ વરરાજા તો થૈ બેઠો ઠીકા ઠીકરે, બેસતામાં, થઇ છે હસવિસ છીંકરે ॥ ૧૩ ॥ બોલ્યા રાજા, મામા, આ શુકન કેવારે; મામો કહે, જસ લેઇ આવિએ એવારે ॥ ૧૪ ॥ રાય કહે શી, બુદ્ધી તમમાં ભાળુરે, કરો ટપકું, વરરાયને મોહોડે કાળુંરે ॥ ૧૫ ॥ દ્રષ્ટી ન લાગે, પરણી આવે લાડે કોડેરે; એટલે મામે, લાવિને મેંશ ઘશી મોંઢેરે. ॥ ૧૬ ॥ વરરાજાને, શ્રીફળ મુખવાસ આલોરે; સહુ જાનૈયા, વરરાયને લેઇ ચાલોરે આપ્યું શ્રીફળ, પાન તે વરને હાથરે; મોહોડ ઘાલી, પુઠે ઉભી એની માતરે. ॥ ૧૭ ॥

પુંઠે બીજી નારીયો ગાતી જાયરે; ઉતાવળ કરે દુર્યોધન રાયરે ॥ ૧૮ ॥ વલણ ॥ લઈ ચાલો વરરાયરે, કહેછે દુર્યોધન; વદે વલ્લભ સૌ સાંભળો, ઘોડી તણું વરણુન.

કડવું ૩૯ રાગ લક્ષ્મણની ઘોડીનો.

આંની હાંરે લક્ષમણ વરની ઘોડલી ટેક. ॥ રાજાયે દીધી આગનારે, ગરગડિયાં નીસાન; છત્રિસ વાજાં વાગીયાંરે, ચાલી કૌરવ કેરી જાન, લ૦ ॥૧॥ જાનઈયા જોડે જાયછેરે, સાબેલા રૂપવાન સાજન સારૂ શોભતુંરે, બની શોભા સ્વર્ગ સમાન. લ૦ ॥ ૨ ॥ છત્રપતી માંહી માલતોરે. અછકલી નીચ જાત; ફુલી ફુલી થાય ફાળકોરે, ભાનુમતી વરરાજાની માત. લ૦ ॥૩॥ મોહોડ મુસ્તકપર મેલીયોરે, રામનદીવો લાવ્યા નવાણું ભાઈની નારીયોરે, ચાલે ભાનુમતીનિ સાથ. લ૦ ॥૪॥ બાપસરીખો બેટડોરે, લખમણ વર નાદાન; વારે વારે હસ્યા કરેરે, બન્યો બાઘો ચકવો બેભાન. લ૦ ॥ ૫ ॥ ડાફેરા મારે ડગેડગે, જુએ નગરનું લોક;મરડે મોઢાં વર જોઈનેરે, ભીડ ભરાઇ છે અથોક. લ૦ ॥ ૬ ॥ દેખાડે સહુને સાહબીરે, રાજા દુરીયોધન. મુજ જેવો ગ્રહસ્થ કો નથીરે, એવો અભીમાન વસ્યો છે મન. લ૦ ॥ ૭ ॥ શુભ શોભાથી આવિયારે, બળદેવજીને ઘેર; તોરણે વરને રાખીયોરે; પછી પોંખવાની કીધી પેર લ૦ ॥ ૮ ॥ રેવંતી આવી પોંખવારે, વર પોંખ્યાના કોડ, રામન દીવો હાથ માંરે, માથે બત્રીશ ભમરીનો મોહોડ લ૦ ॥ ૯ ॥ ગરગાચાર્ય પોંખાવતારે, લેઇ સામગરી સાર, વરની કને માંમો રહયોરે, બ્રાહ્મણ મંત્રઉચ્ચાર. લ૦ ॥ ૧૭ ॥ ધુંસળ મુસળ રેવૈયો, સરીયો, સંપુટ ત્રાક, એંડી પેંડી ઉતારીનેરે; ટીલું તાંણી આમળીયું નાક, લ૦ ॥ ૧૧ ॥ વળણ ॥ એ રીતે વર પોંખીયો, લીધા મંડળ માંય; બાજઠપર પધરાવીયો બેઠા કૃપાચાર્ય ત્યાંય.

કડવું ૪૦ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયન એણિપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખાહરણ મહીમાય, ॥૧॥ મંડપ માંડવો છે મધ્ય ભાગે, પુર્વ દીશાયે સભાય;જાદવ કઉરવ સૌ ત્યાં બેઠા, મંડપચરચ્યા દેખાય ॥ ૨ ॥ પચીમ દીશા રચી છે સભા, તેમાં બેઠી સહુ નારિ; તે પણ સઘળી ચરચ્યા દેખે, રચનાની બલહારિ ॥ ૩ ॥ ગર્ગાચાર્ય ને કૃપાચાર્ય તે

બેઠા મંડપ માંય; બાજઠ બેઠો છે વરરાજા, શકુની મામા ત્યાંય ॥ ૪ ॥ રેવંતિયે સુરેખાને; કર્યો પીઠી આચાર; કન્યા ચુડો મોજડી પાનેતર, પેહેરાવ્યા તે વાર ॥ ૫ ॥ કન્યા મોઢીયો, માથે મુકયો, કન્યા રૂપ બનાવિ; પ્રદ્યુમને ઉચક્કી લાવિ, મંડપમાં પધરાવી ॥ ૬ ॥ કન્યા પાસે પ્રદ્યુમન બેઠો, પ્રભુ ભય મન લાવે; પુત્ર મ્હારો પાસે હશે તો. કન્યાને નહિ ફાવે ॥ ૭ ॥ એવું જાણી પુરૂશ પુરાણી, બોલ્યા મુખ વચન:સભામાંથી ખાંટા કાહાડી, તેડયો પોતાનો તંન ॥ ૮ ॥ કૃષ્ણ કહે તમે બેસો સભામાં કન્યા કને શોભે નારી; એક દાસીને, બેસાડીને, અતરે આવો વીચારી, ॥૯॥ પ્રદ્યુમને કબુલ કીધું, સત્ય વારતા મન વ્યાપી; દાશીને જઇ પાસે બેસાડી, સહુ સામગરી આપી ॥૧૦॥ પોતે જઇને બેઠો સભામાં,શુભ શોભા દેખાય; વરકન્યાસામસામી મંડપમાં, પટકુળ આગળધરાય. ॥ ૧૧ ॥ હસ્ત મેળવવાનો સમય થયો, વીપ્રને વચને તદાય; આડો પટ તે લઇ લીધો, કીધો હસ્ત મેળાપ ॥ ૧૨ ॥ કન્યાનો કોમળ કર દેખીને, ખુશી થયો વરરાય, મામાયે કહ્યું વરરાજાને કેવી છે કન્યાય ॥ ૧૩ ॥ એટલે હસીને વરરાય બોલ્યો, મુજ પીતા છત્રપતી; પણ મ્હારી નારી ના સરખી, એમને નારી નથી ॥ ૧૪ ॥ ઓ મામા હું ભાગ્યશાળી, મામા કહે સુખ લેજે; છાનો માનો એ કન્યાના, હાથ ઉપર નખ દેજે ॥ ૧૫ ॥ વરરાજા કહે બધુ જાણું છુ, શીખવ્યું છે મુજ મીત્ર: એમ કહિ નખ દેવા લાગ્યો, કરે પ્રેમ ચરીત્ર ॥૧૬ ॥ ગટોરગછે મન વીચાર્યું, પતી ઉપર પ્રેમ ધરીયે; લાડ આપણને કરેછે; તો આપણ લાડ કરીયે ॥ ૧૭॥ એવું જાણીને વરનો પોંચો, દબાવ્યો કરી રીસ આંગળાં હાડ નાંખ્યા ભાગી, વર ઉઠયો પાડી ચીસ ॥ ૧૮ ॥ વળણ ॥ ચીસ પાડી વર ઉઠયો આંસુ નીકળી જાય; વ્યાસ વલ્લભ વદે સાંભળો, શું કહે છે વરરાય.

કડવું ૪૧ મું બિલાવર્િન છાયા.

ઓ મામા મુકાવોરે, જીવ મારો જાય છે; હું તો નહિ પરણુ રે. કન્યા મારી માય છે, ૧ મામો તવ બોલ્યોરે, એવા ગાંડા નવ થઇએ; કન્યા કોમળ અંગનીરે, તેનાથી શુ ડરી જઇએ ॥ ૨ ॥ સમજાવી બેસાડયોરે, રંભા સહુ નજરે જુએ; હોંસ ગઇ ભાગીરે, બેઠો બેઠો વર રૂએ ॥ ૩ ॥ કન્યાયે વિચાર્યું રે, હાડ ભાગ્યું ખરે ખરૂં; રડે છે કેવારનોરે, માટે એને ખુશી કરૂં ॥ ૪ ॥ ઘુઘટ ઉઘેડયોરે દેખાડી કાન્તી કેવી; માન્યની મ્રગા નેણીરે, પુરણીમાના ચંદ્ર જેવિ ॥ ૫ ॥ વર હશિ પડયોરે; મામા

વહુ બહુ સારી; હવે હું તો પરણું રે એતો મા નહી મ્હારી ॥ ૬ ॥ એવી રિતે રાજીરે, વર રાયને કીધો; ઘુંઘટ ગટોરગછેરે, ખુબીકરીખેંચી લીધો ॥ ૭ ॥ પછી પાછું ધાર્યું રે, નરરાયને દેવા દુખ; ઘુંઘટ ઉઘેડયો રે, દેખાડયું મંઝાર મુખ ॥ ૮ ॥ વર થયો ઉભોરે, કન્યા કાળી કહલાડી; પીળા પીળા ડોળારે, આતો રાંડ બીલાડી ॥ ૯ ॥ મામો મુખ બોલ્યો રે, વાત તું કરેછે કેવિ; કન્યાતો રૂપાળીરે, તારિ માબીલાડી જેવી ॥૧૦॥ ખેંચોટી બેસાડયોરે, કન્યા ધારે દેવા દુઃખ;ઘુંઘટ ઉઘાડયોરે; દેખાડયું છે સ્વાન મુખ ॥ ૧૧ ॥ વર થયો ઉભોરે, બાજઠથી પડયો ઉતરી; મામા નહી પરણું રે, જુઓ કન્યા કુતરિ ॥ ૧૨॥ મામે કહ્યું બેશ હેઠોરે, મોઢેથી આળ ભણી; તારિ માછે કુતરિરે, કહી કુખમાં ચોંટી ખણી ॥૧૩॥ તવગુંઘટ ઢાંકયોરે, વરરાયને દેવા દુઃખ; ઘુંઘટ ઉઘાડયોરે, દેખાડયું ગર્ધબ મુખ ॥૧૪॥ વર થયો ઉભોરે, મામા હું તો જઇશમરિ; મ્હારે નથી વરવુ રે આતો છે ખરની ખરિ ॥૧૫॥ મામે હાથ ખેંચ્યોરે, ખોટી વાત કરે કેવિ; માર્યો એકઠોંશોરે, તારિ મા ગર્ધવ જેવિ ॥ ૧૬ ॥ વરને બેસાડયોરે. માયાવિ તો દેછે દુખ; ઘુંઘટ ઉઘેડયોરે, દેખાડયું રાક્ષસમુખ ॥ ૧૭ ॥ વર થયો ઊભોરે, મામા ભારે ભુંડું થશે; આતો રાંડ રાક્ષણીરે, મને તમને ખાઈ જશે ॥ ૧૮ ॥ ભાનુમતી આવિરે, દીકરાનું દુઃખજુએ, બેટા વડિ કષ્ટ વેઠોરે, પાલવથી આંસુ લુએ ॥ ૧૯ ॥ મુને જે વિતેલુ રે, મન મારૂં જાણે છે; મામાજીયે જોયું નથીરે, માટે પક્ષ તાણેછે ॥ ૨૦ ॥ ત્યારે મામો બોલ્યોરે, ગોર ઉતાવળ કરો;કહોના કહો પણરે, છોકરો કંઇબીધો ખરો ॥ ૨૧ ॥ વળણુ ॥ ગોર બેઉ વળતું બોલીયા, કહોશી કરીયે ભુલ; તેથી ઉતાવળ હોય તો કરીએ સરાવ્યા તુલ્ય.

કડવું ૪૨ મું રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહિમાય ॥ ૧ ॥ ઓળો ગોળો ગોર વાળ્યો, ઝટપટ પુરૂં કરવા, વર કન્યાને ઉભાં કિધા, મંગળફેરા ફરવા ॥ ૨ ॥ વરરાય રડતો ઉભો રહયોને, કન્યા ઉભિ આંખ મીંચી; વરના કરતાં દેખાય કન્યા. એક વેહેંતજ નીચી ॥ ૩ ॥ પહેલું મંગળ ફેરો ફેરવ્યા; ફરી ઉભાં નારી નર; આજહે બેઉ ઉભાં રહ્યાં તો, થયાં બરાબર ॥૪॥

સકળ સભા વિસ્મય પામી, કજોડાપણું ગયું; ઉંચાનિચી જરાહતું તે, હવે બરાબર થયું ॥૬॥ હેવે બીજું મંગળ ફરતાં, ટળી માયાની કુંચી; વરરાય નીચો પડી ગયોને; કન્યા થઇ હાથ ઉંચી ॥ ૬ ॥ એવે ત્રીજું મં-ગળ વરત્યું, ફરિ ઉભાં બેઉ સાથ; વરરાજા છેક નિચો પડીયો, કન્યા વધિ બે હાથ ॥૭॥ જોઇ સભાસદ વીસમય પામ્યા, કેમ પડી ગઇ ખોડ, આ વરકન્યા શોભે કેવા; મા દીકરાની જોડ ॥૮॥ તે જોઇને બળદેવજી નું, દાઝયું અંતઃકરણ, નોહ્ય નોહ્ય મારી દીકરી આ, થયું કન્યાનું હરણ ॥ ૯ ॥ આતો છે કોઇ કપટી કન્યા, પુરણ પ્રગટી રીસ; હળમુસળ લેવા ગયા ઘરમાં, છેદું એનું શીશ ॥ ૧૨ ॥ સભામાંથી ઉઠીને નાઠા, ચેતી ગયા ભગવાન; ગટોરગછને ગોવિંદજીયે, તરત બતાવી સાન ॥૧૧॥ સાન કરી સમજાવી દીધો, પોતે જાદવરાય; હવે વિલંબ કાંઇ ન કરતો, તું થઇ જા વિદાય ॥ ૧૨ ॥ તત્ર માયાવી આતુર ચેત્યો, વરરાજાને ઝાલ્યો આવોરે ધણી લાડકવાયા, કહીને બગલમા ઘાલ્યો ॥ ૧૩ ॥ મંડપ ઉપા-ડી માંથે લીધો, હેડંબાને તનઃ વાવંટોળ વીજળી કરીને, ચઢી ગયો ગગન ॥ ૧૪ ॥ અંત્રીક્ષ જઇને ઉભો રહયો; બોલ્યો મુખ વચનઃ સાંભ ળજે સુત અંધ તણા તું, રાજા દુરીયોધન ॥ ૧૫ ॥ રાંડીરાંડના શુકન લેઇ, દ્વારીકામાં તું પેઠો,અરજુન નંદન અભીમન્યું, સુરેખા પરણીબેઠો ॥ ૧૬ ॥ ત્રણ દીવસ તમને વીતાડયું, તેતો મારૂં કામ; હું ભીમસેનનો દીકરો,ગટોરગછ મુજ નામ. ॥૧૭॥ કન્યા લઇ નાશી નથી જાવું;છું ક્ષત્રી સંતાનઃ વરવું હોયતો આવજો, સરવે બાગ તણે મેદાન ॥ ૧૮ ॥ તવ દુરીયોધને બુમ પાડી; સીદ ભાગે વરસુત્ર; ઓ ભીમસેનના દીકરાતું, આપ મ્હારો પુત્ર ॥૧૯॥ એવું સાંભળી ગટોરગછે, વરને બગલથી લી-ધો; પરણજે તું તારી માને કહીને નાંખી દીધો ॥ ૨૦ ॥ શેત્રકોએ અધ્ધર ઝીલ્યો, કુંવર થરથર કાંપ્યો; દુરિયોધને ખોળામાં લેઇ, રૂદીયા સરસો ચાંપ્યો ॥ ૨૧ ॥ ઓ બેટા શું શું દુઃખ પડીયું, બોલ્યો લખમણ એમ; વારે વારે મેં કહ્યું મામાને, તોહે ન આવ્યો વ્હેમ ॥ ૨૨ ॥ ચાર પ્રકાર રૂપ બતાવ્યા; મામાયે જુઠું જાણ્યું; રડિ રડિ ઘણુ કહ્યું પણ, મનમાં કાંઇ ન આણ્યું ॥૨૩॥ દુરિયોધન કહે ધીક્કાર મામા,વરસ પડયાં સહુ છુટી; રડિ રડિને છોકરે કહ્યુ, તોહે માનિ વાત જુઠી ॥ ૨૪॥ મામો કહે શું વાંકો વળીને, જોવું કન્યાનુ વાનઃ શા સારૂ મને ઠબકો દેછે મુ ઓ વર બળી જાન ॥ ૨૫ ॥ એટલામાં બળદેવજી આવ્યા, હળમુશળ

લેઇ હાથ, કયાં ગઇરે કારમી કન્યા, તવ બોલ્યો ભુનાથ ॥ ૨૬ ॥ એ હળધારી ન્હોય એ કન્યા, ભીમ તણો એ તન; સુરેખાને પરણિ બેઠો નર સુત અભેમન ॥ ૨૭ ॥ ગટોત્કચ્છ છે નામ એનું, કન્યાનું સ્વરૂપ કીધું; હાથી ઘોડા ઘરેણું આપી, અમ ધન લુંટી લીધું ॥ ૨૮ ॥ એવું સાંભળી બળદેવ બોલ્યા, સાંભળો કૃષ્ણવીર, જ્યારે ને ત્યારે પાન્ડવ નડે, ઓરે શામ શરીર ॥ ૨૯॥ પાન્ડવને તેં પેંધા પાડયા, ભગની લેવા દેને; ભગની તેડવા ભીમ આવ્યો, તે ગયો ખુબ ખાઇને ॥ ૩૦ ॥ વળી પાછો સહદેવ આવ્યો, બાઝી ગયો બહુ થઇને, વળી અભીમન્યું યુ-દ્ધે આવ્યો, દાનવ શરણે લઇને ॥ ૩૧ ॥ આજતો આવ્યો પુત્ર ભીમનો કર્યું કન્યાનું હરણ; હવે તેનું કેમ કરવું, ઓરે અસરણા સરણ ॥ ૩૨ ॥ પ્રભુ કહે કે કેમ કરવું તું, જેવી તમારી મરજી; તવ બળદેવ કહે લુગ-ડાં પહેરો, યુધ્ધે ચડવું હરજી ॥૩૩ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે લ્યો પહેરી આવું, કહિને ઘરમાં ગયા; એવામાં દુરીયોધન બોલ્યો; જાદવ નો ત્યાર થયા ॥ ૩૪ ॥ એ ભીસ્મ દાદા એ દ્રોણ ગુરૂ, જુઓ વાળ્યો આડો આંક; કન્યા લીધિ લક્ષ્મણાની, આજ જુઓ કોનો વાંક ॥ ૩૫ ॥ દ્રોણ ગુરૂ કહે વાંક એમનો, કરવું હોય તે કરો, છત્રપતીયે આજ્ઞા દીધી, આયુ-દ્ધ સરવે ધરો ॥ ૩૬ ॥ ગોર કૃપાચાર્ય અશ્વસ્થામા, દ્રોણ ને ભીસ્મ પીતાય; વિચાર કરવા લાગ્યા બેશી, એકાંત સભામાંય ॥ ૩૭ ॥ દ્રોણ કહે કેમ કરશું દાદા, છોકરાં આડો આંક; ભીસ્મપીતા કહે ન્યાય કરો તો, નહી છોકરાંનો વાંક ॥ ૩૮ ॥ પ્રથમ કન્યા એ છોકરાની, બળદેવે ગાંડાઇ કીધી; પણ દુરીયોધને કુટુંબીની, કહો કેમ કન્યા લીધી ॥ ૩૯॥ આરતીયોતો આંધળો હોયે, બળદેવજીતો તેવા; પણ કોરવોએ કન્યા ને; કબુલ કરનાર કેવા ॥ ૪૦ ॥ અભીમન્યુએ અભીમન્યુનિ; તારણિ લીધી તાણિ, શું તે લેવા દે બીજાને, પોતાનું ખુએ પાણી ॥ ૪૧ ॥ બે છોકરે વ્યાજબી કર્યું છે, તવ કહ્યું કૃપાચાર; લોકો કહેશે પરણાવ્યા વિના, રહ્યા ગંગા કુમાર ॥ ૪૨ ॥ જગતની રીતી પ્રમાણે; બાનૈયાને લાજ; કેહેણી થાશે આપણે માથે, વિચારો ભીસ્મ મહારાજ ॥ ૪૩ ॥ ભીસ્મ પીતા કહે તમે વીચારો, ઓરે ગોર ગુરૂ આજ; આપણું રહેને પરનુ પરણે, તો જાય જગતમાં લાજ ॥ ૪૪ ॥ અભીમન્યુ પણ આપણું છોરૂં, તેથી રાજી થઇયે; ઠાલા પાછા વળતા નથી, પરણાવીને જઇયે ॥ ૪૫ ॥ આખિરે કન્યા ઘરમાંને ઘરમાં, નથી ગઇ પરઘેર; દ્રોણ કહે તે વ્યાજબી કહો છો, હવે શી કરવિ પેર ॥ ૪૬ ॥ કૌરવ જાદવ ભેગા

થઇને, બે છોકરાને નડશે; આપણને યુદ્ધમાં સંગ લેશે; ત્યાંતો વઢવું પડશે ॥૪૭॥ તે માટે આપણે કેમ કરવું. એરે ભીસ્મ પીતાય; આપણ છતાં છોકરાને મારે તો અણઘટતું દેખાય ॥૪૮॥ ભીસ્મપીતા કહે આપણે સહુની સાથે યુદ્ધમાં જાવું, સામા મોરચા બાંધ્યા પછી,આપણે અળગા થાવું ॥૪૯॥ આપણે ચારે સત્ય પુરૂશોએ, યુદ્ધથી કોરાણે રહેવા; બળદેવ કૃષ્ણને બોલાવીને, આપાણું પાસે લેવા ॥ ૫૦ ॥ કહેવું કે નાના છોકરા સાથે, આપણું એ નહી કામ; જાદવ કઉરવ નથી ઓછા કરવા દો સંગ્રામ ॥ ૫૧ ॥ એમ સમજાવિ આપણી પાસે, રાખવા કબજે કરી; છોકરા નથી હારે એવા, વઢવાના સુર ભરી ॥ ૫૨ ॥ તે કરતાં બળદેવને કષ્ણ, ઉપડશે જે વારે; છોકરાની પક્ષ આપણે કરવિ; સામા થવું તે વારે ॥૫૩॥ એમ ચારે જણે સંતલસ કીધી, એવામાં દુરીયોધન; પોતાના યોદ્ધાને આજ્ઞા કીધી, તઇયાર થાઓ સહુ જન ॥૫૪॥ એમ કરવા માંડી તૈયારી, જાદવ કૌરવ લોક; ગટોરગછ મંડપ લેઇને, ગયો બાગ અશોક ॥ ૫૫ ॥ ભોંયરા બારણે મંડપ મુકયો, પરણાવવાને સાર; ભોજાઇને આવકાર દેઇ, બોલાવ્યા ભોંયરા બહાર ॥૫૬॥ એક સહસ્ર દઇત્ય બનાવ્યા, વિવેક વાત વિચારી: તેમાંથી પાંચસેં નર કીધા, પાંચસે કીધી નારી ॥૫૭॥ સભા કરીને પુરૂષબેઠા,ગાય છે ગીતાં નારી; એવે નારદને બોલાવ્યા; વરવિશે ગીરધારી ॥૫૮॥ ચુડો પાનેતર કંકુપડો;મીંઢળ નાડાછડી, જે જોઇએ તે સામગરી આપી, નારદ ને તે વડી ॥ ૫૯ ॥ પછી પ્રભુએ આજ્ઞા આપી, અશોક બાગમાં જાવો; મંગળે મંગળે દાન દેઉંછું, વરકન્યા પરણાવો ॥ ૫૯ ॥ તવ નારદજી બાગમાં ગયા, કન્યાયે કીધો શોર,નારદજીને નજરે દેખી આવ્યું પગમાં જોર ॥ ૬૦ ॥ એરે મારા નારદ કાકા; જઇને કહો આ કરણી, મારા તાતને એટલું કહેજો, જાય જુને વર પરણી ॥ ૬૧ ॥ એટલે માયાવિ રાક્ષસ બોલ્યા, હવે ટોળીયો કરિયે; સુરેખા કહે હવે ન બોલું, આવો અભીમન્યુ વરિયે ॥ ૬૩ ॥ નારદ કહે આ વર સારો, બેશ પરણાવિ દેઉ, બેઠા નારદ પરણાવવાને, કારણ કૃષ્ણનું દેવું ॥ ૬૪ ॥ વલણ ॥ કારજ સઘળું કૃષ્ણનું, દે છે કન્યાદાન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, જે સાહાય શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૩ મું રાગ રહેણીનો.

ત્યાંતો સમે વરતે સાવધાન, સોભા ઘણેરીરે; ત્યાંતો દાન દે છે ભગવાન, શોભા ઘણેરિરે ॥ ૧ ॥ એવે રાક્ષણીયો ગીત ગાય, શો, ત્યાં તો હસ્ત મેળાપક થાય, શો ॥ ૨॥ ચોરી પેહેલું મંગળ વરતાય, શો. તે માં ગાયોના દાન અપાય શો. ॥૩॥ પછી બીજું મંગળ વરતાય, શો, તે માં દાશીનાં દાન અપાય, શો. ॥ ૪ ॥ ચોરી ત્રીજું મંગળ વરતાય, શો, તેમાં ભુમીનાં દાન દેવાય, શો ॥ ૫ ॥ ચોરી ચોથું મંગળ વરતાય, શો. તેમાં ભંડાર સહીત અપાય. શો ॥૬॥ પછી રૂપીયા વિંટીયો રમાય, શો; લાગ્યાં વરકન્યા ગોત્રજને પાય, શો ॥ ૭ ॥ વલણ ॥ વર કન્યા પરણી રહ્યાં, પ્રભુએ દીધું દાન; કહે વલ્લભ પછી કૃષ્ણજી, યુદ્ધે થયા સાવધાન

કડવું ૪૪ રાગ સાખી.

વેશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારિ તુજને સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહિમાય ॥ ૧ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ તઇયાર થઇને, હાથ લીધાં હથીયાર, ક્રોધ સ્વરૂપ ધારણ કરીને નીકળીયા ઘર બહાર ॥ ૨ ॥ એક લક્ષ સાઠ સહસ્ર એકાશી, કુંવર કેરી જોડ; હળધારી હળ લઇને આવ્યા, જાદવ છપનક્રોડ ॥ ૩ ॥ દુરીયોધને અગીઆર ક્ષોણી, સેન્યા કીધી ત્યાર; છ કારભારી ને સો ભાઇ, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર ॥૧૦॥ દિધા ડંકા ઉપડયા બંકા, સતવાદીનર ચ્યાર, તે પણ આયુદ્ધ લઇને ચાલ્યા, સૌ સાથે તે વાર ॥ ૫ ॥ વરકન્યા પરણી રહ્યા, નારદ બોલ્યા વાણ; લાવો કુંવર હવે અમને, આપો દક્ષણા દાન ॥ ૬ ॥ ગટોરગછ કહે ભોંયરા વિશે, નગદ નાણું ભરીયું; નારીનાં વસ્ત્રને શણગાર શુદ્ધાં, તમને અરપણ કરીયું ॥ ૭ ॥ નારદજીએ આશીશ દીધી, થયા અંતરધ્યાન; પછી ઉતર્યાં ભોંયરા વીશે, પાંડવના સંતાન ॥ ૮ ॥ કન્યાને જઇને બેસાડી; રાક્ષસ ચોકીમાં ચાર, ગટોરગછ કહે મમ વીરા, નીકળો યુદ્ધે બ્હાર ॥ ૯ ॥ સુરેખા કહે એકલી હું, રહું કેવે પ્રકાર એટલે બનાવી માયાવીયે, નાની છોકરીયો ચાર ॥ ૧૦ ॥ સુરેખાના જે વડી તેતો, જોઇ સુરેખાને ગમે; પાંચે જણીયો ભેગી થઇને, વીવીધ રમત રમે ॥ ૧૧ ॥ પછી બે ભાઇ બ્હાર નિકળીયા, કેવો કરયો વિવે-

ક; માયાવી સત્તરદંત તણો ત્યાં, રથ બનાવ્યો એક. ॥ ૧૨ ॥ તેમાં અભીમન્યુ બીરાજ્યો, સંગ્રામમાં જીવ પેઠો; ઘોડાના અછોડા ઝાલી, માયાવી હાંકવા બેઠો. ॥ ૧૩ ॥ ખરખર ખરખર રથને હાંકયો, ચાલી આવ્યો મેદાન; હીમ્મત રાખી રણમાં ઉભા, યુદ્ધ કરવા બળવાન ॥૧૪॥ એટલે જાદવ કૌરવ આવ્યા, યુદ્ધ સજી મનસુબા; મેદાન વિશે જુદેજુદે જથે જઇને ઉભા. ॥૧૫॥ ભીસ્મ કૃપાચાર્ય અશ્વસ્થામાં, દ્રોણ ગુરૂ બળવાન;તે ચાર જઇને અળગા ઉભા, માહા મોટું મેદાન,॥૧૬॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, ભીસ્મ પીતાશું એમ; ચાર સત્ય પુરૂષે સંપ કરિ, અળગા ઉભા કેમ. ॥૧૭॥ ભીસ્મ પિતા કહે બાળક સાથે આપણે વઢવું ના ઘટે; જો કદી છોકરાં જીતશે તો, તૈયાર છીયે છેટે ॥૧૮॥ જાદવ કૌરવ સેન્યા સાથે. શું બેને નહી જીતે; ચરચા જોવા રહ્યા ઉભા; મોટા મોટાના રીતે. ॥ ૧૯ ॥ તમારે પણ ચરચા જોવા, અળગ રેહેવું જોઇએ; છેવટ સરવે સામા થઇશું, વાંક કાઢે નહી કોઇએ ॥૨૦॥ તવ કૃષ્ણે કહ્યું બળદેવ બંધુ, સમજણની એ વાત; ચાલો એમની સાથે જઇને, ઉભા રહીએ ભ્રાત ॥૨૧॥ એમ વીચારી બંને બંધુ, સતીયા પાસે ગયા; ભીસ્મ પીતાના રથની સાથે,રથ રાખીને રહ્યા ॥૨૨॥ બીસ્મની જોડે રથ પ્રભુનો, પ્રભુ જોડે બળદેવ, બીસ્મ પીતાયે સાનકીધી, રથ ભીડાવો એવ ॥૨૩॥ એટલે ગુરૂરથ હંકારી, બળદેવ પાસે આવ્યા;તેમની જોડે ગોર કૃપાચાર્ય, રથ પોતાનો લાવ્યા ॥૨૫॥ ભીસ્મનીકેડે અશ્વસ્થામાં, રથ રાખીને રહ્યા; ચારે જણની વચમાં બંને, બંધુ કબજે થયા ॥૨૧॥ ભીસ્મે દ્રોણને સાન કીધી, આપણે કોઇ ન વડવું છોકરાં ઉપર આ ઉપડે તો એપર આપણે પડવું ॥૨૬॥ વચમાં ઘાલી નાંખવા કચરી, શું કરે બળ ગોપાળ; આપણાં બેઉ છોકરાનો ન થાય વાંકો વાળ ॥ ૨૭ ॥ એવી સંતલસ એમણે કીધી, પ્રભુન મનમાં કાંઇ લડવઇઆ બે તરફે ઉભા, મેદાન ભુમી માંઇ ॥ ૨૮ અળગા ઉભાછે છોકરા બેઉ,બોલ્યો અભીમન્યું એમ;જો ભાઇ જુજવ બે જથે ઉભા, કહો કરીશું કેમ ॥૨૯॥ ગોરગછ કહે વિરા મ્હારા, શ સારૂ ગભરાઓ; તમોને ન ફાવે તે મુને, ફાવે ત્યાં તમે જાઓ ॥ ૩૦ લહિ વઢિને પક્ષ તમારી, કરીશ મ્હારા વીર; જરાએ ગભરાશો નહી, રાખજો રૂદે ધીર ॥૩૩॥ એટલે બોલ્યો અભીમન્યું, રથ લઇ તતપર થાઉં;તમે જાવો જાદવ વિશે, હું કઉરવમાં જાઉં ॥૩૨॥ ગોરગ

તવ ઉતર્યો હેઠે, રથમાંથી તે વાર;અભીમન્યુ કહે વારતા સુણો, સુરા નર સરદાર ॥૩૩॥ રથ તમારો માયાવિ છે, વાગે કાઇની ચોપ; તો નો-રાધાર થઇને હું બેસું, થઇ જવાનો લોપ ॥૩૪॥ ગટોરગછ કહે હું જા-ણું છું, તે કેમ ભુલી જઇશ; લઢીશ વઢીશ પણ તમારિ; ખબર લેને ર-હીશ ॥૩૫॥ એમ કહીને પોતે ચાલ્યો. જાદવ સામો થાય; અભિમન્યુ રથ હંકારી,કઉરવ દળમાં જાય ॥૩૬॥ જઇને ઉભો દુષ્ટો સામોઅરજુન જીનો તન; માયાવિ ગયો જાદવમાં, ત્યાં મોખરે પ્રદુમન ॥ ૩૬ ॥ પુત્ર પ્રભુનો સઉથી મોટો બોલ્યો મુખ વચન; શું આવ્યો તું અમારા સા-મો. ઓ રાક્ષસીના તન ॥૩૭॥ ક્ષત્રીનું કુળ છે કેવારે, શોધી જો તારાં પરિયા; નાત કહાર રહ્યા સંતનું રાજા, માછીની પુત્રી વરીયા ॥૩૮॥ તારા બાપનો કાકો લાવ્યો, વરેલી નંદીની નારિ, કુન્તલપુરના રાજાયે દીધી, ફક્ત ક્રોધ અમારિ ॥ ૩૯ ॥ કુંતા કુંવર પાંચે કુંવારા, સમજી સામો થાને,તાણીતોડી તુજ તાત વર્યો, રાક્ષસી હેડંબાને ॥૪૦॥ મુજ સામો તું શોભતો નથી; આ રાક્ષસીના પુત્ર, પાંડવ વર્યા-એકના રિને, ત્યારે થયું ઘરસુત્ર ॥૪૧॥ અમારિ કન્યાનું હરણ કીધું, મરણ આવ્યું તારૂં;માયાવી કહે પુત્ર પ્રભુના, સાંભળ બોલવું મ્હારૂં ॥ ૫૨ ॥ તારા દાદા તો વસુદેવજીને,કંસે કન્યા દીધી;કુળવંતને કેમ છુટા ન મુ-કયા કારાગ્રહે કેદ દાધી, ॥ ૪૩ ॥ પુછી જો તુજ તાતને એ, કાળાગ્રહ માં અવતરિયા; ગાયો ચારિ છાશ પીને, ગોકુળમાં ઊછરિયા ॥ ૪૪ ॥ તારા બાપને કોને દીધી, કન્યા સન્મુખ હાથ અંબાવના દેહેરામાંથી લાવ્યા રૂક્ષમણિ તુજ માત ॥ ૪૫ ॥ નરકાસુરને મારિ નાર, લાવ્યા સોળ હજાર; જાંબુવતી રિછડિ લાવ્યા. સરમ ન આવિ લગાર ॥૪૬॥ કુળ તારૂં તું રાખ્ય છાનું, પાનું બધુ મુજ હાથ;હજુ બીજું સાંભળવું હોય તો, ઘણી લાંબી છે વાત ॥ ૪૭ ॥ એવાં વચન સાંભળીને, બો-લ્યો પ્રદુમાન; રાતો તાતો ક્રોધે ભરાયો, શામ તણો સંતાન ॥ ૪૮ ॥ ॥ વળણ ॥ ક્રોધે ભરાયો અતી ઘણો, કૃષ્ણ પ્રભુનો તંન; કહે વલ્લભ વળી બોલિયો, વઢવાનાં વચન.

કડવું ૪૫ મું રાગ પ્રદુમાન કહે છે મનહર છંદ.

ભિમ સુત કયો, તુત મદંમે તું ભયો ભુત; અબ હાથ આયમયો

ઠામમે બેઠારેગે ॥ નગમે તાફાન કીચો, પ્રપંચ લગાય ગીચો; બલીયે સું બાથ દીની, અબ તું બીચારેગો ॥ જમ જૈસે જાદવહે, કાલ જૈસે કૌરવ હે, સબ હીલ મીલ તેરા, પ્રાનકું નીકારેગો. ॥ દેખ મેરા બાન સાન બાન તો ભુલાય દઉં, દોનુંકું પકર કર; કરશે સંહારેગો ॥ ગટોરગછ કહે છે ॥ પાઉંપર પાઉંપર, પ્રભુ કે નંદન તુંહી ભગ જા-નહીતો મેરા, દૈત લલકારેગો ॥ માયાવી મધેગાજબ, જાન નીકારેગા તબ; કબ નહી લરૂ એસો, તોબા તું પોકારેગો ॥ આપો આપ બલ કરે, તબ મે પીછો નપરૂં; પકરપકર કર બ્હોત માર મારેગો ॥ શ્રી-સનકે સુત સબ, દાવમેં આયાહો અબ; કેસ ગ્રહી ગ્રહી લેકે, દરીયેમેં ડારેગો ॥ રાગ ચોપાઇ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણુ પરીક્ષત રા-યના તન; એવું બોલ્યો ગટોરગછ જ્યારે, કોપે ચડીયો પ્રદુમન ત્યારે, ॥ ૧ ॥ એવે કૌરવમાં શું થાય, મુખ્ય લડવૈયો કરણુરાય; સાથે રાખેલા બે સંતાન, સામો આવ્યો ત્યાં અભેમાન ॥ ૨ ॥ તેવો ગાજીને બોલ્યો કરણુ, છોકરા આવ્યું તારૂં મરણુ; તવ બોલ્યો અભીમન્યું રાય, જીવ તું હોય તો પડ પાય ॥ ૩ ॥ એવે કરણુ તણા બે તન, બોલ્યા પીતા પ્રત્યે વચન; તાતજી નવ બોલશો કાંઇ, અમે લઢવાના બે ભાઇ ॥ ૪ ॥ જાઓ જઇ બેસો કોરાણે, એને મારવાના આ ટાણે જાણ્યું કરણે વઢવા દેવું, એવું દીકરા કરેછે કેવું ॥ ૫ ॥ એવું સમજીને એ ખશીયો, બેઠો આળગો જોવા યુદ્ધ રશીયો; એના વ્રશકેતુ ચંદ્રકેતુ, તેને થયો વઢવા-નો હેતુ ॥ ૬ ॥ અભીમન્યુ સામા બેઉ ઉભા, કીધા યુદ્ધ તણા મનસુ-બા, બોલ્યો વ્રશકેતુ વચન, જોતું ઝપાટો નરના તન ॥ ૭ ॥ વળણુ ॥ જોજે ઝપાટો અમ તણો, કહેછે કરણુ કુમાર; વદે વલ્લભ બેઉ બોલ-તા, મનમાં ધરી અહંકાર ॥

કડવું ૪૬ રાગ ઝુલણા સાખી.

તેડો તડ બે જણારે, બરાબર બે જણારે ॥ટેક॥ વ્રશકેતુ બોલીયો, કન્યા દે પડ પાય; અભીમન્યુ કહે વર રાયને, વરે ભાનુમતી એ-ની માય. તટો૦ ॥ ૧ ॥ વ્રશકેતુ બોલીયો, હમણાં વધ્યું ઘર સુત્ર; બોલ વિચારી બાળકા, તુંતો મંત્રના પુત્રનો પુત્ર. તડો૦ ॥ ૨ ॥ અભીમન્યુ વળતું વદો, સાંભળ મુજ વચન; મુજ સામો શોભતો નથી, તુંતો દા-શીના તનનો તન. તડો૦ ॥ ૩ ॥ વ્રશકેતુ બોલીયો; કપટ અમે જો કી-

ધું; તારા બાપને બાજી રમાડી, કેવું રાજપાટ ધુતી લીધું. તડો૦ ॥ ૪ ॥ અભીમન્યુ કહે કપટી તણું, ખરાબ થાશે ખાણું; મારા ભાઇએ હાથી આપી, કેવું નગદ લીધું નાણું. તડો૦ ॥ ૫ ॥ વ્રશકેતુ બોલીયો, જો અમે સમસેર કાહાડ્યા, દ્રૂપતી નગ્ન નચાડવા, કેવા ભરી સભામાં લાવ્યા. તડો૦ ॥ ૬ ॥ અભીમન્યુ કહે મુજ બંધુએ; શણગાર દૈ રચના રચાવી; તારી કાછીયોને તારી માને, આખી રાતજ નગ્ન નચાવી. તડો. ॥૭॥ વ્રશકેતુ વળતું વદ્યો. શુણ અરજુનના તન; દુઃખ દેવા તુજ તાતને, કેવા કાહાડયા છે અઘોર વન. તડો૦ ॥ ૮॥ અભીમન્યુ કહે બદલો વાળવા, મટોરમછે દાવ ધાર્યો, શાકભાજી ખવરાવીને, કેવા ઓકાવી અધાવિ માર્યા. તડો૦ ॥ ૯ ॥ કરણ કેડેથી બોલીયો, આતો જીભ જુધ થાય; મહેણું મારે તુજથી સવાયું, મ્હારૂં પેટ પાસુ બળી જાય. તડો૦ ॥ ૧૦ ॥ વળણ ॥ માટે મ્હારા દીકરા, ટુંકી કરો જીભ્યાય; કહે વલ્લભ ઉશકેરીયા, વઢવાને એ રાય ॥

કડવું ૪૭ મું રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, યુદ્ધ તણો મહીમાય ॥ ૧ ॥ કરણરાયે કુંવરોને, ઉશ્કેર્યાં તે વાર; એટલે વ્રશકેતુ ચંદ્રકેતુ, બન્ને ગ્રહ્યાં હથીઆર ॥ ૨ ॥ અભીમન્યુયે ટંકાર કીધો, હિમ્મત રાખી અપાર; એટલે સઘળા કૌરવ લોકે ઉપાડયા હથીઆર ॥ ૩ ॥ જાદવ જુધમાં પ્રદુમને, ઉંચો કીધો હાથ; એટલે આયુધ લૈને કોપ્યો, જાદવનો સહુ સાથ ॥ ૪ ॥ રોશે રૂઠયા, અગની ઉઠયા, મનમાં અદરમપાર; ગુપતી ગેડી ગદાયો લેઇ, દેવામાંડયો માર ॥ ૫ ॥ માયાવી એકલો જાદવ ઝાઝા, કરતા સોર બકોર; કીડી ઉપર કટક ચઢે, તેવું કીધું જોર ॥ ૬ ॥ તોફાન દેખી માયાવીને, પુરણ પ્રગટી રીસ; કેશ છોડીને પાશાણ વિશે, એણે પછાડયું શીશ ॥ ૭ ॥ મસ્તકમાંથી જુજુ જેવા, જીવ ખર્યાં હજાર; પવનને પ્રથવિ અડીકે, દૈત્ય થયા તે વાર ॥ ૮ ॥ તાડપુર ઉંચા નાકે બુચા, ગજ ગજ લાંબા દંત; જાદવ ઉપર જોર જણાવ્યું, લેવા માંડયો અંત ॥ ૯ ॥ મારો મારો મુખે ભાંખે, નાંખે કારમી ચીસ; કૌરવમાં યુધ શરૂ થયું, સૌને વ્યાપી રીસ ॥૧૦॥ વ્રશકેતુએ બાણ માર્યું, અભીમન્યુને અંગ; અરજુન સુતે સામુ મારી, તે બાણ કીધું ભંગ ॥ ૧૧ ॥ ચંદ્રકેતુએ મંત્ર ભણીને,

મારયાં અગણીત બાણ; અભિમન્યુએ સામા મારિ, સર્વ કર્યાં ભંગાણ ॥ ૧૨ ॥ પછી પોતે બાણ લેઇને, નાગ પાસ મંતરી સાંધ્યા; કરણના બે દીકરાને, અવળે હાથે બાંધ્યા ॥ ૧૩ ॥ તે દેખીને કરણ ઉઠયો, આવિ ઉભો તે ઠામ; પોતાના પુતરોને કહ્યુ, બોળ્યું બાપનું નામ ॥ ૧૪ ॥ એમ કહિને હાથ છોડયા, મેઘનાદે ગડગડિયો; આયુધ લીધાં હાથમાંને, યુધ્યે તુટી પડીયો ॥ ૧૫ ॥ અગણિત મંત્રથી બાણ છોડે, સુર્ય તણો કુમાર; બાણ એનું એક જતામાં થાય છે સાઠ હજાર ॥ ૧૬ ॥ મારે અભિમન્યુ અગણીતું, વાયુ વેગે જાય; બાણ એનું એક જતાજતામાં ચાળીસ હજાર થાય ॥ ૧૭ ॥ કરણ આગળ કેટલું ગજું, જાણે પડે છે માર; વળી આસપાસના યોદ્ધાનાં, આવે ઘણાં હથિયાર ॥ ૧૮ ॥ તો પણ યુદ્ધ ટકાવિ રહયો છે, અરજુનજીનો તન; જાદવમાં બહુ જોર કરે છે, બળીયો પ્રદુમન ॥ ૧૯ ॥ શીવ તણું એક બાણ લીધું; માર્યું કરિને કોપ; ગટોરગછના દઇત માયાવિ, તેતો કીધા લોપ ॥ ૨૦ ॥ તે દેખી માયાવી કોપ્યો, જાણવિ ઝાઝી રીસ; પાશાણ વિશે પોતે પછાડયું, ચાળીસ વેળા શીશ ॥ ૨૧ ॥ ચાળીસ હજાર રાક્ષશ થયા લાંબા ત્રણ ત્રણ તાડ; બળવંતાને બીહામણા બહુ; લાંબા પોહોળાં હાડ, ॥ ૨૨ ॥ પછી પાછું શીશ પછાડયું, ફરિથી ચાળીસવાર; સાત તાડવા ઉંચી બનાવિ, રાક્ષણિ ચાળીસ હજાર ॥૨૩॥ ગર્ધવમુખીને ભુંડમુખી, સ્વાનમુખી શીરમુખી; વાયસમુખી હરણમુખી, કોસુંવાળીકાહ્લખા ॥૨૪॥ કે પીતવરણી કંઇ રક્તવરણિ કૈં શામવરણીકાળિ; સાતસાતગજના દંત લાંબા,કંઇકટુંકા કેશવાળિ ॥૨૫॥ કંઇ રાક્ષણિએ ચણીયો પહેર્યાં કૈયે ઢાંકયા કેશ;કંઇયેકછે લંગોટી વાળિ, કૈં છેનગનવેશ ॥૨૬॥ એકેક તાડવા સ્તન લાંબા, કારમીલડાઇ ધારે; બે ભુજમાં બે સ્થાનગ્રહીને, જાદવલોકને મારે ॥૨૭॥ દશ દશ જોદ્ધા દબાય તળે, પામે છે બહુ ત્રાસ; રાક્ષસીનો ભય ભારે ભાસે, કરતા નાસાનાસ ॥ ૨૮ ॥ કંઇ રાક્ષણી પડે ટોળામાં, કંઇ જાદવને ઝાલે; મરચી મસાળિ મોઢામાં ને નસકોરામાં ઘાલે, ॥ ૨૯ ॥ એ રીતે રાક્ષસીયો લડતી, જબરૂં દઇવત દાખે; રાક્ષસ લોકો ખોળાને ખોબા, ભરિને રેણું નાખે ॥ ૩૦ ॥ જાદવ ઉભા આંખો ચોળે, રાળેરાક્ષણી દોડી; ધુમ થકી અંધકાર કીધો, એવિ જુક્તિ જોડિ ॥ ૩૧ ॥ હેડંબાનો દીકરો તે, ચડિયો છે ગગન; યુદ્ધ કરાવે ઉપર રહિને, ભીમસેન કેરો તન ॥૩૨॥ વનમાં જઇ ઝાડ તાડ લાવે, દારૂણ દઇવત દાખે;

મ્હોટા મ્હોટા પહાડ ને પરવત, અંત્રીક્ષ રહીને નાંખે ॥ ૩૩ ॥ એ રીતે ત્યાં યુધ ચાલે, કઉરવમાં શું થાય; અભીમન્યુ ઉપર કોપ્યો, પોતે કરણ રાય ॥ ૩૪ ॥ લઢતાં વઢતાં, કરણ રાયે, કીધો કારમો કોપ, શીવ મંત્ર બાણ મારી કીધો, કુંવરનો રથ લોપ ॥ ૩૫ ॥ પગપાળ થયો અભિમન્યુ, વાગે ઘણાં હથીઆર, શરીરને ઓથો નવ રહયો, ઘણોક પડીયો માર ॥ ૩૬ ॥ વસ્ત્રો ફાટયાં આભુશણ તુટયાં, ભોંકાઇ ગયાં તીર; રૂંવે રૂંવે ભાલોડાં ભેદયાં, વહયું ઘણું રૂધીર ॥ ૩૭ ॥ ચારણી જેવું શરીર થયું, તરી ગયા લોચન, સંભારવા લાગ્યો ગટોરગછને. કયાં ગયા બંધવ જન ॥ ૩૮ ॥ ભીડ વેળાના ભાઇ મહારા, વીસવાસ દેઇને વહ્યા, અરેરે રણમાં રઝળાવ્યો, હવાલ ભુંડા થયા ॥ ૩૯ ॥ એ રીતે ટળવળવા લાગ્યો, ઘણીક પામ્યો કષ્ટી; એવે સમે ગટોરગછની ગગનથી ગઇ દ્રષ્ટી ॥૪૦॥ બહુ દુઃખીયો બંધુને દીઠો, કરોધ હળાહળ ચઢીયો, જયદ્રથ બનેવી દુરીયોધનનો, તેના રથમાં પડીયો ॥ ૪૧ ॥ જેદ્ર થને હડસેલો માર્યો, માયાવી મહાબળ કાવ્યો; ઘોડાના અછોડા ઝાલી, રથજ હાંકી લાવ્યો ॥ ૪૨ ॥ અભીમન્યુને ઉચકીને, બેસાડયો રથમાંય; ગટોરગછ કહે કેમ વીર શું તારી ઇછાય ॥ ૪૩ ॥ કુંવર કહે વીરા મહારા, હવે નહિ ચીંતાય; તમે તમારૂં પુરૂં કરીને, પક્ષે આવો હાય ॥૪૪॥ માયાવી કહે વારૂ વીરા, કહી આકાશે ચડીયો, પ્રદુમાનના રથ ની નીચે, આવિ અચાનક પડીયો ॥ ૪૫ ॥ ઉપાડી રથ માથે લીધો, ચઢી ગયો ગગન; અંત્રીક્ષ જઇ ગાજીને બોલ્યો, વ્રકોદરનો તન ॥૪૬॥ જોરે પ્રભુના દીકરા હું, જીવજ તારો લેઉં; રતનાગર સાગરમાં તુને, રથ સહીત નાંખી દેઉં ॥ ૪૭ ॥ તવ પ્રદુમાન ચેતી ગયો, મારવા ભાલો લીધો, રથ ઉપાડી ગટોરગછે, ગામમાં ફેંકી દીધો ॥ ૪૮ ॥ પછી પડયો જાદવ વિશે, કરતો સોરબકોર; મોખરાનો લડવઇઓ ગયો, ભાગ્યું સહુનું જોર ॥૪૦॥ એટલે રાક્ષસને રાક્ષણીયો, કોપ કરે મહા માઠા; જાદ વકેરા જબરા જોધા, પણ જીવ લઇને નાઠા ॥ ૪૦ ॥ ભગરાણ પડીયું, માયાવી નડીયું; નસાડયા સહુ જન; પછી રાક્ષસ રાક્ષણિયોનિ; પ્રત્યે વદયો વચન ॥ ૫૧ ॥ વલણ ॥ યોદ્ધા પ્રત્યે બોલીયો, રાતાં રાખો રક્ષ; વદે વલભ આગ્ના કરી, કરીયે ભાઇનિ પક્ષ. ॥

કડવું ૪૮ રાગ સવઇયા.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા. સુણ જનમેજે રાય; વિસતારી હું

જને સંભળાવું;યુધ તણો મહીમાય ॥૧॥ ગટોરગછે આજ્ઞા આપી, ભાઇની વાહરે ચડો; કઉરવ કેરી સેન્યા વીશે; નેત્ર મીચીને પડો. ॥ ૨ ॥ એમ કહી હઈત્યો લલકારિ, પોતે ચઢયો ગગન; રાક્ષસ રાક્ષસીયોનું ટોળું, આવ્યું હસ્તે વદન ॥૩॥ કઉરવે જાણ્યું કેર થવાનો, થૈ રહયો સો રબકોર; તે દેખી અભીમન્યુના પગમાં આવ્યું જોર ॥ ૪ ॥ હેડંબાનો સુત માયાવિ, જોયુ ગગનથી ધરણ; જાણ્યું કે બહુ જોર છે, કપરો રાજા કરણ ॥૫॥ એવું ધારી ઝડપ મારી, કર્ણની નીચે પડીયો રથ એનો ઉપાડી લેઇ, પોતે આકાશ ચડાંયો ॥૬॥ ગગને જઇને કરી ગરજના ભુડી વાત ભંડાવુ, કરણ કાકા દરીયામાં નાંખી, કાકીને રંડાવુ ॥ ૭ ॥ સાંભળી કરણ થરથર ધ્રુજ્યો, યુધ ભલેરૂં મચીયું; ખરા રંગમાં ભંગ પડાવ્યો, ભુડું ગટોરગચીયુ ॥ ૮ ॥ નીચે નાંખી દેશે મુને નીકળી જાશે પ્રાણ; એવું જાણી હાથમાંથી, મુકયા ધનુશને બાણ ॥૯॥વાંકો વળીને મારવા માટે, કરણે ભાલો લીધો; માયાવિએ રથ ઉપાડી, વનમાં ફેંકી દીધો ॥૧૦॥ હાડ કુટાયા કરણ કેરાં, ત્રાટ ભલેરો પડીયો; ગગનથી ગટોરગછ પાછો હાથી ઉપર પડયો ॥ ૧૧ ॥ દુર્યોધનનિ અંબાડીમાં આવ્યો ભીમકુમાર; છત્રપતીના બે ભુજ ઝાલી, છીનવી લીધાં હથીયાર ॥૧૨॥ ગટોરગછે ધોવરો ઝાલી, પાપીને નાંખ્યો હેઠો, રાતો તાતો થઇ માયાવિ, રૂદીયા ઉપર બેઠો ॥ ૧૩ ॥ એટલે બધી રાક્ષસીઓયે, જુલમ કીધો ગાઢો; શકુની સઉથી પહેલો સમજ્યો, જીવલઇનેનાઠો ॥૧૪॥ એટલે નાઠા સકળ યોદ્ધા; કીધો કારમોકેર; ગટોરગછ કહે દુષ્ટ કાકા, તુજને મારૂં ઠેર ॥ ૧૫ ॥ તવ દુર્યોધને હાથ જોડયા, તુજને લાગુ પાય, લખમણને પરણવું હશે તો; પરણશે એની માય ॥ ૧૬ ॥ ઓ ભાઈ જીવતદાન દે મુને, ઉગરૂ તુજ પ્રતાપ; એવો કુમતી ગરજ વેળા ગર્ધવને કહે બાપ ॥ ૧૭ ॥ તે અનુભવ નથી માયાવિને, એણે કર્યો વિચાર; કાકો થઇ આવું બોલે છે; મારૂં તે ધીકાર ॥ ૧૮ ॥ એવું સમજી ઉઠી ગયો કે, નાઠો દુર્યોધન; રાક્ષસ રાક્ષસી લોપ કીધાં પ્રકોહરને તન ॥ ૧૯ ॥ આવી બેઠો રથને ાવશે અભીમન્યુની સાથ; સારથી પદથી ગ્રહણ કીધા, ઘોડાના અછોડા હાથ ॥ ૨૦ ॥ દુરીયોધન બહુ ખેદ પામ્યો, બોલ્યો મામા પ્રત્યે; જુઓ મામા કન્યા લીધી ક્ષત્રીયોની ગત્યે ॥ ૨૧ ॥ જીત જોઈ બળદેવજીએ, હળમુશળ ધર્યું હથ એટલે ચક્ર ચડાવ્યું પોતે, દયાળુ દીનાનાથ ॥૨૨॥ એટલે બો-

લ્યા ભીસ્મપીતા વિચારી આયુદ્ધ ધરજો; અમારે તમારે લડાઇ થાશે,
સમજીને કામ કરજો ॥ ૨૩ ॥ બળભદ્ર કહે આશું બોલો, અવળો ઉમં-
ગ કેમ ધારો, ભીશમ કહે મારવા નવ દઇયે, છે છોકરો અમારો ॥ ૨૪ ॥
એમ કહીને આયુધ લીધાં, બળદેવ બોલ્યા એમ; કૃષ્ણ વિરા તમે આ
મને જોજો, ફાવે જેમ તેમ ॥ ૨૫ ॥ બે છોકરાને હું મારૂછું જણુવો
તમે અહિંરીસ, પ્રભુ કહે હુંતો ચક્ર મુકુછું, છેદવા જાદવ શીશ ॥૨૬॥
હળધર કહે કેમ આડુ બોલે, જાદવ આપણા રાંક; તેમને તું શા સારૂ મા
રે, શો છે એમનો વાંક ॥ ૨૭ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે વીરા મારા, ન્યાય
તણો પંથ સ્હાવો, શા સારૂ છોકરાઓને મારો; એમનો વાંક બતાવો ॥
॥૨૮॥ બળદેવજી કહે નજરે જુઓ છો, ઓરે અસરણા શરણ, આપણે
ઘેર ઉતપાત કરીને કરયું કન્યાનું હરણ ॥ ૨૯ ॥ પ્રભુ કહે કે હરણ
કીધું, તેમાં અનિતી શી કીધી, પેહેલો વીવાહશીદ કર્યો તો, પોતાનીક-
ન્યાય લીધી ॥૩૦॥ એમની હતીને એમણે લીધી તેમાં શો એમનો વાંક,
પોતાની કન્યા કેમ જવા દે; સહુને વ્હાલુ છે નાક ॥ ૩૧ ॥ ભીસ્મે સાન
કરી ગુરૂને; હવે ન ધરશો બીક; આપણે આપણુ જોયા કરો, સળગ્યું ઘર
માં ઠીક ॥૩૨॥ કૃષ્ણના શબ્દો બળદેવે સુણ્યા, બોલ્યો તું બંધવ મ્હા
રો; આ કહેવાથી થાય છે નિસ્ચે, આ બધું તું કરનારો ॥ ૩૩ ॥ કૃષ્ણ
કહે કે હું કરનારો, નહી મારવા દેઉં બાળ. બળદેવ કહે કપટ તારૂ, મેં
ન જાણ્યું ગોપાળ ॥ ૩૪ ॥ હળમુશળ હેઠું પછાડી, રથ થકી ઉતરીયા,
અભીમન્યુંને પુછવા લાગ્યા, બળદેવજી ક્રોધ ભરીયા ॥ ૩૫ ॥ બતાવ્ય
છોકરા ક્યાં છે કન્યા, મોકલું નહિ તુજ ઘેર, અભીમન્યુ કહે જોઇતી ન
થી નીસ્ચે ધારી તે પેર ॥ ૩૬ ॥ અમારે અમારી કેવરાવવીતી. તે તો
લીધો લાહાવો; અશોક બાગના ભોયરામાંથી, સુખે પાછી લઇ જાઓ
॥ ૩૭ ॥ એટલે ત્યાંથી બળદેવ ચાલ્યા, ભોયરામાં ભડાકે; રાક્ષ
સ માયાવી ઘટોરગછનો, લોપ કર્યા લપડાકે ॥ ૩૮ ॥ જઇ કન્યાને
ખાંધે લીધિ, બળદેવજી બહુ બળીયા; બડ બડતાને કળકળતા એ,
પોતાને ઘેર પળીયા ॥ ૩૯ ॥ કઉરવ હારીને નાઠેલા તે એ
ક જગાએ મળીયા, તેમણે જાણ્યું બળદેવજી તો કન્યા લઈ
ઘેર પળીયા ॥ ૪૦ ॥ દુર્યોધન કહે મામા તમે હું ત્રીજો દુશા
શન ચોથો કરણ આપણુ ચારે, જઇએ બળ ભોવન ॥ ૪૧ ॥ સમ
જાવિને કન્યા લઇયે થઇયે પછી વિદાય; નારિયો માત્રને રજા આપો, તે

સહુ આગળ જાય ॥ ૪૨ ॥ નારીયોને તવ વિદાય કીધી, કઉરવ ઉભા રહ્યા; કન્યા લેવા ચારે જણા દ્વારામતીમાં ગયા ॥ ૪૩ ॥ જઇ બળદેવ-નિ પાસ બેઠા, બોલ્યો દુર્યોધન, આપણા રંગમાં ભંગ કીધો, પાંડવોને તન ॥ ૪૪ ॥ જ્યારેને ત્યારે અમનેનડે છે, વળી ગણાય છે રાંક; હળ-ધારિ તમે નજરે જોયું, જુઓ કોનો વાંક ॥ ૪૫ ॥ કરમ એમનાએ ભો-ગવશે, કરે અધર્મ અન્યાય; અમે અમારે ઘેરલૈજઇયે, લાવો સુરેખા ક-ન્યાય ॥ ૪૬ ॥ બળદેવને તવ ક્રોધ વ્યાપ્યો, શું તુ બોલ્યો હરામી; એ કન્યા પરણી ચુકી છે, શું કરૂં બીજો સ્વામી ॥ ૪૭ ॥ વિચાર વીના કેમ તું બોલ્યો, હળધરને ચઢી રીસ; લાવો શેવક ખડગ મારૂં, છેદું આનું શીશ ॥ ૪૮ ॥ તવ ચારે જણ મુઠીઓ વાળી, નાઠા તેણી વાર; રથમાં બેશી નીકળી ગયા, દ્વારીકા નગ્રની બહાર ॥ ૪૯ ॥ મેદાનમાં પેલા સત્ય પુરૂશો છે; પાંચમા છે અવીનાશ; તે પાંચે જણે પાંન્ડવ કેરા પુત્રને બોલાવ્યા પાસ ॥ ૫૦ ॥ તવ ગટોરગછ અભિમન્યુ, આવિને પ-ડોયાપાય; આશીશ દઇને હાથ મુકયો, મુસ્તક ભીસ્મ પીતાય ॥ ૫૧ ॥ મંદ હસીને ભીસ્મપીતા; બોલ્યા મુખ વચન; તારિ ક્રિયા જોઇ પ્રસન થયો ઓ ભીમસેનના તન ॥ ૫૨ ॥ ધન તારી માની કુખને ને ધન ભીમ તારે બાપ; ગટોરગછ કહે દાદા તે સઉ તમારો પરતાપ ॥ ૫૩ ॥ દાદા કહે કે વેહેવાર વટમાં, ધરવિ ન કોઇનિ ધાક; એવી વધારવીશા બાથી, જાવા ન દેવું નાક ॥ ૫૪ ॥ પછી કહ્યું અભિમન્યુને, ઓરે લા ડકડા તન; વનમાંથી તુજ તાત આવતા સુધી, રેહેજે હેડંબાવન ॥૫૫॥ કઉરવ લોકોછે બહુ કપટી, દગાથી મારે કેર; માટે ગટોરગછ અભિમન્યુ ને, રાખજે તારે ઘેર ॥ ૫૬ ॥ માયાવિ કહે ઓરે દાદા, મા દીકરો બે રહે શે, રાખજો સંભાળ કુંતાજીની, વિદુરને ઘેર રહેશે ॥ ૫૭ ॥ ભિસ્મ પીતા કહે કુંતાજીની, ચીંતા ન ધરશો મન; નીરભયપણે તમે રેહેજો ઓરે મ્હારા તન ॥ ૫૮ ॥ તવ બે પુત્ર પાયે પડિયા, રાજી થયા જુગ-દીશ; સત્ય પુરૂશો અને કૃષ્ણ પ્રભુએ, હાથજ મુકયા શીશ ॥ ૫૯ ॥ વળણ; ॥ કરે શીશ મુકી બોલીયા, પોતે ભીસ્મ પિતાય; જાઓ તમ બેઉ દીકરા, થઇએ અમે વિદાય.

કડવું ૪૯ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન; સુણ પરિક્ષત કેરા તન; સત્ય પુરૂશોયે રથી હંકાર્યા કૃષ્ણ પ્રભુ દ્વારિકાં પધાર્યાં ॥ ૧ ॥ સત્યવાદી ચારે જણ પ-

લીયા, જઇ કોરવદળને મળીયા; એવા પાન્ડવના સુત બળિયા; હેડંબા વન જાવા વળિયા ॥૨॥ ગયા આઘા એક જોજન, બોલ્યો ગટોરગછ વચન;ભાઈ એહીં રહો થોડિવાર,રસ્તે કરિ આવું ખેલ લગાર ॥૩॥ એવું કહીને તતપર થયો, જાય કૌરવ જુવતી ત્યાં ગયો; એતો બળવંત માયાવિ ભુપ, એણે લીધું દુર્યોધન રૂપ ॥ ૪ ॥ બીજા બનાવ્યા નવાણું ભાઈ, તેતો સરવે ત્યાં આવ્યા ધાઇ; સાથે કીધા છ કારભારિ, આવ્યા કૌરવ કેરિ જ્યાં નારી ॥૫॥ એવે ભાનુમતી પુછે એમ; કહો કન્યાનું કર્યું કેમઃ બોલ્યો દુરીયોધન મુખવાણિ, તું તો નીભાંગીણિ છે રાણિ ॥ ૨૬ ॥ રાંડો તમારા પગને પ્રતાપ, સહુને ઉપજ્યો સંતાપ; સુણિ બોલી સરવે નારી તમો પન્ડે નીર્ભાગી ભારી ॥ ૭ ॥ સુણિ પુરૂશો ક્રોધભેર ચાલ્યા, પોતાની સ્રિયોના કેશ ઝાલ્યા ॥ ૮ ॥ ગાળો દેતા દેવા માંડયો માર; ગડદા પાટુ ઢીંચણનો પ્રહાર;કીધો માયાવીએ કાળો કેર; લીધું દ્રૂપતી માતાનું વેર ॥ ૯ ॥ સહુ નારિને હાથ બતાવ્યા, એવે કૌરવ સરવે આવ્યા; ભુમો સાંભળી પ્રગટયો કોપ; તવ થયો ગટોરગછ લોપ ॥ ૧૦ ॥ ત્યારે કૌરવો આવિને પુછે, તમો રડો તે કારણ શું છે, વળી પુછવા લાગ્યો ભુપાળ; કહે રાણિ તમારૂં કપાળ ॥ ૧૧ ॥ અમને મારિને થાઓ અજાણ્યા, તમે સપુત છો તે જાણ્યા; જોયું સત્ય પુરૂશોએ દુખ, લાગ્યા હસવા વસ્ત્ર દેઇ મુખ ॥ ૧૨ ॥ એવે બોલ્યો દુરિયોધન એમ, કહો મામા થયેલું આ કેમઃ બોલ્યો શકુની મામો તે ઠામ, ગટોરગછિઆનું આ કામ ॥ ૧૩ ॥ જેવો ગટોરગછ લોપ થયો, તેવો હસ્તીનાપુરમાં ગયો; જ્યાં બેઠો ધત્રાષ્ટર ભુપ, ત્યાં તો આવ્યો શકુનીને રૂપ ॥ ૧૪ ॥ બોલ્યા અંધ તણા છડીદાર, આવ્યા શકુની લેજો જુહાર, તવ બોલ્યો આંધળો એમ; આવો શકુની કોહો થયું કેમ ॥ ૧૫ ॥ કેમ કેટલે રહિ છે જાન. કહો કયાં ગયા સૌ સંતાન; તવ બોલ્યો માયાવિ ભુપ, શુદ્ધ શકુનિને સ્વરૂપ. ॥ ૧૬ ॥ આંસુ પાડી લેલાટ કર દીધા, રડિ અશુભ સમાચાર કીધા; આવ્યા દ્વારીકાં પાન્ડવ તન, એક ગટોરગછ અભેમન ॥ ૧૭ ॥ એતો બેઉ જણે વાળ્યો ઘાણ, લીધા સકળ જાનના પ્રાણ; બેઉ બાળકે વાળ્યો છેક, રાખ્યું નહી જીવતું કોઇ એક ॥ ૧૮ ॥ બાળબચ્ચાં નરને નારી, એક એકને નાંખ્યા મારી; રહયો જીવતો હું એક આપ, તેતો તમારે પુન્ય પ્રતાપ ॥ ૧૯ ॥ બેઉ પાંડવ કેરા તન, એવું બોલ્યા છે વચન; કરશું હસ્તીનાપુર સેલ, સોયે ભાઇના બાળવસું મહેલ. ॥ ૨૦ ॥

એવું સાંભળી પ્રગટી રીસ, કુટયું ધત્રાષ્ટરે શીશ; અરેરે કાઢયો મ્હારો વંશ, મ્હેલ ભાગવે તે મને દંસ ॥ ૨૧ ॥ આપી આંધળાએ આજ્ઞાય, લક્ષ સેવક થાઓ વીદાયે; એક ઝપાટે દેવત દાખો, સોયે મેહેલ છે તે તોડી નાંખો ॥૨૨॥ તવ કીધું સેવકોયે કેવું, એક સપાટે હાથેળી જેવું; શકુની આડો અવળો થયો, લોપ થૈ ભાઇ પાસે ગયો ॥ ૨૩ ॥ જઈ અભીમન્યુને મળીયો. બેઠા રથ હાકવાને બળિયો; વાતો કરતા ચાલ્યા બે વિર, હસે રમે ગુણ ગંભીર ॥ ૨૪ ॥ એવે હસ્તિનાપુર ગઇ જાન, તેણે દીઠું મ્હોટું મેદાન; જાણ્યું મેહેલ પાડયા તે શું છે, જઇ ધત્રાષ્ટરને પુછે ॥ ૨૪ ॥ પુછયું ધત્રાષ્ટરને એમ, તાતજી આમ કીધું કેમ, બોલ્યો ધત્રાષ્ટર મુખમાંથી, તમે મુએલા આવ્યા કયાંથી ॥ ૨૬ ॥ બોલ્યો દુરીયોધન ઓ તાત, એવી બુરી કોને કહી વાત; બોલ્યો આંધળો તેણિ વાર, કહ્યા તુજ મામે સમાચાર ॥૨૭॥ બોલ્યો શકુની ન જાણું વાત; હું તો આવ્યો જાનઇયાની સાથ,મારા જેવું ધરીને રૂપ, કહી ગયેલો માયાવી ભુપ ॥ ૨૮ ॥ ભીમના નંદનનું એ કામ; એનું ઘટોરગછ છે નામ બોલ્યો દુરિયોધન તે વાર,કહ્યા તાતને સઉ સમાચાર ॥૨૯॥ હજી પાંડવ બહુ સારા, પણ પુત્રો થયા બે નઠારા. તેમાં અભીમન્યુ તો ઠીક, ગણી ઘટોરગછની બીક ॥૩૦॥ એમ વાતો કરાંયે રહ્યા; પેલા સઉ ભાઇ ઘેર ગયા;ચાલી આવ્યા હેડંબા વન, પેઠા સુવર્ણને ભોવન ॥૩૧॥ જયાં બેઠી છે હેડંબાય,અભીમન્યુ જઇ પડયો પાય; પછી સુભદ્રા માતને નમીયો, સઉના મનનો સંતાપ સમીયો ॥૩૨॥ પુછયા સુભદ્રાએ સમાચાર, કહ્યા અરજુનને કુમાર;માતા કન્યાનો રેહેત અદાપ, પણ પરણ્યો ભાઇને પ્રતાપ ॥ ૩૩ ॥ બોલ્યો માયાવી પ્રભુ પ્રતાપે, ભાઇ પરણ્યો છે એને આપે; એક એકનાં કીધાં વખાણ; રહ્યા હેડંબાવન બળવાન ॥ ૩૪ ॥ હસ્તીનાપુર વિદુર ઘેર; કહી ભીસ્મે કુન્તાને પેર; રહ્યાં સુખે રૂપ ત્યાં કુન્તાય; પાંડવો છે દ્રીવિત વનમાંય ॥ ૩૫ ॥ જીત પામ્યા પાન્ડવ તન; કરિ સહાયતા જુગજીવન; પોતાના ભક્તને સુત કાજ, કીધી ખટપટ શ્રી માહારાજ ॥ ૩ ॥ જેના માત પીતા સેવે હરિ, તેનો પરીવાર બેસે ઠરી; કરે ભકતના પુત્રને સાહાય, એવો ભજન તણો મહીમાય ॥ ૩૭ ॥
॥ વલણ ॥ મહીમા મોટો ભજનનો, પુરે મનના કોડ; કહે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, બોલો જે જે શ્રી રણછોડ ॥

સુરેખા હરણ સમાપ્ત.